SANGIREESCHE TEKSTEN.

MET VERTALING EN AANTEEKENINGEN UITGEGEVEN DOOR

N. ADRIANI.

(Vervolg van Deel VIII blz. 440.)

XV.

BAWIO PIA I KUHITA RĒDUAN BAŁOTO.

Kai pia i Kuhita rĕduan Bałoto mĕbĕbawĕllin baesĕ su łohang u himang. Angkĕng i Kuhita, nĕbera si Wałoto: "Mahi iako mĕbaesĕ su waes-u". Sinimbang i Wałoto: "Tala, ia madiri i kau matana su wałeku; kapuluangku i kau kai panewa". Angkĕng i Kuhita: "Ia tawĕ u ipanewa; ia tawĕ kupangku, ia kai tau kasiang". Sinimbang i Wałoto: "Panewan badang-u sia". Tangú i Kuhita nĕberae: "Ia mĕtahamawĕ si kau". Angkĕng i Wałoto: "Balae, i kau maning tamĕtahamawu si sia, kai ĕndaĭ i kau naung-u mĕngkawe masaria matana su wałeku, tangú i kau pangonggoen hamenu tĕllun bua sia, kĕ i kau katanawe sarang marĕngĕ". Ute ho, i Kuhita, pirua! mĕngkatewe nĕgĕllĭ u hamene tĕllun bua si Wałoto, kĕ i Wałoto sarang boĕ nanarima u wawĕline woi Kuhita e, mĕngkate nasĕbang boĕ waes-e, kĕ nĕkoawe waes-e kapia, arawe i Kuhita sen natana su waes-e ĕndaĭ niwĕliang si Wałoto e.

XV. VERTALING.

Verhaal van de Poliep en de Zeeslang.

Er was eens een Poliep en een Zeeslang die met elkaâr onderhandelden over den aankoop van een hol. De Poliep zeide tot de

5e Volgr. X. 4

Zeeslang : „Kom, laat mij wonen in uw hol.“ De Zeeslang antwoordde : „Nee, ik wil niet dat gij voor goed in mijn huis gaat wonen, ik heb liever, dat gij het huurt.“ De Poliep antwoordde : „Ik heb niets om het te huren; ik heb geen geld, ik ben een arm mensch.“ De Zeeslang antwoordde : „Betaal met uw lichaam huur aan mij.“ Toen zeide de Poliep : „Dan zal ik u dienen.“ De Zeeslang zeide : „Laat dat maar, gij behoeft mij niet te dienen, doch daar gij grooten lust hebt om in mijn huis te wonen, zoo geef mij drie uwer vangarmen, en blijf er dan tot in lengte van tijd.“ Nu, toen gaf de arme Poliep maar drie harer vangarmen aan de Zeeslang, en de Zeeslang, na den koopprijs van de Poliep te hebben aangenomen, ging daarop uit haar hol en maakte weder een hol voor zich, doch de Poliep bleef in dat hol, dat zij van de Zeeslang gekocht had.

XV. AANTEEKENINGEN.

Kupang wordt op Sangir als Maleisch gebruikt voor doitë, en onderscheiden van kobang of gobang, waarmee een 2½ cent-stuk wordt aangeduid. Dit laatste woord is waarschijnlijk uit 't Jav. in 't Mal. Maleisch gekomen; kupang is in 't Mal. een soort van zoutwatermossel, waarvan blijkbaar vroeger de schelp tot geld diende evenals thans nog de katjes-schelp (Sang. gigi) het geld der Polynesiërs is. Op Sangir dienen deze gigi's bij kinderspelen als speelpenningen; het w.w. mēgigi bet. „met zulke schelpen spelen“, mēgēgigi „elkaar trachten te overwinnen.“ — mētahamawu, zie bl. 78.

XVI.

BIO PIA I KOMANG D. I URANG.

Tangú pia i Komang d. i Urang, ku i Urang e wawine, arawe i Komang e ese. Tangú i rědua e kai pia bael' i rědua sěngkapapûng. Tangú i Komang e něberăe: „Ia taraie kałimona sołong bael' i kadua e, arawe i kau e hědqe samuri, pěkoq kâng i kadua e“. Tangú i Urang e někoqe kâng e, wqwe' i sie taraie nangěntud' u kâng e. Tangú sarang i sie sşsaka, arakute kai pia łentěng, tangú i sie měngkatewe limente. Sarăeng i sie napěłło su tałoaran lentěng e, kuteu kai napědi; sarang napědi, i sie nate. Tangú i Komang e měngkai małhědo kapapûng-e, i Urang e, kai i sie tawe simongo; tangú i sie naěnsaqe, nětuhş dingangu peda ipamotş kapapûng-e. Tangú i sie nakaebae si Urang e, kuteu kai sen nahamş u sawon kina d. rukş nasěbohş su wadang-e. Tangú i Komang e měngkatewe nangał kâng d. kina, bqwe' kimâng apidş namotş si Urang, nikina-e lai.

XVI. VERTALING.

Verhaal van de Krab en de Garnaal.

Er waren eens een Krab en een Garnaal en de Garnaal was een wijfje en de Krab een mannetje. En het echtpaar had een tuin. Eens zeide de Krab: „Ik ga maar vooruit naar onzen tuin, maar kom gij eerst later en bereid eten voor ons beiden.“ Toen bereidde de Garnaal het eten, daarop ging zij heen en bracht het eten. En terwijl zij den berg op ging, was daar een brug en zij ging er over. Toen zij op 't midden van de brug was gekomen, brak in

eens de brug, en toen deze gebroken was, kwam zij er bij om. De Krab nu wachtte maar op zijne vrouw, de Garnaal, maar zij kwam niet terug; daarna ging hij den berg af, haar na, met een hakmes, om daarmee zijne vrouw te slachten. Toen trof hij de Garnaal aan en deze was reeds rood door de visch- en de groentesaus die over haar lichaam was gestort. Daarop nam dan de Krab de spijs en de visch en at ze op en slachtte tevens de Garnaal en at haar ook op.

XVI. AANTEKENINGEN.

Komang is de naam van een landschelpdier, dat evenals de huisjes-slak, zijn huis met zich op den rug voert, en knijpers heeft evenals de krab. — Kapapûng „echtgenoot“, wordt thans gebruikt van lieden die niet op Christelijke wijze gehuwd zijn, tegenover kawing. Sëngkapapûng bet. „echtpaar“. De stam papûng bet. „adellijk, van adel“; maar misschien heeft pûng „stam, geslacht“ beteekend en sëngkapapûng, „die van één stam zijn“.

Het voornaamste punt bij het tot stand brengen van een huwelijk op Sangir is de gelijkheid van stand. In vroegeren tijd was het „van éenen stam worden“ dan ook het gewichtigste gevolg van het huwelijk, en hieruit is waarschijnlijk de benaming sëngkapapûng te verklaren. Het gebruik van papûng in de beteekenis „van adel“ is iets dergelijks als onze uitdrukking „iemand van familie“.

XVII.

BION BAŁE D. TAU I SIRE TELLU TAHANA.

Tangú pią tau i sire tellu tahana. Kutęu i ninang-e kai nanile, arawe ana u tau ene rarua e tinętang su wałe e. Kutęu nasongęe węu nanile, kina e kai urang męloaran kałingęo, d. pią bongohę sęmbua, kaguwa-e kere wisj. Kutęu sarang ʼlęonakeng, u kai ʼlaghąng, ute kai pią biad-e ruambua, kere inang u tałimędon łaedę, su tiang-e. Tangú i ninang u rarię darua ene nęberąe: „I rua, momo! pęmałanęe; urang ęndał botonge ikiną i rua, kai pęlęmbewen sęngęa iantibę męsał mękoą kąng“. Tangú ana u tau ene iakang e simimbang u: „Ore“, piruá! kę naun namęka wongohę e, tangú kai i ninang-e.

Sarang i sie timanata kerene, kutęu kai rimałeng nędeą kalu ipanapa wongohę d. wiad-e, kai su rarałeng-e i sie timanata su ana-e u abe apągała biad' u wongohę sarang kadodo, „botong u kina ęndał urang pinałano r. tinapa, ęng!“ Ana-e iakang simimbang u: „Ore!“ Enę pirua ana-e katuariange kai lai pią kibę-e tębe, kę i nęng-e kawę nanile, watę pią ana-e kibongang. Sarang nałi-kudę i ninang e, aramanung kapępie kalu, tangú ana e katuariange kimiąe, sarang nakasilo wiad' u wongohę mađaruł su paha, u kai mapulu kumina ene. Kutęu tuhang-e nęgęllien urang duanbua, sęmbua tinapa, sęmbua pinałano, r. sawone, nipakipępapilei su tuarine, mędeą u łağha męnda, kai tuarine kai madirin urang, kawę mapulun biade. Kę męngkate sęsangj, tuarine, mağęlle wiad-e, kaiso i kaka-e małakuben ninang-e, madirin dumere, kę i sie tawę nęgęllj su tuarine. Tangú tuarine matane nawolęen kakią d. tingih-e sinehekangkęn kakią-e, pirua, o i kaka-e nagałąe rarahung sęmbua, mase nanoęe wiade wałi-e sęmbau, bęue' nionęęo-e su tuarine. E ute tuarine wuhęe naręmmasę, bęue' męngkate nęparałingkidę, pirua, u łamuasen biade, bęue' i sie wuhęe lai kimąng, pirua, roken małukadę, batę semben haki nawawęllo.

Kutęu i ninang-e naręntąe węu nędeą kalu r. tamaje himaung dapuhang, apidę kimakęlla wiadę e. Tangú sarang i sie kai nakasilo

wiadë e kai pia kurang-e, nakiwaļoe u: "Kai i sai nangaļa biadë e; ëndaj kai pia ilang-e". Angkûng u an-a-e iakang e, u: "Kai i momo nëdorong, kû këtaj wakî-e sëmbadu nisoë u rarahung, u rokeng kanini i momo mëngkai mağëlle wiadë, kû tingih-e ëndaj hakî sinehekang, d. matane hakî nawolo. Kai tanionggotang u kadidi ene, ute tawe lai narëmmasë". Angkûng i ninang-e u: "Kawe unîe tawe nighëhirang u wongohë arau urang tinapa r. pinalano, kai nangonggo u wiadë?" Sinimbang u an-a-e iakang: "I sie kai madirin kinā baļine, kai mapulun biade".

Ta nëberan apa, i ninang-e, mëngkatewe nëbua bœu rapuhang d. namëlluhë mapia-pia, r. nangahusen pakeang-e saparesë ido, wœue' nangëngkung piso-e lipa r. nanaka u panambane, mase limintu bœu waļe, tawe nëpandung an-a-e, makibaļo mënsang kai soļong apa, arau: "Kai apa nakaļangehë e, inang!" batu bisarâng tawe simimbang, bœue' limintu tawe nëhabarë d. tawe kimâng, d. kawe namëlluhë mapia-pia. Kaiso an-a-e ëndaj makibaļo e sen apidë kākiaë; kai i ninang-e tawe nahimang, mëngkatewe rimaleng.

O nasuen kânge, an-a-e iakang mëngkatewe naningkuļu tuarine, nëtuhü si ninang-e. Tawe ligha timoļe, watu kai kākange, nilintukang i ninang-e, kaiso karëngu u i ninang-e limintu, d. an-a-e nakatoļe, mângawe sëngkaorasë. O kareawen matatimadë ene kahawes-e rimaleng, i ninang e mapëllo su wuļude, an-a-e rarua mapëllo su waļane, i neng-e mapëllo su waļane, an-a-e makoā su wuļude; i sire tëllu tahanan mëngkatewe mëtëtatoļe kere'. Tangú karaung dëdaļengang i sire tëllu tahanan e, wuļude tëllun bua. Sarang nahëpusë buļude tëllun bua ene, tanaë dimësung, sëngkakëlla kai sen apeng. I ninang e napëllo su apeng kaļamona, r. natëpasewe nolo su sasi. I ninang e nëpusë su sasi, an-a-e rarua wuhüe sasae molo.

Tangú sasi sarëng buku su rarië ëndaj iakang e, kutœu kai nakatahida apa maļiwatu su ënne. Tanaëe niaļa, kutœu kai Waļe, kasariane kere palang. Tangú Waļe e nëberae: "Bawae ia, Bawu! soļong baļe, kû tapa". Tangú sarang napëllo su waļe, Waļe e mëngkate niruj su paha, kutœu su sëngkamalukade kai pia saghasa r. kinā sinanga ren matatëtî tutaļowang su wowon awu; mëngkatewe niemong kû kinâng i rëdua, pirua. Su sëngkariœlone maļukadë orasen kakâng, mëngkate nanughen lama, tangú sëngki-anewen napenë u saghasa r. kinā sinanga tutiwua, bœue' kinâng i rëdua tahatuari saü. Sarang sëngkamisa i rëdua mëbëbiah' u tatalëntu u Waļe e, r. ëllo-ëllo i sie man su paha, matatapa

mëgëgëlli u rarotong mapia si rëdua ene, kù kai nakoə gantın gaghurang tutune, Waļe ene.

Tangú natimu sëmbuļang idop' i rëdua mapia wou i Waļe, tangú iamang-e uata əndaı narangeng, nakiwaļo mënsang i rëdua kai mëbëbiah' u idopë mapia wou apa". Angkûng-e: "Bou i Waļe dası su paha". Tangú iamang uata e kai nipësake, kutëu arëgan tëllu ëllo i sie man dumënta makisake si rëdua tahatuari. Ute su kaëpa u ëlone nahëbıe, kutëu kai tinako Waļe e, woue' nipëllö su pahan dapuhang i sire. Sëngkahëbine nanughen lama su Waļe, kai tawe namona u saghasa r. kina sinanga. Tangú sarang Baļe e kai tanë gëlli u idopë, enë pirua, kutëu kai tinëtäde, nipëlaı awun dapuhang. I rëdua tahatuari ute pirua mëngkate mëdëdeə su waļe e kai semben tädise.

Saräeng saı nahëbi, tangú rariö iakang taghuang u Waļe e kai nipi, u sëngkahombang i sie kai tinëtäde, kù kai pakilëke wou awu, woue' i sie pakilëbing su wuļude marau r. su wëda e matene, kù su katëllu hëbine pakitiwoi. Ute nakoə kere niipin dariö ene. Kutëu su katëllu hëbine, wanua e mëngkatewe sëngkianu nahëlüë, tawe nëpëdisë. Tangú rariö darua ene natamaıe nëtiwo lëbing u Waļe e, kutëu sëngkakakëlla kai timuwo kalu. Pûng u kalu ene lantaka uase, lelang-e lutang, burə-e ino ghahı-ghahı, daukalune haghı-haghın heka su dunıa e, hamı-e wıtu, mungkuļ-e nanaungang, kù hapan kalu ene patiku binatang maghaghıadë: katoang, saclë, tëmpu, lipang, katiupang, kanahënte, wakuļang, su pûng u kalu ene. İlëhapang kerene kalu ene, madirin pia u waļine managhuang; u taghuang-e këtəu rariö darua ene. Arawe su koto u kalu ene kai pia baļe maļënggi-lënggihë, atı-e tutə, darëndung-e wuļang d. heka, ənsalı-e uase, sapiene saļaka r. manga kapı-e banang-banang mawira, maririhë, ido, tiwëllö, mahamı. Tangú habar' u Waļe ene kai maņonggö u idopë mapia, r. nakoə kere għantın gaghurang tutune, nëpiaran kang, kina si rëdua tahatuari ene, tëntaļang i sie naun demben biahë, kaiso saräewen i sie nate nipate pirua, kai nëgëllıewen tuļumang kerene kasariane, nëgëlli u kakala u heka d. rarotong baļine, r. ļai waļe, woue' tawë tau waļine taghuang-e, u kawë këtə i rëdua tahatuari ene.

XVII. VERTALING.

Verhaal van een Tripang en eene Vrouw
met twee Kinderen.

Er was eens eene vrouw met twee kinderen. De moeder nu ging garnalen visschen, maar de beide kinderen dezer vrouw werden achtergelaten in het huis. Toen zij terugkwam van het garnalen visschen, waren hare visschen een half mandje vol garnalen en één slangenkop-visch, zoo dik als een been. Toen hij ontschuld werd, want hij zou gestoofd worden, had hij twee stukken kuit, als een groote teen, in zijn buik. De moeder dier beide kinderen nu zeide: „Gaat maar koken, meisjeslief! die garnalen moogt gij eten, maar gij moet een gedeelte overlaten, voor een keer dat wij weer eten gaan koken.” Het oudste kind dier vrouw antwoordde: „Ja”, de stakkerd, en ’t was de moeder die den slangenkop-visch gespalkt had.

Na dit bevel te hebben achtergelaten, ging de moeder heen om hout te zoeken, om daarmee den slangenkop-visch en zijn kuit te rooken; maar bij het heengaan vermaande zij hare kinderen om zelfs geen stukje van de kuit van den slangenkop-visch te nemen, „Ge moogt slechts die gekookte en gerookte garnalen opeten, hoor!” Het oudste kind antwoordde: „Ja.” Het jongste kind nu, het stakkerkje, had verouderde bobento, en zijne moeder was garnalen gaan visschen omdat zij een kind had, dat aan bobento leed. Toen de moeder den rug had gewend en wellicht reeds aan het houthakken was, begon het jongste kind te huilen, toen het de kuit van den slangenkop-visch op de rook-horde zag liggen, want het wilde die eten. Toen gaf haar oudere zuster haar twee garnalen, één gerookt en één gekookt, met saus er bij, en liet hare jongere zuster er uit kiezen, opdat zij zou ophouden met huilen; doch haar zusje wilde geen garnalen, maar wilde vischkuit. En haar zusje bleef maar huilen, om kuit vragende, maar hare zuster was bevreesd voor hare moeder, dat zij boos zou worden en gaf het niet aan haar zusje. Toen de oogen van haar zusje dik waren van ’t huilen en hare stem heesch was van ’t schreeuwen, het arme kind, nam hare zuster eene naald en maakte één korrel van de kuit los en gaf die aan haar zusje. Toen eerst was haar zusje stil, en het

arme kind sprong rond van blijdschap over de kuit, en toen eerst at de stakkerd sedert den morgen, want het was daardoor reeds avond geworden.

Daarop kwam hare moeder terug van het houtzoeken en naderde den vuurhaard en keek meteen eens naar de kuit. En toen zij gezien had, dat er aan de kuit iets ontbrak, vroeg zij: "Wie heeft van de kuit genomen? Want er is van weg." Het oudste kind zeide: "Zus vroeg er om, en slechts één korrel heb ik er van los gemaakt, met een naald, want van straks af heeft zus aldoor om kuit gevraagd, en hare stem is er heesch van en hare oogen zijn er dik van. En als ik haar dat kleine beetje niet gegeven had, zou zij nog niet stil zijn." Hare moeder zeide: "Waarom hebt gij haar niet van den slangenkop gegeven of gekookte en gerookte garnalen, maar hebt haar kuit gegeven?" Het oudste kind antwoordde: "Zij wilde geen andere visch, zij wilde kuit."

De moeder zeide niets, maar stond op van den vuurhaard en maakte haar haar zeer fraai op en verwisselde hare kleederen met een stel groene en nam een mes in de hand en zette een hoed op en ging de trap af, het huis uit. Zij sloeg geen acht op het vragen harer kinderen, waar zij heen ging, of "waarom zijt gij boos, moeder?" omdat zij niet antwoordde toen zij aangesproken werd en de trap was afgegaan, zonder iets te zeggen en niet gegeten had, maar haar haar aldus fraai had opgemaakt. Terwijl hare kinderen haar aldus vroegen schreiden zij reeds, maar de moeder luisterde niet naar hen en ging maar op weg.

Toen zij met eten gedaan hadden nam haar oudste kind haar zusje op den rug, om hare moeder achterna te gaan. Zij waren haar niet terstond gevolgd omdat zij aan 't eten waren, toen hunne moeder de trap afging, en er was wel reeds een uur omtrent verlopen, tusschen dat de moeder het huis verlaten had en hare kinderen haar waren gevolgd. Maar zoo snel liep het oude mensch, dat als de moeder op een berg kwam, de twee kinderen dan in het dal aankwamen en als de moeder in het dal kwam, de kinderen op den berg kwamen; op deze wijze volgden moeder en kinderen elkaar. En de afstand van den weg dien moeder en kinderen aflegden, was drie bergen. Toen die drie bergen voorbij waren, daalden zij af en zagen dat zij reeds aan de kust waren. De moeder kwam het eerst aan de kust en stapte terstond in zee. De moeder was reeds door de zee bedekt, toen de kinderen pas in zee wilden gaan.

En toen de zee reeds tot de knieën van het oudste kind reikte,

trapte zij op iets ronds in het zand. Zij raapte het op en het was een zee-komkommer, zoo dik als een dij. De Tripang zeide: "Neem mij mede naar huis, Mejonkvrouwe, en rook mij." En toen zij thuis gekomen waren, legden zij den Tripang op de rook-horde. En den volgenden morgen was er gekookte rijst en gebakken visch, nog warm, in overvloed op de asch; terstond namen de stakkerds het op en aten het op. Den volgenden morgen, op etenstijd, hielden zij hunne borden er onder en in een ommezien waren zij vol met gekookte rijst en gebakken visch, waarvan een overvloed aanwezig was, en de beide zusters aten het weder op. Een geheele week lang leefden zij van de barmhartigheid van den Tripang en dag aan dag bleef hij op de rookhorde, gerookt wordende en goede gaven schenkende aan hen beiden; en hij werd hun een plaatsvervanger van eigen ouders, die Tripang.

En toen zij een maand lang goed geleefd hadden van den Tripang, kwam hun stiefvader daar aan en vroeg vanwaar het goede voedsel kwam, waarvan zij beiden leefden. Zij zeiden: "Van den Zee-komkommer, daar boven op de rookhorde. Hun stiefvader nu werd onthaald en gedurende drie dagen kwam hij daar te gast, bij de beide zusters. En den vierden dag, toen het nacht was geworden, stal hij den Tripang en legde hem op de rookhorde aan hun eigen haard. Des avonds hield hij een bord onder den Tripang, maar deze gaf geen gekookte rijst en gebakken visch van zich. En toen de Tripang geen voedsel gaf, werd het arme dier fijn gehakt en de keukenasch er mede vermengd. De arme beide zusjes zochten in huis, maar hij was er niet meer.

Toen het weder nacht was geworden, droomde het oudste kind, de eigenares van den Tripang, dat deze stukgehakt was en moest opgehaald worden uit de asch en moest begraven worden op een vergelegen berg, en den derden dag moest bezocht worden. En het geschiedde naar dat het kind gedroomd had. En den derden dag werd het land plotseling overschaduw, er scheen geen zon. En de beide kinderen gingen heen, het graf van den Tripang bezoeken en daar zagen zij dat het tot een boom was opgegroeid. De stam van dien boom was een ijzeren kanon, zijne takken waren geweren, zijne bloemen allerlei soorten van kralen, zijne bladeren allerlei soorten van stoffen op de wereld, zijne wortels waren van koper, zijne bloemknoppen gong's, en bewakers van dien boom waren alle giftige dieren: reuzenslangen, adders, slangen, duizendpooten, wespen, mieren, gifspinnen bij den stam van dien boom. De boom werd

aldus bewaakt, opdat geen ander ervan bezit zou nemen, want eigenaars ervan waren slechts de beide meisjes. In den top van den boom echter was een prachtig mooi huis, waarvan de dakbedekking van blik was, de wanden van goud en geweven stoffen waren, de vloer van ijzer was, de matten van zilver waren en de verbindingstouwen allerlei soorten van garen: wit, geel, groen, oranje, rood. En van dien Tripang werd verteld, dat hij goed voedsel gaf en als een plaatsvervanger van werkelijke ouders was geweest en met spijs en vleesch de beide meisjes verzorgd had, zoolang hij nog leefde en toen het arme dier een gewelddadigen dood was gestorven, hij hun zoo groote hulp gaf, dat hij rijkdom aan stoffen en andere goederen gaf en ook een huis en dat nog wel geen ander mensch dat alles medebezat, dan alleen de beide zusters.

XVII. AANTEKENINGEN.

Bale is de naam van het stekelhuidig dier *Holothuria edulis*, Mal. tripang „zee-komkommer.“ De Sangireezen visschen dit dier en eten het, op de kolen gebakken, als lekkernij. — Sile (man.) is „visschen met een schepnet (sasile),“ waarmee men garnalen en kleine visschen vangt. — Měloara „het midden (loara) houdend, halfvol.“ — Bongohě is de ikan gabus, een ongeschubde, staartlooze visch, met week en grof vleesch, wiens kop op een slangenkop gelijkt. In de meren der Minahasa komt hij veel voor. — 'Lěonakeng is hier vreemd, daar de bongohě geen schubben heeft. De stam onə „schub“ heeft vroeger eene p tot sluiters gehad, (bl. 33) doch deze is in de afgeleide vormen niet bewaard gebleven (bl. 156). — Iantibě mēsəu mēkoə kâng „met de gedachte aan een nogmalig koken.“ Mangantibě bet. „verwachten dat iets gebeuren zal, zonder dat men daartoe bepaalden grond heeft.“ — Momə is eene benaming, waarmee men eene jongere zuster, dochter of een meisje dat men vaderlijk of moederlijk toespreekt, noemt. Tot jongens zegt men dan ungkə, de ouders gebruiken ook amang en inang. Momə is 't O. Jav. momo „onnoozel.“ Het is dus een liefkozend woord,

dat geen verwantschap aanduidt. — Botong is hier niet het woord dat den concessief omschrijft (bl. 187), maar een beperkend bijwoord „slechts.“ — Pamałano; pałano (mam.) bet. „koken in het sap van geraspte kokos-noot“ (papałano). Het bestanddeel lano van pałano is met lana „kokosolie“ verwant. — Nəng-e of i nəng-e is een bijvorm van inang, die gewoonlijk voor de moeder van dieren, vooral van vogels wordt gebruikt. Zie bl. 26. — Parałingkidě, zie bl. 141. — Bělluhě is een zekere wijze van 't haar opkammen, bij de vrouwen in gebruik voor bijzondere gelegenheden. Het haar aan de slapen wordt eerst met eene bocht naar voren en vervolgens naar boven gekamd, naar de kruin waar de wrong wordt gemaakt. — Ido; groene kleederen zijn zeer fraai en worden gewoonlijk alleen door adellijken gedragen. De personen die in de sprookjes optreden zijn bijna steeds adellijken (of hunne bedienden), al wordt dit er niet altijd bijvermeld. — Apa nakałangehě? „wat heeft boos gemaakt?“

Małiwatu, zie bl. 131. — Bona (mam.) dat hier voor „van zich geven“ gebruikt is, bet. „zijne behoeften doen.“ — Daukalu is een voorbeeld van eene samenstelling welker eerste lid afgekort is. De nasale sluiters van daung wordt trouwens zeer zwak gehoord. Zie bl. 151 en het B. T. L. V. 1893 (bl. 361) genoemde sěbu ļuā. — Kapu zijn de ranken der slingerplanten, die door de rotan's zijn gevlochten, om ze tot stevige matten aan één te hechten.

XVIIIa.

BIO PIA DATU R. WOKI WANTO.

Pia soa sěmbau kŭ dałohon soa ene, maněta bŭu Ratu sarang patikŭ kawanuane, man bantŭ kěbj. Tangú Ratu e měngkatewe naki-patehě, měnsang kai ren bŭu apa i sire ren makareŭ anŭ. Kutęu siměhangke su tariang e, u kai apangawŭ limu manisě, apanipo sěmbau dasŭ su pusung-pusung-e. Kŭ taumata ěndaj namatehě e něbera u: "Endaj limu e man kětaŭ sěmbau, měntěhang kai ta mětŭudě, mapia pisine kai kohę pakaałusě, bŭe' kaesě u soa e, arawe ghěsine pakikang su Woki e". Sarąeng keré, Woki e měngkatewe nangala limu e, wŭe' kimang, kutęu kai pia batune sěmbau nanawo su ałung kŭ kai nitemŭ u manŭ.

Boki e sarąeng sen bŭu kimang limu manisě e, kutęu nakaěbae kapapia, r. manŭ ěndaj nanemŭ batun limu e nakaěbae lai kapapia. Kutęu Woki e, sarang nakahombang anŭ-e, kutęu kai rariŭ esę. Sarang Boki e nakaěba anŭ-e, manŭ e nahanŭe lai anŭ-e esę.

Tangú Kasili, anŭ u Ratu r. u Woki e, kai rariŭ kŭmbangeng; mageng kumang, busŭ pěsęngkalu e man pěsęngkakang. Sarang kŭkatěllange tawę monarane apa, mang kěta u męsepa, mękasing, mękinikirě, tangú maeng masohŭ bŭu męnalang, sęngkarumating męngkatewe męlekesě baki e, kutęu sęngkałekesě, kŭtataho su łama e kai sepa r. kasing d. kinikirě. Tangú sarang i sie tanakakędang bawantin ninang-e, tangú i sie męngkatewe něbera si ninang-e: "Iŭ koateko pakeangku sion paresě". Kung i ninang-e: "I kau kai sołong apa!" Kung u Kasili e: "Tala, iŭ męngkate koate pakeangku". Tangú i ninang-e męngkatewe nękoŭ. Sarang pakeang-e nasuen koŭe, męngkatewe lai nakikoŭ u wałung-e, umpihisě kinamisě tęllun bau, d. tęlluhě tęllun bau, bŭe' i sie męngkatewe namaringang u manŭ ěndaj e.

Bŭe' i rědua męngkatewe sasŭe sołong apeng. Sarang naręnta su apeng e, Kasili e męngkatewe namila łesone, wŭe' i rědua simake kŭ nęsakaeng. Manŭ e kimaiaŭ su petone, arawe Kasili e

su monane. Woue' i sie namiting u ļalombo, woue' namona. Sarang keré, i rēdua mēngkatewe mēsēsakaeng, maello, mahēbi tate banua 'katingarâng. Tangú Manu e mēngkatewe nēlahohadē bou rala petone nēbera: "E, Onde, monan kadua ini e uté ipēmōna apa?" Kūng u Kasili e u: "Ta narēmmasē, mēngkai ta namundaļē u!" Ené Manu e mēngkatewe narēmmasē. I rēdua mēngkatewe mēsēsakaeng, kuteu Manu e rala sauewe nēbera: "E, kai ta mēsālan mata, ta mēgaļisan panutubē: dadē e kai tahanusa." Kūng u Kasili e u: "Mēngkai ta narēmmasē, tawe namundaļē u!" Ené Manu e narēm-masē wue. Manu e rala sauewe nēbera: "Kai ta mēsālan mata, ta mēgaļisan panutubē: dadē e kai tahanusa." Kūng u Kasili e u: "Mēngkai ta narēmmasē u!" Kūng u Manu e u: "Kēnnang awi su kotō u tindagē, su pusung u palalaheng! kai ta mēsālan mata, ta mēgaļisan panutubē: dadē e kai kilā su nusa ioļang." Bouē' i rēdua man mēsēsakaeng, man mēsēsakaeng.

Kuteu, kaķasanggiden banua 'dai ene. I rēdua sarāeng nahumpa u wanua ene, Kasili e nēberāe su Manu e: "I kau pahēdoe sini." Kūng u Manu e u: "Kai manu timaking mawune, ta matatēntang tumumpa." Kasili e mēngkatewe natarai soļong soa, kuteu Manu e mēngkatewe timēlla nangaļēmōna soļong anun Sangiang māngahiwu. Manu e mēngkatewe rimorō su sasālawo, woue' nēbera: "Kai mangangēntud' u taļimbuku." Bouē' Kasili e rimangengke su waļen Sangiang e. Sēngkarangeng-e Sangiang e māngahiwu, kų Kasili e nēbera u: "Baļiranu ēdokona, iā 'pēsakeng mamāng." Tala, Sangiang e man ta nēsēmpi; i sie man māngahiwu. Kasili e sauewe nēbera: "Baļiranu ēdokona, iā 'pēsakeng mamāng." Kūng u Sangiang e u: "I kau tabeāu kai makaala mahuaneku radē mēbēbataru e uté, iā buhūe mēgēllī u mamāng si kau." Sarang keré, Kasili e mēngkatewe limintu, bouē' naēnsae soļong apeng, Manu e ēnsaeuwe lai timole. Kasili e nēberāe su Manu e u: "Unūe i kau kai nangaļēmōna nauļi su Sangiang e!" Kasili e nēpēdu su Manu e, woue' i rēdua nēsakaengke wue, sasae soļong anun Datu 'pēbēbataruang u mahuanen Sangiang ēndai e.

Sarang narēntāe su soa piā Datu ēndai 'pēbēbataruang e, Kasili e mēngkatewe natarai soļong anun Datu e. Sēngkakēlane Kasili e, mahuanen Sangiang e, sen bou nīkakuļu d. sen tā pakeang-e, kate kere karumaheng sen 'potokang. Sēngkakēlane, kate tēmbō sēmbau, baļen Datu e sen maļiku u tēmbō u taumata 'pēpotokang-e. Datu e, sarang nakasilo si sie, mēngkatewe nakiwaļo, kūng-e: "I kau, mēnsang kai piā tēgaļ-u?" Kūng u Kasili e u: "Kai tā tēgaļē su

anun Mawun batangeng, angkedung ëllang kadodo e tawe nikasilon Mawun batangeng. Tëgal' u ëllang kadodo e kai ënsae mēbēbiała Mawun batangeng mēñnalang." Kûng u Ratu e u: "I kau pia manū-u?" Kûng u Kasili e u: "Pia manūku sēmbau dałakj." Kûng u Ratu e u: "Ho, hēdo riqēllo i kau rēnta."

Sarang keré, Kasili e mēngkatewe napuļe, tangú i sie nahumpa anun tau maghurang, kų nētikj sene. Kûng u tau maghurang e u: "Kate, kai kerea'?" Kûng u Kasili e u: "Kai hēdo riqēllo mēbataru." Kûng u tau maghurang e u: "Kate i kau e takų 'pēļe-paseng beraku sēngkamohong."

Sēngkariqēlone mēngkatewe nasasae. Lēpasē narēnta e, kûng u Ratu u: "Mageng manū-u kaghanâng, sarang i kau takų 'patēng." Kûngben Kasili e u: "Kamageng manū i Tuang kaghanâng, sarang i Tuang takų 'patēng." Kûng u Kasili e u: "Patikų kawanuan Tuang pakasue pakatampung, kapondoļang e, sarang mēhinu." Wque' nēbataruē. Manū u Ratu e pitu, aghid' u manū u Ratu e kai waļiung, arawe su Kasili e tawē aghid-e. Sarāeng nēpapēllo, Kasili e mēngkatewe nēbera: "Manūku kai tawē aghid-e, aghid-e kai wawera: Manūku e mēnggana mahasu, mamangkų sionpuļo." Lēpasē napēllo, manū u Kasili e, mēngkate timēlla taraj soļong ļangi, 'naē sēngkanawone, mēngkatewe notong manū u Ratu, nīpapēpa, boue manū u Ratu kinaghanâng. Ennung mang keré sarāeng kate sēmbau kapitune e, ute Ratu e naririhe ghatine. Nēsaue nēpapēlōen kapitune; manū u Ratu e nīlahosekangken aghid-e, kere raukalun busā ēnggoho kasariane. Sarang pinēpapēllo, tangú manū u Kasili e mēngkatewe pinēsakaenang u manū u Ratu e. Sarang keré, manū u Kasili e nangēkadē ēnne, wque' nīkakaesē su kaļawou taumata, wque' timēmba manū u Ratu e, nīpapapēpa soļong apapane, wque' napatilaļang namate Ratu e. Sarang Datu e natēe, tangú kaļawou taumata e nēberāe: "I kami kēbj anūe ëllang i Tuang."

Boue' i sie mēngkatewe taraj dimangeng dasj su pintu, pia Sangiang, anā u Ratu ēndaj nakapatēe taumata saiuta, mēngkatewe nībawoļeng-e, kere namoļeng manga wawi, wque' Kasili 'daj maļahapusē e, Kasiliē mahuanen Sangiang 'pēķēkawingang-e, mēngkate niluhēng u pakeang-e, wque' mēngkatewe nituļusang-e, ruhin manga Kasili 'daj naun nīpate e. Tangú manga Kasili ēndaj e nēsau e nēmpēbiahē kapia, wque' Kasili ēndaj nanuļusē e nēberāe: "I kamene rakų kēngkapuļe, paşideqewe wanuane." Kûng i sire u: "I kami mate, mēbiahē, dingang i Tuang."

Bou ene Kasili e mǝngkatewe nataraj soʎong anun Sangiang e; nataraj e i sire ɛpa: Kasili ɛndaɪ, mahuanen Sangiang 'pǝkawingang i tataghuang e, ringangkewen Sangiang anə u Ratu ɛndaɪ nipaten Kasili e. Taraɛ narɛnta, i sie r. mahuanen Sangiang e, r. Manu e nataraj soʎong anun Sangiang dala maŋahiwi e. Sǝngkarumating-e i sie mǝngkatewe nǝtohewadɛ sarang apapane, kaʎingung mamang kai pinakitǝnggung su Sangiang e. Sangiang e sen tanakareɔ naung-e, mǝɖeɔu madiri, matakɔ, madirin i sie patǝng, tangú Sangiang ɛndaɪ nakoɔ kawing-e. Arawe Sangiang anə u Ratu ɛndaɪ nipate e. nakoɔ kawing u Kasili mahuanen Sangiang pinǝkawingang-e e.

Boue' i sie mǝngkatewe nataraj soʎong anun amang-e rǝduan ninang-e. Sǝngkarɛntane nauʎi si rǝdua: "Iə sen nakareɔ kawingku, r. radɛ banua rarua nakoɔ 'paparentangku. Iə naun ikǝkasǝngku i rua u kombangeng d. haʎɛku mǝngkai mǝnalang, arawe ini iə semben nakaɛba untungku." Tangú Kasili ɛndaɪ e nakoɔ nǝparenta soa tatǝllu: radeewe naun soan Datu nipatene e, r. soan Sangiang pinǝkawingang-e, katǝlune soɔewen amang-e rǝduan inang-e.

XVIII. VERTALING.

Verhaal van een kinderloozen Koning en Koningin.

Er was eens eene stad en de inwoners dier stad, te beginnen bij den Koning tot al zijne onderdanen toe, waren allen kinderloos. De Koning nu liet zich waarzeggen, vanwaar zij kinderen zouden kunnen krijgen. Bij het waarzeggen bleek het, dat zij een oranje-appel moesten afhalen en er een moesten plukken, die boven in den allerhoogsten top hing. En de man die het orakel gegeven had, zeide: "Daar er slechts één oranje-appel is, zal het straks niet genoeg zijn voor iedereen; goed zou het zijn de schil zeer fijn te snijden, en door de stad te strooien; maar het vruchtvleesch moet der Koningin te eten gegeven worden." Toen het er aldus mee gesteld was, nam de Koningin den oranje-appel en at hem op, en ziet, ééne pit viel onder het huis en werd door een kip opgepikt.

Toen de Koningin den oranje-appel had opgegeten, werd zij

zwanger en die kip, die de pit van den oranje-appel had opgepikt, kwam ook in gezegende omstandigheden. Toen nu de Koningin een kind had gekregen, was dit een zoon. Toen de Koningin een kind had gekregen, kreeg ook de kip een kuiken, en wel een haan.

De Prins nu, het kind van den Koning en de Koningin, was een gulzige jongen; wanneer hij at, was de vrucht van een geheel pisangboom slechts genoeg voor één maal eten. Grooter wordende, had hij geen ander werk dan balspelen, tollen en knikkeren, en zoodra hij thuis kwam van het spelen, deed hij het presenteerblad open, en telkens als hij dat deed, lagen er op het bord slechts ballen, tollen en knikkers.

Toen hij de plagerij zijner moeder niet langer kon verdragen, zeide hij tot zijne moeder: "Maak negen stel kleederen voor mij." Zijne moeder zeide: "Waar gaat gij heen?" De Prins zeide: "Dat doet er niet toe, maak mij de kleêren maar." Toen maakte zijne moeder ze maar. Toen de kleêren waren afgemaakt, liet hij zich nog teerkost maken, drie stuks ěmpihisě kinamisě en drie eieren; daarop beval hij den haan om met hem mede te gaan.

Daarop gingen zij naar het strand. Toen zij aan het strand kwamen, spreidde de Prins terstond zijn zakdoek uit, daarop gingen zij er in en voeren heen. De Haan ging op den achtersteven zitten, en de Prins op den voorsteven. Daarop hing hij een werpnet op en ging er aan knooien. Op deze wijze voeren zij maar steeds voort, dag en nacht, zonder dat er land te zien was. Toen riep de Haan eensklaps van den achtersteven af en zeide: "Wel, Prins, waarheen wordt onze voorsteven gericht?" De Prins zeide: "Je kunt je mond niet houden, omdat je niet roeit!" Toen hield de Haan zich maar stil. Daarna voeren zij beiden voort en toen zeide de Haan op den achtersteven weêr: "Wel, indien ik mij niet bedrieg met mijne oogen, het niet mis heb met mijne kijkers, is dat daar voor ons een eiland." De Prins zeide: "Je bent maar niet stil, omdat je niet roeit!" Toen hield zich de Haan maar stil. De Haan zeide weder: "Indien ik mij niet bedrieg met mijne oogen, 't niet mis heb met mijne kijkers, is dat daar voor ons een eiland." De Prins zeide: "Waarom houdt je je mond niet!" De Haan zeide: "Wees zoo goed eens in den top van den mast te klimmen, in de punt van den mastboom; als ik 't niet mis heb met mijne oogen, mij niet bedrieg met mijne kijkers, is dat weerlicht daar vóór ons op het eiland waarop wij afgaan." Daarop voeren zij beiden maar steeds voort.

En ziet, steeds meer en meer naderden zij dat land. Toen zij

aan dat land waren gekomen, zeide de Prins tot den Haan: "Wacht gij maar hier." De Haan zeide: "Een haan die met zijn meester is meegegaan, blijft niet achter bij het land." De Prins ging daarop naar de stad en de Haan vloog vooruit, naar eene Prinses, die zat te weven. De Haan ging toen op den nok van het dak zitten, en zeide: "Ik ben de bringer van een minnebrief." Daarop ging de Prins naar boven, het paleis der Prinses binnen. Toen hij boven kwam zat de Prinses te weven, en de Prins zeide: "Laat uwe strijklát rusten; onthaal mij op pinang." Maar neen, de Prinses sloeg geen acht op hem, zij weefde maar door. De Prins zeide weder: "Laat uwe strijklát rusten; onthaal mij op pinang." De Prinses zeide: "Eerst wanneer het mocht zijn, dat gij mijn broeder kunt halen, die daar ginds aan het wedden is, zal ik u pinang geven." Toen 't er aldus mee gesteld was, ging de Prins terstond de trap af, en kwam af naar het strand; de Haan volgde ook. De Prins zeide tot den Haan: "Waarom zijt gij het vooruit gaan zeggen aan de Prinses?" De Prins werd boos op den Haan, daarop gingen zij weêr scheep en voeren naar den Koning met wien de broeder der Prinses aan het wedden was.

Toen hij aan de stad gekomen was, waar de Koning met wien gewed werd, woonde, ging de Prins terstond tot den Koning. Hij vond dat de Prins, de broeder der Prinses, reeds geschoren en ontkleed was, en zoowat na drie dagen zou geslacht worden. Hij zag dat op één hoofd na, het paleis des Konings rondom omringd was met de hoofden der menschen, die hij slachtte. Toen de Vorst hem zag, vroeg hij hem: "Misschien hebt ge wel een doel?" De Prins zeide: "Indien hij geen doel bij mijnen Heer had, zou zijn geringe slaaf niet gezien zijn door mijnen Heer. Het doel van uw geringen slaaf is om toe te kijken, hoe mijn Heer zich vermaakt." De Koning zeide: "Hebt gij een haan?" De Prins zeide: "Ik heb een slechten haan." "Goed", zeide de Koning, "gij kunt pas morgen komen."

Onder die omstandigheden keerde de Prins weerom en kwam aan bij een ouden man en sliep daar. De oude man zeide: "Wel, hoe is 't?" De Prins zeide: "Wij zullen pas morgen wedden." De oude man zeide: "Gij zijt degene, aan wien ik nog mijn laatste woord zal geven."

Des anderen daags ging hij naar het strand. Zoodra hij gekomen was, zeide de Koning: "Als uw haan overwonnen wordt, zal ik ook u dooden." De Prins zeide: "Als mijns Heeren haan over-

wonnen wordt, zal ik ook mijnen Heer dooden." De Prins zeide: "Alle onderdanen van Mijnheer moeten verzameld worden, tot zelfs den politie-dienaar toe. Daarop gingen zij de weddenschap aan. De Koning had zeven hanen, des Konings hanen waren gewapend met bijlen, maar die des Prinsen was ongewapend. Toen zij tegen elkaar werden losgelaten, zeide de Prins: "Mijn haan heeft geen wapen, zijn wapen is eene tooverspreuk: Mijn haan heeft er honderd overwonnen, heeft er negentig overtroffen." Zoodra de Haan van den Prins losgelaten was, vloog hij terstond naar den hemel en met dat hij neerviel, smakte hij in 't voorbijgaan den haan des Konings ter neer, en de haan des Konings werd overwonnen. Met zes ging het aldus; toen de zevende nog maar alleen over was, werd de Koning geel in zijn gezicht. Wederom bracht hij den zevenden in 't strijdperk; den haan des Konings werden wapenen aangebonden, zoo groot als bladeren van de enggoho-pisang. Toen hij in 't strijdperk was gebracht, ging de haan des Konings op den rug van den haan des Prinsen rijden. Toen dit het geval was, krabde de Haan des Prinsen zand uit en strooide dat op alle menschen, vloog daarop den haan des Konings aan, slingerde hem weg, men weet niet waarheen, en daarop doodde [de Prins] den Koning. Toen de Koning gestorven was, zeiden alle menschen: "Maak ons allen tot uwe slaven, Heer!"

Daarop ging hij terstond naar boven in 't prinsessenverblijf, waar de Prinses was, de dochter van den Koning, die zoo oneindig vele menschen had gedood, en hij sleepte haar voort, zooals men een varken voortsleept; daarop trok hij den Prins die daar gebonden was, den broeder van de Prinses die hij wilde huwen, zijne kleederen aan, daarop wekte hij de beenderen der Prinsen die gestorven waren weder op. En die Prinsen werden weder levend; daarop zeide de Prins die hen had opgewekt: "Keert gijlieden maar terug en zoekt ieder zijn land op." Zij zeiden: "Levend of dood, wij blijven bij Mijnheer."

Daarna ging de Prins naar de Prinses; zij gingen op met hun vieren: de Prins, de broeder der Prinses, die hij ten huwelijk wilde vragen, en de Prinses de dochter van den Koning, dien de Prins gedood had [en de Haan]. Toen zij aangekomen waren, gingen hij en de broeder der Prinses en de Haan tot de Prinses die daar zat te weven. Bij zijne aankomst stelde de Prins zich buitenmate overmoedig aan: hij liet zich zelfs de sirih in den mond steken door de Prinses. De Prinses wist geen raad, zij zocht een grond om te

weigeren, maar vreesde dat zij gedood zou worden. De Prinses werd zijne vrouw. Doch de Prinses, de dochter van den gedooden Koning, werd toen de gemalin van den Prins, den broeder der Prinses die zijne vrouw was geworden.

Daarop gingen zij tot zijnen vader en zijne moeder. Bij zijne aankomst zeide hij tot hen: „Ik heb al eene vrouw gevonden, en daar ginds zijn twee landen mijn gebied geworden. Gij hadt altijd op mij aan te merken dat ik gulzig was en niets anders deed dan spelen; maar nu heb ik al mijn fortuin gemaakt.” Toen kwam de Prins te heerschen over drie steden: namelijk de stad van den Koning, dien hij gedood had en de stad der Prinses die hij gehuwd had, ten derde de stad van zijn vader en zijne moeder.

XVIIIa. AANTEKENINGEN.

Dit verhaal is de meer uitvoerige lezing van eene geschiedenis die in 't volgende verhaal eenigszins anders is medegedeeld. Het begin, dat in *b* ontbreekt, komt sterk overeen met een gedeelte van den „Baron Sakendher”, uitg. Dr. Cohen Stuart, (Batavia, 1850), n. l. I, 4—27 (bl. 2—6 van de vertaling). Het medenemen van den Haan door den Prins, herinnert aan Bar. Sakh. III, 59 (vert. bl. 12) en 't levend maken der Prinsen aan B. S. III, 97—99 (vert. bl. 16). Dit alles ontbreekt in *b*. De verdere verschillen zijn onbeteekenend.

Dałoho „inhoud” wordt evenals 't Mal. isi gebruikt om de bewoners van een land of eené stad aan te duiden. Het grondw.

oho bet. eveneens „inhoud”, ta łohone „leeg”, mēloho „vullen”. — manęta Fut. waar wij den Infin. bezigen, zie bl. 171. — nanęta zou, om de analogie, evengoed mogelijk zijn. — patiku, zie bl. 233. — bantq „kinderloos” is een van de weinige stamadjectieven, zie bl. 224. Het wordt zoowel van den man als van de vrouw gezegd. — limu-manisę is een vertaling van 't Mol. Mal. lemon manis, waarmede een groot soort oranjeappel wordt aangeduid. — ěndaj is ook redengevend voegwoord „aan-

gezien, daar". — makaëba of makahombang kapapia, woordelijk: "goede omstandigheden, tijd van goedheid vinden", ons "in gezegende omstandigheden verkeerend". Dat het hier ook van een kip wordt gebruikt, is natuurlijk ongewoon. Men zegt ook makaëba of makahombang ana "een kind krijgen". — manu e nahanæ lai ana-e esë. Het handschrift heeft sio, doch dit heeft geen zin; in verband met namaringang manu ëndaj e (zie boven bl. 13 r. 4 v. o.) en met den tekst van 1 heb ik dit in esë veranderd. In mahana vindt men nog den ouden vorm terug van 't voorvoegsel dat thans in 't Sang. më luidt. Voor den vorm in de verwante talen, zie bl. 102. 't Is dus gelijk aan 't Mal. bëranak. — kombångeng is syn. met makombang; de locale bet. van ang (eng) en de bezittelijke van ma vallen hier samen. Andere voorbeelden zijn nog, takutang = matakut; talông = matalo; kibongang, doch makibø bestaat niet.

Monara is een bijvorm van munara. — kinikirë, zie 't B. T. L. V. 1893 (bl. 345) bij kirisë opgemerkte. — mëlekesë baki e. Baki, het Holl. "bakje", is bij de Sangireezen de naam van een koperen presenteer-blad (dulang), waarop schotels staan. Buiten den tijd van den gemeenschappelijken maaltijd, staat er steeds zulk een baki met koude spijsen gereed, waarvan ieder die wil, zich tusschentijds kan bedienen. De baki wordt gedekt met een van silarbladeren gevlochten tudung, die op een strooien punthoed gelijk. — tala "neen" wordt dikwijls als antwoord gebruikt, op vragen waarop men niet recht uit wil antwoorden, dus: "dat doet er niet toe, vraag daar nu niet naar", doch het is niet ongeleefd, en het woord wordt op een gemoedelijken toon, gerekt en zacht uitgesproken. 't Is ons "Och, zóó maar!" — umpihisë of ëmpihisë, zie 't Woordenboek. Wat voor soort door kinamisë wordt aangeduid, kan ik niet te weten komen, waarschijnlijk is 't eene soort die alleen in sprookjes voorkomt.

Dalombo of lalombo is een "werpnet". Het knopen van en vissen met dit net is eene vorstelijke bezigheid op Sangir. — nëlalohadë is naar 't verband vertaald; de beteekenis is "op een te vrijmoedige wijze en op luiden toon spreken". — Onde is een sasënggahi, waarvan de bet. mij onbekend is. De Prins en de Haan hebben dus afgesproken elkaar aldus te noemen. — ta namundalë u; dit u is eene verkorting van unûe of unú "waarom?" — ta mësałan mata, ta mëgałisan panutubë. Naar de vertaling boven, bl. 17 gegeven, moet die op bl. 333,

B. T. L. V. 1893 verbeterd worden. — *tahanusa*, zie bl. 76. — *tindagë* is Sasah. van *darisij* en staat hier voor *patindagheng*, het gewone Sasah. van *palalaheng*; het zou in gewone taal dus *dararisikang* „standplaats” zijn. Daar *palalaheng* *wrsch.* van *lahe* is afgeleid (bl. 65) en *tindagë* op zich zelf reeds blijkt „mast” te beteekenen, is *patindagheng* namaak van *palalaheng*. — *mangangëntud’ u taḷimbuku*. Een *taḷimbuku* is een roode doek, die los is opgerold, met een knoop aan beide einden, en die op een kussen wordt gelegd en in optocht, door bejaarde vrouwelijke verwanten van een huwelijks-candidaat, naar het huis van het meisje dat hij wil vragen, wordt gebracht. De brengsters dragen dan de *anumitung* en loopen zeer langzaam. Thans wordt de *taḷimbuku* gewoonlijk door een brief vervangen. Vgl. Prof. Wilken’s „Plechtigheden en gebruiken, bij verlovingsen en huwelijken, bij de volken van den O. I. Archipel”, B. T. L. V. 1886, bl. 205, vlgg. — *ia’pësakeng mamâng*; dit beteekent: *toon mij uwe genegenheid*. Over de beteekenis van ’t vragen en geven van pinang, vgl. Wilken, o. c., bl. 199—202. — *tabeau*; het gebruik van dit woord is hier niet geheel juist. De bet. van dit voegwoord is op bl. 272 besproken, men verwacht nu, in plaats van *buhûe*, een ontkenningwoord in den nazin. — *mëbëbataru* is van het gr. w. *bataru*, ’t Mal. *bërtaroh*, in den zin van „inzetten, wedden”. Men denkt hierbij vanzelf aan een hangevecht, daar dit de gelegenheid tot wedden bij uitnemendheid is.

Sen bou nîkakuḷu. Over de bet. dezer handeling, zie Wilken „Ueber das Haaropfer”, Rev. Col. Intern. 1887, bl. 369, vlgg. Het doel is, het slachtoffer van zijne ziel te bevrijden. — *Mawun batangeng* is nederiger dan *Mawune*. Over *batangeng*, zie bl. 250. Het geheele antwoord van den Prins is in zeer nederige bewoordingen. — *bawera sëngkamohong* „één woord”, hier voor „ééne spreuk”; *kâng*, *inumang sëngkamohong* „één hap, één slok”. *Bawera* in den zin van „tooverspreuk” is syn. met *taghawera* en *tataghawera*. — *mëpapëllö* is een wederkeerige vorm en wordt gebruikt van hanenvechters, die hunne hanen tegenover elkaar stellen en ze op elkaar aanhitsen, door te doen alsof zij ze los laten, en ze toch weer terug trekken, ’t geen *mangimbo* heet. — De *busa ënggoho* heeft de grootste bladeren. Met één blad kan men zeer ver komen, bij het gebruik daarvan als tafellaken. In ’t Mol. Mal. heet hij

pisang goroho. — pinēsakaenang „hij werd als een schip gebruikt“, d. w. z. de haan ging boven op zijn rug zitten heen en weer schuiven. — soḷong apapane, zie bl. 247. Het is hier eene uitdrukking om in 't onbepaalde aan te geven, dat de haan een heel eind werd weggeslingerd. — tohewadë is een grappig woord, waarmee hier bedoeld wordt „op zijne lauweren rusten, zich gedragen met de voornaamheid van iemand, die gevoelt pas iets belangrijks verricht te hebben“. — sarang apapane bet. weer evenzeer „tot men weet niet waar, tot in 't onzinnige toe“. — ikëkasëngkū; een langere vorm van den stam is sēngkulë, bet. „op iemand iets aan te merken hebben, iets te berispen hebben aan iemd.“ Of lë is bijgevoegd, of afgevallen, laat zich niet uitmaken. 't Eerste is 't meest aannemelijk. Vgl. bl. 23, 24. — radewe, bet. „daar vóór“, in het verband te vertalen met „namelijk, te weten“.

XVIII.

Kuteu pia Datu r. Woki pia ana-e ese sēmbau, tangú nangaḷa nalang-e tēlluhē sēmbau, kú tēlluhē ene baē mētikī arau rumaḷeng, tawe matatēntang. Tangú naraḷeng tēlluhē ene nipēsae, kuteu kai uhisē paḷusē. Tangú saraḷeng Manu ene nagere, kuteu Kasili ene mēngkatewe nakikoa u pakeang-e sion paresē, d. sinasa-e ėmpihisē kinamisē sionbau. Arawe areng u Kasili e i Dia-Dia; areng u Manu e i Onta-Onta. Boue' Kasili e nēluhen pakeang-e; sion paresē e nasuen luhene. Boue' mēngkatewe rimaḷeng, aghid-e sēpu; arawe Manu e tuḷole.

Tangú arēgaen sēmpālē karaune, i rēdua nētikī se'. Ute saraḷeng manu e kimukue kaēlōnge, tangú Manu e namukōe mawune e, wawerane — laēlene —: "Manu kimukū sēnsuḷe namuko wēbaton Datu". Kuteu Kasili e tawe napuko. Manu e nangēlle: "Mētikī kate wēngkaseng, ēna kate wungkaesang, tamētatahēndung daḷawuang." Tēllun suḷe nangēlle kerene, tangú napukōe, Kasili e.

Boue' rimaḷengke i rēdua; karaune sēmpālē. Nēsau kinahēbiang. Manu e nēsau nangēlle: "I kadua mētikīe su raḷeng, mangēna su tempangeng." Saraḷeng kaēlōnge, Manu e kimukue: "Mamuko wēbaton Datu; mētikī kate wēngkaseng, ēna kate wungkaesang, tamētatahēndung daḷawuang." Su katēllun suḷene wuhue napuko, woue' rimaḷeng; kú arēgan sio hēbi i rēdua ruḷaḷeng sahēllo sēmpālē, sahēllo sēmpālē. Arawe laēllen Manu e utē man kerene.

Kuteu nakaringihe kukū u manu. Ho, i rēdua nitue kukū u manu e, kuteu natumpāe su soa. I rēdua rimaḷengke su soa e, kuteu pia tingih' u mangangahiwu. I rēdua e mēngkatewe nēka-kawilo; u tingihē e kai ēnae bou ḷangi. Kuteu kai Sangiang māngahiwu su pintu. Kuteu Kasili e nangēlēe: "Baḷira e lēḷdung-kona; 'nae lintu su rēllahē, lisadē baḷan nilese." Sangiang e simimbang: "Baḷira e tamaḷaḷdo, kahiwuang e tamapapēllo." Tangú i rēdua e mēngkate mēḷḷdarendehe kere'. Sarang ta nakarendehe, Manu e mēngkatewe timēlla, dimoro su wowon sasawon pintu e. Manu e mēngkatewe nangēlle: "Ia mēdorong mēmama, Wawu!" Saraḷeng

nakaringihě Manu magělle mēmama e, Sangiang e mēngkatewe nēlua kahiwuang e, kŭ nētaghia mamāng. Mēngkatewe nipakipěllō su ĕmpī-e. Manu e mēngkatewe nēmama. Bōue' Sangiang e nang-ělē: "Ia makiwałon haļě, makiuļi u tēgaļě. U mētaung mēbułang i kite buhŭe nahundangenang." Manu e simimbang: "Maeng makiwawałon haļě, Bawu! ia kai ruđaleng u wera, tŭtempang u tałimbuku si Wawu." Ho, Sangiang e simimbang: "Ia e mapulu wue; kaí ia kai mēťetoneng makiaļa u mahuaneku sasae nēsepa su tahanusa sēmbau." Sarāeng Manu e nakaringihě, dimēntae su anun mawune e, kŭ nauļie. Tangú mawune e mēngkatewe nēgahagho, wawerane: "Maeng ia ana u Ratu tēnga-tēngadě; ia katēntungekon taumata sēnsakaenang!" Lēpasě nawera ute sen nariadi kere'. Ho, mēngkatewe simake, i rēdua. Manu e rimoro su paha-paha e. Nēbera, Manu e: "Hēngkasě kałomona e wałangon koaneng e!" Tangú Manu e nēsambōe: "Nēbuā bou ļawesang, nahundingang u tuļumang." Mētaung, mēbułang, i sire man su ļaudě. Bōue' nakatingarāe tahanusa. Manu e nēsambōe: "Mona e wala kerene; kumbahang mamaļui roļo!" Tangú nawuna su tahanusa ene, nakiwēntuļ' u wałango e. Ho, i rēdua tahamawu e timumpae su ruļunge, rimalengke su soa. Nahumpae su Waļe-lawo e, tangú Ratu e mēngkatewe nakiwałon tēgaļ' u Kasili e. Angkūng u Kasili e u: "Ia kai rimagang mēbataru." Datu e nēbera: "Sŭe, manu-u?" Angkūng-e: "Bawa su rēllahě." Ho, Ratu i Raļinga e mēngkatewe nangaļa manu-e wiśi-e sēmběka mawira, sēmběka maitung. Arawe taumata nate e: duhi e sen napene; ene suwŭu wataru. Mahuanen Sangiang e wēdan biahě. Papěllō u Kasili e, i sire sēnsakaenang e; papěllō u Ratu e, i sire wanua sēmbau. Ho, nēbatarŭe. Kutě manu u Kasili e tamakapěbiki, Datu e limuasě, arawe Kasili e natakŭe. Angkūng u Manu e: "Ariě matakŭ!" Ho, nēsae nēpapěllō. Tangú manu u Ratu e kinaghanāngken Kasili e. Tangú nēsambōe: "Manu nēnggana mahasu, namate sionpuļo." Kutě Ratu e mēngkate nēhosě u wawułang e su manu; taumata e kinaghanāng u Manu e; tangú nawatae, kŭ Datu e sarang paparentāng-e nakoā ĕllang u Kasili e. Arawe ana u Ratu e nakoā kawing u Kasili e, arawe Sangiang kaghiang-e e nakoā kapapūng u Manu e.

XVIII. VERTALING.

Er was eens een Koning en eene Koningin, die één Zoon hadden en deze nam tot speelgoed een ei, en dat ei, 't zij hij sliep, of ging, liet hij niet achter. Mettertijd nu kwam dat ei uit, en het [kuiken] was geheel wit. En toen de Haan groot was geworden, liet de Prins zich negen stel kleederen maken en zijn teerkost waren negen stuks ĕmpihisĕ kinamisĕ. De naam van den Prins was Dia-dia, de naam van den Haan was Onta-onta. Daarop trok de Prins zijne kleederen aan; de negen stellen trok hij alle aan. Daarop ging hij maar op weg, met een blaasroer tot wapen, en de Haan volgde hem.

Toen zij een paal ver gegaan waren, gingen zij daar slapen. En des morgens, toen de hanen kraaiden, wekte de Haan zijn meester, zeggende — al zingende —: „De haan kraaide eenmaal om den hoveling des Vorsten te wekken.” De Prins echter werd niet wakker. Toen zong de Haan: „Als hij slaapt moet hij getrokken worden, de slaap moet losgemaakt worden, hij denkt niet aan het doel der reis.” Driemaal zong hij aldus en toen werd de Prins wakker.

Daarop gingen zij beiden op weg, een paal ver. Wederom werden zij door den nacht overvallen. En wederom zong de Haan: „Laat ons beiden op den weg gaan slapen, ter ruste gaan waar men loopt.” Toen het dag was geworden, kraaide de Haan: „Ik zal den hoveling des Vorsten wekken; als hij slaapt moet hij getrokken worden, zijne rust moet losgemaakt worden, hij denkt niet aan het doel der reis.” Bij den derden keer werd hij pas wakker, daarop ging hij op weg; en negen dagen lang reisden zij, elken dag een paal. En het gezang van den Haan was steeds maar aldus.

Op eens hoorden zij hanengekraai. Zij volgden toen het hanengekraai, en kwamen in eene stad aan (die beneden aan 't strand lag). Zij gingen de stad in, en daar klonk het geluid eener weefster. Zij keken toen rond, want het geluid kwam van den hemel af. En het was eene prinses, die in het vrouwenverblijf zat te weven. Daarop zong de Prins: „Laat de weefpen toch rusten; kom naar beneden op het erf, daal af naar de vlakte . . .” De Prinses antwoordde: „De weefpen houdt niet op, het weefgetouw wordt niet in rust gelaten.” Zij bleven een poos aldus in woordenwisseling. Toen hij het niet kon winnen, vloog de Haan op en ging zitten

op den nok van 't prinsessenverblijf. Daarop zong de Haan: „Ik vraag verlof om pinang te kauwen, Mevrouw!“ Toen zij den Haan hoorde vragen of hij pinang mocht kauwen, deed de Prinses het weefgetouw af en verdeelde de pinang. Daarop liet zij die neerzetten door hare hofdame. Toen ging de Haan aan 't kauwen. Daarop zong de Prinses: „Ik zal vragen wat gij komt doen, mij uw doel laten verhalen. Want jaren en maanden zijn verloopen en thans eerst maken wij elkaar een bezoek.“ De Haan antwoordde: „Indien gij vraagt wat ik kom doen, Mevrouw! ik kom aanzoek doen om uwe hand, ik kom een minnebrief brengen aan Mevrouw.“ Daarop antwoordde de Prinses: „Ik wil wel, doch ik wensch dat mijn broeder gehaald worde, die heengegaan is om met den bal te werpen op een eiland.“

Toen de Haan het gehoord had, kwam hij tot zijnen meester en zeide het hem. Zijn meester sprak daarop een wensch uit en zeide: „Indien ik waarlijk een koningszoon ben, dan dale er een schip vol menschen voor mij neder.“ Pas had hij dit gezegd, of het geschiedde aldus. Daarop gingen zij beiden aan boord. De Haan ging zitten op de paha-paha. De Haan zeide: „Haal eerst het rechter anker op!“ Daarop zong de Haan: „Vertrekkende uit de haven, gingen zij met Hulpe.“ Jaren en maanden waren zij op zee. Daarop ontwaarden zij een eiland. De Haan zong: „Laat den steven zooals hij is, verander den koers niet!“ Daarop landden zij op dat eiland en lieten de ankers neer. De Haan en zijn meester sprongen aan land en gingen loopen door de stad. Zij kwamen aan het paleis des Vorsten. De Koning vroeg toen wat de Prins kwam doen. De Prins zeide: „Ik ben gekomen om te wedden.“ De Koning zeide: „Waar is uw haan?“ Hij zeide: „Beneden op het erf.“ Daarop haalde Koning Daḷinga zijn haan, die een witten en een zwarten poot had. Wat betreft degenen die het leven verloren hadden, het was vol van hunne beenderen, en dat was ten gevolge van het wedden. De broeder der Prinses was nog in leven. De inzet des Prinsen was hij zelf met al het scheepsvolk; de inzet des Vorsten was, hij zelf met zijn geheele rijk. Daarop gingen zij de weddenschap aan. De Haan van den Prins kon het niet winnen, en de Koning verblijdde zich, maar de Prins werd bevreesd. De Haan zeide: „Wees niet bang!“ Daarop lieten zij ze weder tegen elkaar los. Toen werd de haan van den Vorst overwonnen door dien van den Prins. En deze zong: „De Haan heeft er honderd overwonnen en negentig gedood.“ De Vorst bond toen de vecht-

sporen aan den haan; [doch] de lieden werden door den Haan gewonnen; [de Koning] werd dan overwonnen en de Koning met zijne onderdanen werden slaven van den Prins. Doch de dochter des Konings werd de gemalin des Prinsen, de Prinses echter, die zijne bruid was, werd de gemalin van den Haan.

XVIII. AANTEKENINGEN.

Tawe matatëntang; de bet. van ma die hier voorkomt, is bl. 105 besproken. Het is de potentieele bet. van ma, syn. met ika (bl. 114) "kunnen worden", zoodat hier wordt gezegd, dat het ei voor hem niet was achter te laten, hij kon er niet van scheiden. — naraŋg, zie B. T. L. V. 1893, bl. 345. — pēsə (mam.) "plat, te morzel drukken," ook "uitbroeien." De voorstelling is dus, dat de kip de eieren stuk breekt door 't broeien. Een gewoon woord voor "broeien" is ook ighang (mang.), vgl. masaŋumighang "lauw warm." — uhişə paŋusə is hier van den haan gezegd, die uit het ei kwam. De eig. bet. van paŋusə is "voorbij, uit het gezicht verdwenen", syn. paghohə. Daarom heet ook de achtersteven van een schip (peto) in 't Sasahara paŋusang. In de uitdrukkingen als uhişə paŋusə komt dus dezelfde begripsovergang voor als bij 't Mal. lalu in tērlalu. — nagere wordt evenals het syn. naguwa, tegen den regel op bl. 47 vermeld, met g in plaats van gh uitgesproken.

Mangēlle wordt gebruikt van 't zingen van liederen die ongeveer met de Mal. pantuns overeenkomen. Zulk een gezang heet laēlle en wordt zacht en op eenigszins weemoedige wijze gezongen of geneuried. — bēngkasə (mēb.) is "opspringen en wegloopen", syn. er mee is hēngkasə "met een ruk aftrekken of wegtrekken"; men zegt mēhēngkasə meda voor het afnemen eener tafel. Het aftrekken van het tafellaken of van de als tafellaken gediend hebbende pisangbladeren speelt daarbij de hoofdrol in de gedachte. bungkaesə, de Sasahara-term, is waarschl. slechts eene vermomming, en dus onder de bl. 60, No. 4 genoemde vormen te brengen. — daŋawuāng is naar 't verband vertaald. Het is

wellicht een geredupliceerde vorm van 't Mal. labuan, daar voor degenen die Sasahara spreken, de haven toch steeds het doel der reis is. — sěmpálě; deze afstandsmaat is op Sangir niet gebruikelijk, vandaar de overdreven voorstelling, die deze schrijver zich van de lengte van een paal maakt.

Tingih' u mangangahiwu is het geluid dat de weefsters maken met de bałira, de lat waarmee zij de draden vaster tegen elkaar aandrukken, en de dědałě. Voor deze termen zie men 't Woordenboek. Het gewone geluid bestaat uit drie slagen achter elkander, van welke de middelste een hooger en toon heeft, het langst aangehouden wordt. Een uiting van een aangename of vroolijke stemming bij de weefster is het mēhambj of mēhada (zie 't Wdb.), dat voor de Sangireezen huiselijke muziek is. — lěđung is de Imperfectieve Imperatief, die dus beteekent: „laat steeds rusten, houd op de gegeven oogenblikken altijd op.“ — nilese; de bet. van dit woord kan ik niet te weten komen. — tamałaðdo, zie boven, 't bl. 28 van tawe matatěntang gezegde. — nēluə kahiwuang e; de draden van het weefgetouw loopen boven om de dědałě heen — een bamboe van licht soort, zoo dik als men haar maar krijgen kan, in de lengte van een gleuf voorzien, opdat zij geluid geve, en aan beide einden op ongeveer een d. M. afstands bevestigd aan een dunnere boeloeh van gemeener soort, de dědateng — aan 't benedeneind loopen zij om een anderen stok, de kawuļe, heen. Deze kawuļe nu wordt met een touw, gevlochten uit koffodraden, dat achter om 't middel der weefster loopt, vastgebonden, zooals men een schort voorbindt. Door de voeten tegen een blok te duwen, spant men het weefgetouw. Het touw wordt gewoonlijk niet los gemaakt, maar over 't hoofd heen gehaald, en in 't midden strak naar achteren door een touw gebonden, dat aan den wand bevestigd is, opdat het weefgetouw gespannen blijve. — mētaung mēbuļang is een uitdrukking voor een langen tijd, overeenkomende met ons „jaar en dag.“ — iə kai rudaļeng u wera. De Haan is hier de bemiddelaar, daar hij tusschen de pintu en den prins heen-en-weer vliegt, om de boodschappen over te brengen. Hier doet hij in de gebruikelijke termen het huwelijksaanzoek. Op Sangir gebeurt dit steeds door tusschenpersonen, zie boven, bl. 22. — iə e mapulu wue; door het geven van pinang, boven vermeld, had zij reeds hare gunstige gezindheid doen blijken. — dumaļeng mēsepa „gaan balspelen“, is hier gelijk aan mangala pintun sangiang. In de Sang.

sprookjes is de gewone wijze, waarop prinsen naar de hand eener prinses dingen, het meedoen aan een balspel onder hare pintu. Degene, die den luchtig uit rotan gevlochten bal in de pintu werpt, krijgt haar. — *diměntáe* is hier geen Sangireesch; beter ware *tanae*, omdat de prins beneden op den grond staat. — *pahā-pahā* is een van bamboe gevlochten horde (*paha*), die aan den mast wordt opgehangen, en tot zitplaats van den uitkijker diēnt of, bij kleinere vaartuigen, het voorste kleine dek. — *doŋo* is *Sasah.* van *mona*, maar om den zin heb ik 't hier met „koers” vertaald. — *běntulě* komt alleen voor in de uitdrukkingen *maměntulě baŋango* (mam. u. w.), en *su wěntul' u hondā* „onder den val van den drup”, n.l. van het water dat van den rand van 't uitstekende dak afdruipt of ook, waar 't zeer in de puntjes is, of het huis nog nieuw is, uit de uiteinden neerstort van de goot, bestaande hetzij uit een bamboe, van welke men in de lengte een derde heeft afgenomen, hetzij uit een uitgeholden dunnen boomstam. *Měběntul' u hondā*: zoo dicht naast elkaar wonen, dat de uiteinden der daken elkaar raken. Voor 't zich neerstorten van een reuzenslang op haar prooi bezigt men *maměntulě* maar verder wordt het niet gebruikt, dan van zware staken en dergel. die met een der einden naar beneden vallen. — *sue* is verkorting van *sude*; het had onder de lijst op bl. 27 moeten opgenomen worden. — *suwū u watarn*; vreemde woorden veranderen gewoonlijk niet de *b* in *w* of de *d* in *r* (zie bv. bl. 195, Noot 2), evenmin eigennamen, die men onaangetaast wil laten, zie bv. boven, bl. 24, i *Dia-dia*. — *makapěbikj* is een term uit 't hanengevecht, die mij nog onbekend is.

XIX.

BIO PIA ANA U RATU R. WOKI TINAKON TĒMPU.

Tangú piā ana u Ratu r. ana u Woki, kŭ man sĕmbau, kŭ ana ene kai 'kĕkapiāng i amang-e r. i ninang-ĕ, kereŭe mĕndareso tĕlluhĕ. Kutĕu hĕbi, saraeng kapĕtikĕ, tangú piā tĕmpu ghĕgere sĕmbua, rimĕnta nĕtako rariŭ ene, kŭ i amang-e r. i ninang-e wĕga wue. Kasarian tĕmpu e piā katĕllun dumaku-e. Tangú tĕmpu ene nangĕllue rariŭ e, mase nĭbawawa sołong bułane, kŭ karalung u łohang-e tĕllun tĕnni (30 su rĕpane), kŭ łohang ene kał łohang nĕlałiku tarai, tanaĕ d. tamai. Tangú saraeng dariŭ ene sĕngka-małukade kai tadiĕ, tangú i amang-e r. i ninang-e rimałengke nakoł sołong anun taumata masingka e, nakipatehĕ (nakitariang), nakiraringihĕ su manu, u mĕnsang dariŭ ene kai suapa. Tangú nalikue wue, apan masasingka e, kaiho man ta 'kasingkateng.

Tangú saraeng nahĕbi, i ninang u rariŭ ene nĕtikĭ. Tangú i sie kai kinahuntikilang bou susangi e, kutĕu saraeng i sie matikĭ, i sie kai nipi; 'kahombang-e ana i rĕdua e kai nitakon tĕmpu ghĕgere, kŭ niwawa sołong bułane. Tangú saraeng naĕllo, i sie napukĕe, wou ene i sie nĕbĕke su kawing-e, wawerane: "Mĕkĕ-laenge ia kai nipi, u 'kahombangku, ana i kadua e kai nitakon tĕmpu ghĕgere". Tangú simimbangke kawing-e, angkung: "Kamageng i kau e makatahĕndung, ute i kadua ren dumałeng, mĕdeā ana i kadua e." Tangú angkung u Woki u: "Ia makatahĕndung bue, tawe miwule."

Tangú wou ene, i rĕdua e nakikoāen sinasa i rĕdua hĕmbia, arĕgan sĕmbika kakĕpał-e; masĕ nahundałeng kŭ simuĕ su rałung u łohang u tĕmpu e, kŭ karaun nirałengang i rĕdua tanaĕ mĕbĕbatu łohang e, sinasa hakĭewen nasue, kał man bodan tanakadeā tĕmpu e, watu łohang u tĕmpu e mĕngkai tarai d. tanaĕ. Bou ene, i rĕdua mĕngkai ruđałeng, maning ta sinasa i rĕdua; tangú saraeng i rĕdua e tarai susaka, tangú nakaringihe piā apa ghuga-łegehĕ, arakutĕ kai wahing u tĕmpu. Tangú saraeng i rĕdua e

tarai kakasandige, nakasilóe pia apa kere lěhang u soło, kŭ saraeng tarai dimalenge, nakasilóewe pia apa mėlělalěnsung, kasariane kerewe wale sěmbau; lŭlěhang kere soło e kai diamanti, mėlělalěnsung kere wale sěmbau e kai těmpu. Tangú su rěduh' u těmpu ene kai pia dario maiang, nikasilon dědua e.

Bou ene i rědua měngkatewe tamaí něnggalisi mětětŭi soło e, tangú saraeng maniu, tangú wahing u těmpu e nakurang, d. soło e tanapate. Bou ene Woki e tamaíe nangała dario e, r. nitingkulu, kŭ i sie mėsěsasengkang su wowon těmpu e, kai těmpu e tawe makapapěndang, haki tanapuko. Bou ene i sire těllu tahaŋa e něpaparingang napulě apidě dimaleng. Tangú saraeng narentae su wale, i sire těllu e, i ninang-e nakapěndang an-a-e kai matěho. Tangú i ninang-e nakiwalóe an-a-e: "I kau kai tanate unŭe, momo?"

"Ia e tawe nate, u kagere u kombang u těmpu e, ia hakŭewen dŭdarisi su rałung-e, kŭ su rałung u kombang e kai pia kăng d. kina, takŭ piněbiahě e."

Boue' i sie něběkée u saraeng i sie napěllŭ su wulaŋ e, i sie niluane, i sie nakasilóe matualagě, kŭ matualagě ene kai diamanti su těmbŭ u těmpu e. Bou ene rario ene, maning kumăng d. rumaleng, kaiso pěndangeng e měngkai makasilo těmpu e, haki i sie man matakŭ.

Tangú i ninang-e r. i amang-e něberae: "Mapia i kadua ren dumaleng makitariang d. makipatehě arau makitighadě." Tangú siměhangke. Angkŭng u taumata ěndai něbitung e: "Mapia rario ene ilěbing su ěntana, arěgan těllu hěbi." Tangú i amang-e r. i ninang-e někoae kere waweran taumata nanighadě e, kŭ su katěllu ělone rario ene niđalěke papia, kaiho i sie tawe nate. Tangú rario ene, an-a-e, něsaue natětŭi kapia, naun bou matěho e.

XIX. VERTALING.

Verhaal van een Kind van een Koning en Koningin,
gestolen door een Slang.

Er was eens een kind van een Koning en eene Koningin, en het was slechts 't eenige, en dat kind werd getroeteld door zijnen

vader en zijne moeder; 't was alsof zij een ei bewaarden. En in een nacht terwijl zij sliepen, kwam er een groote slang dat kind stelen, en zijn vader en zijne moeder wisten het niet. De dikte van die slang was meer dan twee omvademen. En die slang slikte het kind in en bracht het naar zijn hol en de diepte van het hol was drie tēnni (30 vadem) en het hol ging steeds in de rondte, naar boven, naar beneden en op zijde. En toen het kind er den volgenden morgen niet was, gingen zijn vader en zijne moeder heen en begaven zich tot de wijzen, om orakel te vragen, om te vernemen door vogels, waar het kind was. En zij gingen rond bij alle wijzen, maar konden het niet te weten komen.

En toen het nacht was geworden, ging de moeder van het kind slapen, en zij werd door den slaap overvallen, na geweest te hebben, en terwijl zij sliep, droomde zij en bevond dat hun kind was gestolen door een groote slang en gebracht was naar haar hol.

En toen het dag was geworden, werd zij wakker en daarop vertelde zij aan haren gemaal: "In den afgeloopen nacht heb ik gedroomd, ik bevond, dat ons kind gestolen was door een groote slang." Haar gemaal antwoordde: "Wanneer gij het u herinnert, laat ons dan ons kind gaan zoeken." De koningin zeide: "Ik herinner 't mij wel, ik ben het niet vergeten."

Daarop bereidden zij teerkost voor hen beiden, een mand vol sago en gingen op weg en traden het hol der slang binnen en zóó groot was de afstand dien zij aflegden naar beneden, het hol volgende, dat hun teerkost op was en zij nog maar niet de slang hadden gevonden, omdat het hol der slang maar op en af ging. Daarop gingen zij toch maar voort, hoewel zij geen teerkost hadden en toen zij beiden opklommen, hoorden zij dat daar iets geraas maakte en zie, het was het gesnork der slang. En toen zij beiden al stijgende reeds naderbij gekomen waren, zagen zij dat daar iets was als de schijn van een fakkel, en toen zij er een blik in wierpen, zagen zij dat daar iets was op elkaâr gestapeld, zoo groot wel als een huis, en datgene, dat lichtte als een fakkel, was een diamant, en dat met trappen, zoo groot als een huis, was de slang. En naast de slang zagen zij een kind zitten.

Daarop gingen zij stilletjes de fakkel uitblazen, en terwijl zij bliezen, werd het gesnork der slang minder en ging de fakkel niet uit. Daarop ging de koningin het kind weghalen en nam zij het op den rug, en zij stapte op de slang, doch de slang gevoelde het niet, zoodat zij niet wakker werd. Daarop wekten zij beiden

en het kind elkaâr op om terug te keeren, en terstond op weg te gaan. En toen zij thuis gekomen waren met hun drieën, gevoelde de moeder dat haar kind koud was. Toen vroeg de moeder aan haar kind: „Hoe komt het, dat gij niet gestorven zijt, kindlief?”

„Ik ben niet gestorven, doordat de maag der slang zoo groot was, dat ik er in kon staan, en er was spijs en vleesch in, waarvan ik leven kon.”

Daarop verhaalde zij, dat, toen zij in het slangenhol was aangeland, zij door de slang was uitgespuwd en iets lichts gezien had, en dat lichte was een diamant aan den kop der slang. Sedert had het kind, 't zij het at of ging, een gevoel alsof het steeds de slang zag, zoodat het bevreesd was.

Toen zeiden zijn vader en zijne moeder: „Het zou goed zijn, dat wij beide gingen om ons te laten waarzeggen en om orakel te vragen of ons voor te laten wichen.” En het orakel kwam ook. De wichelaar zeide: „Het zou goed zijn dat dat kind drie dagen lang in den grond begraven werd.” Zijn vader en zijne moeder deden naar het woord van den wichelaar en den derden dag werd het kind weder uitgegraven en het was niet gestorven. En het lichaam van het kind was toen weder warm, nadat het koud was geweest.

XIX. AANTEKENINGEN.

Këkapiâng naast ipakapiâng, waarvan het waarschijnlijk eene verbastering is, is een praesens-vorm van 't lokaal-passief van mapakapia „goed doen aan”; t. o. van kinderen, wordt het gebruikt met de bijbeteekenis van „vertroetelen, bederven.” De Teg. tijd drukt hier, evenals bij mëndareso, het voortdurende der handeling uit.

Mëkëlaeng-e of m. ini beteekent „in den afgeloopen nacht.” 't Is afgeleid van den stam këlla, „wakker” w. w. lijke vorm mëkëlla „de oogen openen, na den slaap”; de bet. is dus „den nacht voorafgaande aan dit wakker zijn.” — matiki is een vorm van de Noordel. dial., voor Mang. mëtëtikij. Het Fut. is in 't Tar. evenals in 't Mang. mëtikij.

Hëmbia arëgan sëmbika dat is eene mand vol rauw sago-meel; zij hadden dus provisie voor weken.

Mëlëlaļënsung beteekent „op elkander liggende“ of „gestapeld“, nl. de kronkelingen der slang, in steeds kleinere windingen, tot den omvang en de hoogte van een huis. — diamanti behoort bij de bl. 39 genoemde voorbeelden van achtervoeging eener i, om den eindmedeklinker van een vreemd woord te sparen. — maniq is weder een voorbeeld van de conatieve bet. der duratieve tijden. — Vgl. boven, bl. 345.

Diamanti su tẽmbõ u tẽmpu e. Het edelgesteente op den kop der slang herinnert aan dat 't welk de slang Çesha in de Indische mythologie op den kop draagt en doet vermoeden, dat dit verhaal niet oorspronkelijk Sangireesch is. — patehë (mam.) is „met de oogen meten, bij schatting de maat bepalen“, patehang „ongeveer, naar gissing, Mal. sakira-kira.“ Van daar makipatehë „doen kijken naar, zich laten waarzeggen.“ — Mëtarang is „voorspellen uit de ingewanden van een dier“ of ook wel uit de buan tarang of buan bitung, de groene harde vrucht van de bitung (een boom die op rotsachtige kuststrooken groeit). — Tighadë (man.) en tẽbaļë (man.) is „profeteeren“, bepaaldelijk met shamanistische praktijken. Het begraven van het kind is eene toepassing van het „similia similibus“, dat ook in de inlandsche geneeskunst een groote rol speelt.

XX.

BION TAU I RĚDUA TAHANA NENDENO.

Tangú pią tau wawine kų aną-e sěmbau małain bawine, kų kibongang. Kai rimałeng něndenọ su ake ponggo, liwuąen tatólene. Tangú su wiwih' u ake ene kai pią batu manipi sěmbau, małěnnolěnno, wowone, r. małimbolong, kasariane mán Rowe ruan dumaku, kų ńingung dukų timuwo su rěduh' u watu ene r. manga onas-e kai tala. Tangú watu ene kai pinamělông u rariọ kadidi ene, u i ninang-e kai měndenọ. Tangú sarang i ninang e seng kađenọ, kutęu watu ene kai timuwo; kałamona kai naun sarang dehotang, kutęu sěngkakělla kai sen manga pią karuan dėpane, kų semben ene watu karangęe timuwo kinasilông ninang e, kai i sie tawe nanapua dariọ ene. Tangú aną e sen kăkiae angkŭng e: "Inang, inang ia ałakona, ęndaung batu wěmbułaeng kai tutuwo, 'sěsombọen kawawua."

Angkŭng i ninang e: "Hědoko, momọ! ia den mamuha." Tala, watu mang kaťuwone. Nęsau kimia dariọ e; kăkiae-e małain kere kałamona: "Inang, inang ia ałakona, ęndaung batu wěmbułaeng kai timuwo, 'sěsombọen kawawua." I ninang e saų simimbang u: "Hědoko, momọ! ia den měluwi." Sarang małhědo kai tanakatahang, u watu e man ęndaį kaťuwone, saųewe kimia pirua, rariọ ęndaį kadidi e: "Inang, inang, ia ałakona, ęndaung batu wěmbułaeng kai tutuwo, 'sěsombọen kawawua." Bawera ini kai kăkiae u rariọ kibongang, makiała si ninang-e wų wowon batu, u kai tutuwo, ka i ninang-e remben tamapulu mangala, u i sie kai ren namuha awa-e kałamona, mase i sie kai ren něluwi. Tangú sarang i sie nasuen denọ, kutęu tingih' u rariọ kŭkiae e kate kŭkěngkunai dari-ninghang, ute i sie ęndaį buhęe mangala aną-e. Kutęu sěngkakělla watu kai sen su aeng u ńangį d. dunia, ringangu rariọ e, aną-e e, pirua.

Tangú i ninang e wuhęe nasusa-susa, tangú i sie taraįe nawi kai tawe nakaawi; saų mawi, kai ęnaę ńułandohę. Sarang i sie

tanakaawi, mangkatewe kimia, mětětëngkalunggi su pûng u watu; rukû-e hakî nasue naëmma 'pětětëngkalunggiang i tataghuang. Tangú piaë Sałamisi nahaung, nakiwało mënsang kai sūsangî u apa, i Wawû. Angkûng u tau wawine e u: "Ia kai sūsangî: anaku kai su winangaeng, tinuwon batu wëmbulaeng, sinomböen kawawua, kû kereu i kau makatûlung, ałako anaku rasi." Angkûng u Sałamisi e u: "Ia makatûlung buë." Tangú i sie mangkate tarai timëlla. Sarang narënta su kotô u watu ene, i sie mëngkatewe naningkułu rariô ene, kutëu kai tanakawawa, watu kai mawëha. Ënaë nawałi, kutëu nëhabarë si ninang u rariô e, uade i sie kai tanakawawa, u kai mawëha. Nësau kimia, i ninang u rariô e, arawe Sałamisi e utë sen napulë.

Sarang i sie mëngkate kûkia kûkia, tangú saü damahi pia manû Pamało, nakiwało mënsang i Wawû sūsangî u apa. Angkûng i ninang u rariô e: "Ia, Upung, kai sūsangî u anaku rasi su winangaeng, kai tinuwon batu wëmbulaeng, sinomböen kawawua; kû kereu i Upung makatûlung, ałako anaku e." Tangú manû Pamało e taraje wue. Sëngkarumating naningkułu rariô e, kutëu małain tanakawawa. Saü ënaë nawałi, nëhabarë kapia si ninang u rariô e, u i sie r. kaguwa u naung-e mëtûlung "kaí 'pëkapurûng buë, i sie tanakawëbałë."

Tangú saü kimia, i ninang u rariô e. Sarang i sie mëngkate kûkia kûkia, hakî matane nawolô d. tingih-e sinehekang, utë piawewë manû Gahudâ sëmbau himaung nakiwało, mënsang i Wawû kai sūsangî u apa. Angkûng u ninang u rariô e u: "Ia kai sūsangî u anaku rasi su winangaeng; kû kereu i kau makatûlung, ute ałako." Tangú manû Gahudâ e sëngkianûë timëlla d. natarai; sëngkarumating mëngkatewe sinepë u laed-e, böuë tawe niëntudë sołong anun ninang-e, kaiso kai sasae tinëlla-e sołong pûng u ļangî. Tangú i ninang-e mëngkate mahëdo arëgan ëpa u kaorasë, kaí manû e tawëdisë sumongo kapia sołong anune. Kutëu wanua e sëngkianûë narëndung; ené i ninang u rariô ene rimalingarë, kutëu sëngkakëlla Ghahudâ e kai tutëlla sasae, kakarëngu-e, kakaraüne sasae sołong pûng u ļangî e. Tangú i ninang u rariô e simangie kapia, kû kareau susan dałung u naung-e i sie tawe napulu kimâng d. tawe napulu nanginung. Tangú kareau kasasusane kerene r. kałalunus-e i sie nadeho nate su pûng u watu nangun timuwo e. Arawe karangë u watu ene timuwo, kakëlâng böu ëntana e pusig' u watu ene kai sen nitumbu su ļangî e.

Nahëpusë.

XX. VERTALING.

Verhaal van eene Vrouw met haar Kind, die ging baden.

Er was eens eene Vrouw, die één kind had, een meisje, en het had bobento. En zij ging baden in water dat dood liep, een stroom zonder staart. En op den oever van dit water was een platte steen, met een zeer gladde oppervlakte, en rond, ongeveer twee omvadelingen groot en zelfs gras dat naast dien steen groeide en allerlei afval was er niet. Op dien steen nu werd het kleine kind neergezet, want zijne moeder ging baden. En toen de moeder al aan het baden was, daar groeide die steen op; eerst kwam hij tot het middel en toen zag zij hem reeds meer dan een vadem hoog, en hoewel de moeder den steen reeds zoo hoog opgewassen zag, toch nam zij het kind er niet af. Het kind begon nu reeds te schreien, zeggende: „Moeder, moeder, haal mij toch, de gulden steen hier groeit op, opgeheven wordende door goud.

De moeder zeide: „Wacht even, kindlief! ik wil den wrijfsteen nog gebruiken.“ Maar neen, de steen groeide al maar op. Wederom schreide het kind als te voren: „Moeder, moeder, haal mij toch, de gulden steen hier is opgegroeid, opgeheven wordende door goud.“ De moeder antwoordde weder: „Wacht, kindlief, ik ga de haarzalf nog gebruiken.“ Toen het arme kindje het wachten niet meer kon uithouden, daar die steen aldoor opgroeide, schreide het weder: „Moeder, moeder, haal mij toch, de gulden steen hier groeit op, opgeheven wordende door goud.“ Deze woorden waren het geschrei van het kind dat aan de bobento leed, terwijl het aan zijne moeder vroeg om het van den steen af te halen, want die groeide steeds op, doch zijne moeder wilde het niet halen, want zij wreef nog eerst haar lichaam af, daarna zalfde zij haar hoofd nog, en toen zij klaar was met baden, was het schreien van het kind reeds als wegstervend te hooren, en toen eerst ging zij haar kind halen. En daar zag zij dat de steen met haar arme kindje reeds tussehen hemel en aarde was.

Toen eerst was de moeder zeer bekommerd en zij trachtte toen er op te klimmen, doch kon er niet opklimmen; als zij weder trachtte op te klimmen, gleed zij weer naar beneden. Toen zij er

niet op kon klimmen, ging zij schreien, terwijl zij zich heen en weer wentelde aan den voet van den steen, zoodat het gras geheel en al plat werd doordat zij er zich over wentelde. Toen naderde er een Sałamisi en vroeg waarom Mevrouw weende. De vrouw zeide: „Ik ween hierom: mijn kind is in het luchtruim, opgestuwd door een groeienden gulden steen, opgeheven door goud, en indien gij kunt helpen, haal dan mijn kind daar boven.” De Sałamisi zeide: „Ik kan wel helpen.” Daarop vloog hij naar boven. Toen hij gekomen was aan den top van den steen, nam hij dat kind op den rug, doch hij kon het niet dragen, omdat het zwaar was. Hij keerde dan naar beneden terug en gaf bescheid aan de moeder van het kind; hij zeide dat hij het niet had kunnen dragen, want dat het zwaar was. Wederom schreide de moeder van het kind, doch de Sałamisi was reeds weggegaan.

Terwijl zij maar aldoor schreide, kwam daar een Pamało-vogel aan en vroeg waarom Mevrouw weende. De moeder van het kind antwoordde: „Ik ween, Voorvader, om mijn kind, boven in het luchtruim; het is door een gulden steen opgestuwd in zijn groei, opgeheven door goud; en indien Voorvader kan helpen, haal dan mijn kind.” Toen vloog de vogel Pamało naar boven. Bij zijne aankomst nam hij 't kind op den rug, doch hij kon het ook niet dragen. Wederom keerde hij naar beneden terug en vertelde weder aan de moeder van het kind, dat hij met zijn gansche hart wilde helpen, doch wat was er aan te doen, hij had het niet kunnen torschen.

Toen schreide de moeder van het kind weder. Terwijl zij maar aldoor schreide, zoodat hare oogen dik werden en hare stem schor werd, kwam daar een Garuđa-vogel naderen en vroeg waarom Mevrouw weende. De moeder van het kind antwoordde: „Ik ween om mijn kind, daarboven in de lucht, en indien gij kunt helpen, zoo haal het.” Plotseling vloog de vogel Garuđa op en toen hij aankwam, klemde hij het met zijne pooten vast, daarop bracht hij het niet naar zijne moeder, doch vloog er mee weg naar den horizont. De moeder nu wachtte vier uren lang, doch de vogel kwam niet weder terug bij haar. Daar werd het wêer plotseling donker, en de moeder van het kind keek naar boven en toen zag zij dat de Garuđa weg vloog, hoe langer hoe verder, naar den gezichteinder heen. Toen weende de moeder van het kind weder, en zoo groot was de kommer van haar hart, dat zij niet wilde eten en niet wilde drinken. En door die groote droefheid van

haar en dat hongerlijden is zij ten laatste gestorven, aan den voet van den steen die gegroeid was. Zoo hoog echter was die steen gegroeid, dat van de aarde te zien, de top van den steen reeds tegen den hemel stiet.

Einde.

XX. AANTEKENINGEN.

Dit verhaal wordt gewoonlijk anders verteld: òf dat de groote vogels 't kind niet naar beneden kunnen brengen en ten slotte de Sałamisi er in slaagt, òf dat het kind van den steen in een luchtverblijf (pintu) wordt overgebracht, waar dan een prins haar vindt. Deze lezing, de eenige die mij ten dienste staat, is bij de gebruikelijke vergeleken, eenigszins droog.

Pia karuan dĕpane; over deze uitdrukking, zie bl. 234. — Liwuāen tātōlene is beh. bij het liedje (laĕlle) het eenige Sasahara dat in dit verhaal voorkomt. Liwuā, zie boven, bl. 344. Ponggo (zie bl. 28) is „kort afgesneden“, punggu is „zonder staart“, tātōlene is dus eig. Sasah. van punggu. — Inang, inang! iā ałakona, enz. De gewone lezing van de laĕlle is: „Inang, inang, iā ałā, ĕndaung iā itĕtuwon batu, isĕsombōen kawawuā, itĕtuwon batu wułaeng. De stam sombō is hier Sasah. van tuwo; kawawuā schijnt van den stam buā te zijn en zou dan „het opgroeiende“ kunnen beteekenen en aldus omschrijving zijn van batu. Het gewone Sasah. van batu is hamolo. Doch indien batu wułaeng in den vierden regel de samenvatting is van batu in den tweeden en kawawuā in den derden, dan is dit laatste Sasah. van bułaeng. De Sangireezen kennen het woord niet meer. — De uitdrukking dingangu kaguwā u naung-e schijnt wel eene vertaling van het Maleische Hollandisme dĕngan antero hati. Een ander Hollandisme in dit stukje is kākārĕngu-e kākaraune; goed Sangireesch is mangkeng kākaraune.

XXI.

Dit verhaal is eene legende, die het ontstaan van den vuurberg (bulud'u Awu) op Groot-Sangir verklaart. Van de drie handschriften, die mij ten dienste stonden, heb ik er twee (XXIa en b) uitgegeven, het derde (c) geeft te weinig nieuwe of andere lezingen, om afzonderlijke uitgave te verdienen.

De gang van *a*, *b* en *c* is ongeveer dezelfde. In *a* heet de eene broeder Banggaiā, in *b* en *c* Manggaiā. De zuster heet in *a* Binabaj, in *c* Giangnilihidē, in *b* wordt haar naam niet genoemd. Het kind der Reuzin heet in *a* Bataure, in *b* Ginabaj en in *c* wordt geen naam genoemd. De namen zijn dus een weinig in de war, daar die van de Prinses en de dochter der Reuzin met elkaar zijn verward. De Reuzin, die bij alle drie Bakē heet, wordt in *b* ook Inang i Bakē genoemd, 't geen „Moeder van Bakē” beteekent. Uit de woorden van het lied, dat gezongen wordt, moet men opmaken, dat dit de eigenlijke naam der Reuzin is. In den loop des tijds is hij afgekort tot Bakē, dat dus de naam van Bata-urē's broeder is. In *b* wordt deze persoon ook nog genoemd, doch daar er geen naam voor hem is, is hij met zijne moeder verward. Deze is, door haren naam Bakē, nu ook tot een man geworden; desovereenkomstig is in *a* vertaald.

Voorts mist *a* het geval met de ontginners, de houthakkers en de wieders en ontbreekt in *c* het laatste gedeelte van *a* en *b*, n.l. het ontstaan van den Awu, uit de zelfvervloeking der personen van 't verhaal. De verdere verschillen zijn onbeduidend. In de aantekeningen op *b* zijn nog enkele uitdrukkingen uit *c*, die de moeite waard waren, aangehaald.

BIO PIA ANSUANG, ARENG-E I BAKE.

Pia tau i sire tëllu tahawawine, areng-e i Wanggaia d. i Panggelawang, bawinen dëdua e i Winabai. Bawinen dëdua ene mëngkai pakapiâng-piâng, kû sarang sen makakahiwu kai tawe nakalinda ëntana, u maeng pia pandungang-e rumaŋeng, mëngkai katatingku su mahuanene rarua e.

Tangú sahëlle mahuanene kai rimaŋeng nëmpëlombo, i sie maŋgahiwu. Kutëu waŋirane kai nanawo su aŋung. Ené i sie mëngkatewe kûkui manga mahuanene ilçëlle kaŋberane: „Wanggaia! Panggelawang! baŋiraku tęgokona, ipanengkelë niloangengku e.” Kai, makaringihëbe kerea', kawe mëlëlombo! Marëngu-marëngu mang kakuine, ëntana su pia puŋun tukadë e kai nahenge, kû man kakaŋoange, henge e. Kuté, ëndai nahobe bou henge u ëntana e kai pia uta-e. I Winabai tawe nataku, mëngkai kûkui mahuanene rarua e. Arawe apa ëndai bou henge u ëntana e mang kakaŋawue, kuté kai Ansuang. Sarang nakasilo Sangiang e, nëberae: „Pulungku, pulungku!” Boue' Ansuang e mëngkatewe namuka këmbuah' u ëmme, kû nëluta. Sarang bou nipile, nëtûng; sarang nasasa, mëngkatewe nangiru, Ansuang e; su Sangiang e niiru su piring u epo kakadodo-e, arawe si sie su sikotolë gaghuwa. Masue, mangiru, masue, mangiru. Arawe su Sangiang e kai 'tëtëbokang u rarahung; i sie mëtëtëŋkaŋongge, kai ren ipëpahëdo mahuanene rarua e. Sarang tate ligha masue, angkûng u Ansuang e: „Ren sumbalang, Bawu! mëdeu su kaŋigha-e, su kaŋahawes-e” woue' mëngkatewe nikang, su Sangiang e. Sarang nasue, i sie limintu kû namaŋud' u ŋikud-e r. nëbera: „Wote, Pulung! tingkuŋang, i kadua rumaŋeng.” Ené i Winabai nangaŋae tapele lohon kaŋëngkang, kû sarang nakitingku, apidë nangëngkung pondol' u hote ene, woue' i rëdua rimaŋeng dimaŋeng.

Lëpasë pondol' u hote e nanawo wou tapele e su rëllahë, i Wanggaia dëduan Panggelawang nasongo su waŋe. Sëngkakëlla sen tadje, mëngkatewe nëmpëbatu hote ene; mangkewen dimaŋeng. Nahumpa su rano, pia daŋentëng-e kalun bangô, i rëdua ŋimente, napëllo

su sěmběka, simaka. Su těmbō u sasakāng e piā tenene mapia-pia. Kutē sěngkakělla piā baļe, i rědua rimangengke. Kutē bawinen dēdua e sen katataho su raļung u tēnda, kŭ diŭ su piā sasēbangeng e, kaiso sen bōu nilungguhě. Ené i rědua e mēļsō o kai kapapale masēga-sēgadě. I rědua mēngkate mąngěnna mēnsang 'koatengke kerea', kutē bēdi piāe apa mētětatarčě ēnsaē mahaung baļe. Kutē kai Ansuang e. Sarang nakasilo si rědua, nikahěluasengke, kaberane: "Pulungku, pulungku! mate-mate mēdēdeā si Upung! Nakaringihě i Upungku kai mēlele, kŭ kai ēndai mēkokŭ." Angkūng u Ansuang e: "Mapia ene! I rua pamoto ēpa, kiņa bawa su tēnda e, u ia kai wōu nēbisaran mēlalele i sire tēllu." Arawe kiņa e utē, tēnda e sen nasēgad' u taumata. Timanataē lai Ansuang e: "Pakaļukadě bue mēkoā kāng! Iā kai 'otongan u mēlalele e roken maļuka-ļukadě." Ené nakoae kere'.

Sarang su likud' u Ansuang e, nangaļae wawinene e r. tēllun katau lai, wōue' wawinene e mēngkatewe nitonda su wiwih' u rano pai sěmběka, kŭ niapakāngke sene. Sarang nēsule, i Wanggaia apidě nangentabě kalun bangō 'ļēlentēng e, tinipangkewe i sie ta makapēdi; wōue' tarai ligha soļong baļe e, nēsasēmbala nēkoā kiņa, arawe kāng e sen nasasa doken hēbi. Ené i rědua sarang dimaļingara, nakasilo piā uta kapapuahě. I Panggelawang mēngkate tarai nawŭ. Sěngkakělla kai anā u Ansuang kapapintu, mēngkatewe nŭkakěllahě su lehe-e. Těmbō-e e niwala, tadeā uta-e maťatana kaļauluhě, arawe waļunang-e niťatūng nipēngganti wawinen dēdua. Ten manga taļi-mēdon anā u Ansuang e natutung u ļaka. Areng u rariŭ ene i Wata-ure, kŭ piā nalang-e luring, dasŭ su pintu e.

Sarang bōu nēlonte, nahunsohē lai, mēlalele e. Tangŭ kimāngke, kutē taļimēdo piā ļaka e kai napēllo su Ansuang iamang-e. Sarang nakasilo taļimēdo piā ļaka, nēberae: "Aļing kai taļimēdon Momō!" Tarai dumaļingara, makasilo uta bodan tŭtatimbalong, mēngkatewe saŭ kumāng. Kaihō Luring e mang kaberane: "I Bakē, i Bakē kinumina anā-e, mēpulu, mēpansong." Arawe taļimēdo piā ļaka e tawe kinaseng, mēngkawe 'kēkaļōng, d. mēngkai mēbera, Ansuang e: "Aļing kai taļimēdon Bata-ure!" Bōuten kimāng, Ansuang e nawŭe soļong pintu. Sěngkakělla kate tēmbō-e, waļunang-e sen tadŭe. Ené ēnaē e timumpa, kaberane: "I rua mahuniē kai namoto anaku nipa-kikina si sia!" Hēdo, hēdo! i rua takŭ patēng!" I rědua sen tima-ļang; tangŭ nēsasahusŭe. Nahumpa su rano e, tamaļe luļente, kutē napēdi su taļoarine, su piā nikentabě e. Ené Ansuang e nawonohě su taļoaran dano ene; kaihō ren nēbera: "Ore, ia mariadi matan

Awu! kꞏ manin tamakawalisẽ si rua, kai hẽdo wue, anã d. pulung i rua masue maten Awu!" Angkũngben dẽdua: "I kandua madiri mẽhite, madirin 'kawalisang-u, kꞏ kai mariadi suwu-suwu, r. laes' u iki, kꞏ mẽndẽmmẽ i kau radẽ su laudẽ." Kꞏ nakoã kere'. Arawe wawinen dẽdua, i Winabaj e, nakoã anging daki; kẽlãewe kai masikome, u ene kai wawine.

Nahẽpusẽ.

XXIa. VERTALING.

Verhaal van den Reus Bake.

Er waren eens twee mannen met eene zuster, zij heetten Banggaia en Panggelawang, hunne zuster heette Binabaj. Hunne zuster werd zeer door hen vertroeteld en toen zij reeds kon weven, had zij nog den grond niet betreden, want wanneer zij noodig had te gaan, werd zij door hare broeders op den rug gedragen.

Op zekeren dag gingen hare broeders visschen; zij zat te weven. Daar viel hare strijk-lat onder het huis. Toen riep zij voortdurend hare broeders; zij zong het met woorden: "Banggaia, Panggelawang, reik mijne strijklat eens aan, datgene waarmee ik mijn weefgetouw klop." Maar hoe zouden zij het hooren, daar zij toch aan 't visschen waren! Terwijl zij langen tijd zoo riep, spleet de grond onder aan de trap, en de spleet werd al wijder en wijder. En hetgeen daar uit de spleet van den grond te voorschijn kwam, had haren. Binabaj werd niet bevreesd, zij riep maar steeds hare beide broeders. Maar hetgeen daar uit de spleet van den grond kwam, kwam er al meer en meer uit, en ziet het was een Reus. Toen hij de Prinses zag, zeide hij: "Mijn kleindochter, mijn kleindochter!" Daarop maakte de Reus de rijstmand open en ging stampen. Toen de rijst was uitgezocht, ging hij ze koken; toen zij gaar was, schepte de Reus ze op; voor de Prinses schepte hij op een pinang-schoteltje, zoo weinig slechts, maar voor zich op groote schotels. Telkens als het op was, schepte hij weer op. De Prinses pikte het hare echter met eene naald op; zij treuzelde, want zij wachtte hare beide

broeders af. Toen het niet spoedig op kwam, zeide de Reus: „Ik zal u helpen, Prinses, om het vlugger en sneller te doen.“ Daarop at hij de portie der Prinses op. Toen die op was, ging hij de trap af, keerde haar den rug toe en zeide: „Komaan, kleindochter, ik zal u op den rug nemen, wij zullen op weg gaan.“ Toen kreeg Binabaj een mand gevuld met geknootte koffo en nam het uiteinde van dien draad in de hand; daarop gingen zij steeds voort.

Zoodra het uiteinde van de koffo uit de mand op het erf gevallen was, kwamen Banggai en Panggelawang tehuis. Ziende dat zij er niet meer was, volgden zij steeds de koffo-draad en liepen maar door. Gekomen aan een meer, waarover als brug een kokosboomstam lag, gingen zij daarover; aan den overkant gekomen gingen zij den berg op. Boven aan den opgaanden bergweg was eene zeer schoone vlakte. En daar een huis vindende gingen zij de trap op. En daar was nu hunne zuster reeds gezet in de kraal onder 't huis, en wel een weinig naar den uitgang toe; doch zij was reeds kaal geschoren. Zij wilden haar verlossen, maar de deur was stevig gesloten. Zij beiden peinsden nog, hoe zij dat zouden doen, toen zij iets knetterends uit het binnenland het huis hoorden naderen. En het was de Reus. Toen hij hen zag, werd hij door vreugde bevangen en zeide: „Mijn kleinzonen, mijn kleinzonen! ik stierf al haast van 't zoeken naar u.“ Zij antwoordden: „Wij stierven al haast van 't zoeken naar Grootvader. Wij hebben gehoord, dat Grootvader aan 't wieden wilde gaan, en nu komen wij 't eten koken.“ De Reus zeide: „Dat is goed. Gij moet vier stuks slachten van het slachtvee dat in de kraal beneden is; ik heb afspraak gemaakt met drie wieders.“ Wat het vleesch betreft, de kraal was propvol met menschen. De Reus gaf ook nog de opdracht: „Gij moet het eten vroeg koken. Ik word zeer vroeg door de wieders afgehaald.“ En zoo geschiedde het.

Toen de Reus was heen gegaan, namen zij hunne zuster en drie andere menschen, brachten hunne zuster over naar den anderen oever van het meer en gaven haar daar te eten. Toen hij terugkeerde, maakte Banggai meteen kerven in den kokosboom, dien zij als brug gebruikten; hij hield natuurlijk in zooverre maat, dat hij hem met zijn eigen zwaarte niet deed breken; daarop ging hij spoedig naar het huis en hielp vleeschkoken; maar de andere spijs was al gaar sedert den nacht. Toen zij naar boven keken, zagen zij dat er hoofdhaar los naar beneden hing. Panggelawang ging terstond naar boven. Ziende dat het de dochter des Reuzen was,

die in een vrouwenverblijf werd gehouden, sneed hij haar den hals af. Haar hoofd liet hij liggen, opdat haar haar zou blijven naar beneden hangen, maar hare romp werd gekookt, om daarmede hunne zuster te vervangen. De vingers van de dochter des Reuzen nu waren geverfd met balsemine. De naam van dat kind was Bata-ure en zij had een lievelingsdier, een papagaai, boven in het vrouwenvertrek.

Nadat zij de spijsen geheel toebereid hadden, kwamen ook de widders thuis. Toen zij aten, kwamen de met balsemine geverfde vingers voor den Reus, haren vader, te staan. Toen hij de van balsemine roode vingers gezien had, zeide hij: "t Lijken wel de vingers van Zus te zijn!" Opkijkende en ziende dat het haar nog naar beneden hing, ging hij maar weer eten. Doch de Papegaai zeide maar steeds: "Bake, Bake heeft zijn kind opgegeten, hij zal gek en razend worden." Doch de van balsemine roode vingers werden niet opgegeten, er werd voortdurend mede gespeeld, en de Reus zeide steeds opnieuw: "t Is alsof 't de vingers van Bata-ure zijn." Na gegeten te hebben klom de Reus op naar het vrouwentimmer. Hij bevond dat haar hoofd er nog slechts was; haar romp was er niet. Daarop sprong hij naar beneden zeggende: "Gij beiden hebt dus mijn kind geslacht en 't mij te eten gegeven! Wacht, wacht, ik zal u dooden!" Zij beiden waren al op de vlucht, en nu jaagden zij elkaar achter na. Toen hij aan het meer gekomen was en de brug over ging, brak zij midden door, waar zij ingekorven was. Toen zonk de Reus midden in dat meer, maar hij zeide nog: "Ja, ik word de krater van een Vuurberg! en al kan ik geen wraak nemen op u beiden, dan zullen toch uwe kinderen en kleinkinderen allen sterven door den Vuurberg!" Zij beiden zeiden: "Wij willen geen nakroost hebben, opdat het niet door uwe wraak getroffen worde; maar wij zullen een dwarrelwind worden en een Noord-Oostenwind en u daar in zee wegwerpen." En zoo geschiedde het. Doch hunne zuster Binabaj werd eene Oostenwind, want ziet maar: die is zacht, omdat het eene vrouw is.

Einde.

XXIa. AANTEEKENINGEN.

Pakapiâng; de uitdrukking ana pakapiâng of kəkapiâng bet. „een kind waaraan men goed doet, lievelingskind.“ — sarang sen makakahiwu; een Sangireesch meisje kan gewoonlijk op haar 16—18^e jaar weven en wordt, wanneer zij dit moeilijke handwerk verstaat, als volleerd beschouwd. — Pandungang is afgeleid van pandung, 't Holl. „van doen“, van daar de bet. „behoefte, noodzakelijkheid“. — Ipa nengkelē is eene omschrijving van balira en bet. „dat waarmee ik klop“, n. l. telkens na een spoel te hebben doorgeschoten, om den draad op den voorgaanden te doen aansluiten. Zie verder 't boven op bl. 29 opgemerkte. — Niloangeng, bepaald van den stam loang, zie B. T. L. V. 1893 blz. 360, is Sasahara van kahiwuang. — Su piā pulun tukadē „aan den steel der trap“, dus „onder aan de trap“. Over su piā, zie bl. 278. Daar de Reus steeds met Upung „voorvader“ wordt aangesproken, spreekt hij zelf de menschen met pulung „kleinkind“ aan. — Nipile; nadat de rijst is gestampt, worden de korrels die ongebolsterd zijn gebleven, er uitgezocht. — Piring; het Sang. equivalent van dit Mal. woord is tibisē, dat nooit anders gebruikt wordt, dan voor de kleine schoteltjes der pinangdoos. Dat voor het Holl. sikotolē is lama. — Su kaḷigha-e, su kaḷahawes-e; deze uitdrukkingen komen vrijwel overeen met ons „op zijn gauwst, op zijn vlugst“. Over su, om de omstandigheden waaronder iets plaats heeft, aan te duiden, zie B. T. L. V. 1893, blz. 360. — Baḷudē (mam.) is hier „den rug, met de armen naar achteren geslagen, aanbieden“. — Mēkakumbaḷudē is „de armen op den rug houden, de rechterarm recht neerhangende, en bij den elleboog vastgehouden door de linkerhand“, zooals men de mannen op Sangir veelal ziet loopen. — Tapele, een ronde mand, die gebruikt wordt voor de geknoopte koffio, die voor een weefgetouw noodig is. — Tenene is eene van de woorden, die steeds met pron. suff. 3^e pers. voorkomen Zie B. T. L. V. 1893, blz. 354. — Tēnda of tatēnda is „omheining“, die bij de huizen der Reuzen om de aḷung is gemaakt, waardoor deze tot een vee-kraal wordt. — Nilungguhē; over de bet. hiervan zie boven blz. 22. — Sēmbeḷka; even als bij zoovele andere, met het eenheidswoord samengestelde zelfst. n. w.

is sa of sě soms met „een“ soms met „ander“ te vertalen. Zie blz. 233 en blz. 361. — Tipang bet. „maat“, in ta tipang-e „zonder mate“ en matipang „matig“. Sěntipang is „een span“ (N. dial.). Mětatipang „met mate doen“. — Bata-ure; het eerste lid van dezen naam is Sasah. van ana, vgl. Tag. bata „jongen, meisje“, terwijl ure een oud woord is voor buḷaeng. De naam beteekent dus „Goudkind“. — Laka, Jav. id. uit Prâkr. lak kha (Skr. lakshâ), is balsemine, waarvan de roodbloeiende soort op Sangir inheemsch is. De gekneusde bladeren worden op de nagels gebonden en na één nacht zijn deze geelrood geworden, 't welk zeer fraai gevonden wordt. — De vorm kinumina is Praeter. van kumina, gelijk in 't Ibanag. Wel is deze vorm niet meer Manganitusch, doch dit verhaal is uit Siau afkomstig en door Tamako op Manganitu gekomen. In het Siauwsch is deze vorm zeer gewoon, bv. tinumumpa voor timumpa, tinumalang voor timalang, en dergelijke vormen meer. — Awu is de benaming in 't Sangireesch voor „vuurberg“. Die van Groot-Sangir is bekend o. a. door de uitbarstingen van 1856 en '92. Awu bet. „asch“, de volle benaming is buḷud' u awu „aschberg“. De naam Siau bevat, naar de afleiding van Dr. Riedel (T. I. T. L. V. 1862, blz. 375) de bestanddeelen si en awu. Met mata is, naar het bekende gebruik van dit woord in zoovele M. P. talen, de opening bedoeld, waaruit de berg vuur braakt. — Laesě bet. „lid van een riet, gedeelte tusschen twee knopen“, en iki is de stam die o. a. in 't Mal. ikat luidt. Hoe nu laes' u iki „Noord-Oost“ kan be teekenen, weet ik niet.

Pia Ansuang areng-e i Bake d. pia Sangiang mangahiwuang. Tangú mahuanene kai nêlombo. Kuteu su likuden mahuanene nêlombo kuteu wafira e kai nanawo su êntana; tangú i sie mêngkate nangêlle, magêlle wafira, 'pakipurū su mahuanene: "Panggeku, i Panggelawang, baliraku tégokona: kakapeku niloangeng." Kuteu êntana kai sêngkianu himenge, su lanteh' u wafira ene. Nêsaewe kimui, Sangiang e, su mahuanene areng-e i Manggaiā, laēlene ini: "Baliraku tégokona, kakapeku niloangeng." Tangú kate sêngkianu pia tau simēpu bōu henge u êntana ene; sêngkakēlla kai sen i Ansuang areng-e i Bake. Tangú sêngkarangeng, i Bake mêngkate naningkuļu Sangiang êndai mangahiwa. Uté Sangiang e nêberae su Ansuang ene: "Iā kai mahêdo si Manggaiaku r. si Panggelawangku.

Tangú i Bake nêberae su Sangiang e u: "I kau pëlutako ghulē i kadua so." Bōue' Sangiang e mêngkate nêluta ēmme; wōu mēluta sêngkaluta, mangilulē, u mahêdōewe mahuanene rarua nēmpêlombo e. Sarang tanakakêdang nahêdo, Ansuang e, tangú Ansuang ene nangahōe wawalu e, u i siē mēluta; bōue' i sie nêluta. Arawe Sangiang e uté nêtîngke ake pētūngang gulē. Tangú sarang gulē e nasasā, uté i Bake nangirue ghulē e, kū su Sangiang e niiru su tibisē, su piring u mamâng, arawe si sie uté niiru su kalombā, su baki, r. su sikotolē, bōue' i rêdua nēmpêkângke. Tangú sasaed' u Sangiang e kai rarahung, arawe sasaed' u Ansuang e kawe lamā batu tendeng. Sarang gulē u Ansuang e nasue, tangú i sie nêsimbalae ghulē u Sangiang e, u kai marēngu mēnggulē, batu sasaed-e kai rarahung, arawe sasaed' u Ansuang e uté lamāewe tendeng.

Bōue' i Bake e mêngkate naningkuļu Sangiang e, u rumalengke; uté Sangiang e nêberae su Ansuang e: "Hêdoko! ren mahêdo si Manggaiaku r. si Panggelawangku." Kaiso i Bake e tawe nahimang, mêngkate rimaleng. Tangú Ansuang e naningkuļue Sangiang e, arawe Sangiang e uté nēndingkaue hote wōu niēmpu, bōue pondolē nilawung su talimêdone, kū nakitingkuļue si Bake; uté tarai dūdaleng, kaiso hote man mābawoleng.

Sarǝng hote makakalǝngkang su tapele e nahǝpusǝ, utǝ su sasongon mahuanene rarua e wou nǝlombo e. Tangú mahuanene nǝmpǝkuje wawinene. Sarang kai tadise, tangú mahuanene rarua e rimalǝngke lai, nanǝsuǝ hote ǝndai mabawolǝng. Tangú i rǝdua ene nakahombang mǝbawaelǝ; nakiwalǝe i rǝdua, mǝnsang tanakasilo taumata tarai nasahe. Mǝbawaelǝ e simimbangke u: "Tarai Inang i Bake, maningkuu wawi uhisǝ, mangalǝngkang kangkang, kangkang ikengkeng, mangalǝngkang kengkeng kengkeng ilone." Boue' i rǝdua tarai dimalǝng. Nakahombang tau manuwang, nakiwalǝ si sire, mǝnsang tanakasilo taumata nasahe. Sasimbang-e malain kere'. Tangú i rǝdua ene mǝbǝbatu bawinen dǝdua e sarang tau mǝlǝlele, kinahǝpusang e, pinakiwalǝng mǝnsang tanakasilo tau tarai nasahe. I sire simimbang u: "Tarai Inang i Bake, ku tarai maningkuu wawi uhisǝ, ku balene ǝndu masandigǝ sen."

Kuteú, masandig' u walǝn Inang i Bake e kai pia salu maralung, kaiso piabe ralǝntǝng-e. I rǝdua mǝngkate tamai solǝng balǝn Ansuang ene. Kuteu sǝngkakǝlla e su alung u walǝn Bake e kai pia apa mawira-wira; tamai nasandigǝ, sǝngkakǝlla e kai sen bawinen Kasili rarua ene, matatǝnda su alung, u naun pakeang-e nilua d. uta-e nikulu, sarang kǝngkonda-e kinǝhudǝ, boue' naun bou nireno. Tangú sǝngkahombang i rǝdua e nitatelerang u paporong mabawǝkisǝ si rǝdua, woue' i rǝdua e wuhǝe tarai dimangǝng solǝng balǝ Sǝngkakǝlla e i Bake sen tadǝe, kai kǝtau i Ghinabai su walǝ. Tangú i Ghinabai nakiwalǝe mǝnsang kai solǝng apa i rǝdua. I rǝdua simimbang u kai nakaringihǝ, uade kai makimonara sahǝllo ini. Angkǝng i Ghinabai u: "Ore, ku dako tanaǝ pǝkoǝ kǝng, boue' potǝe, wawi matatǝnda bawǝ alung e." Kaiso i Ghinabai sire wǝgawen i rǝdua ene kai mahuanen Sangiang ǝndai binanti e.

Boue' i rǝdua tanaǝe nǝkoǝ kǝng, arawe i Panggelawang e nanondaen bawinene pai su ruǝng u rano sǝmbǝka, r. nangobǝ dalǝntǝng e sǝmbúa, pinili bou wawǝ alung-e. Arawe ruanbua utǝ nilǝmbe hǝdo ǝntǝng i rǝdua mahi mǝbaǝi, boue' i sie ramahǝ nǝbaǝi, nǝkoǝ kǝng dingang i Manggaia. Sarang nasuen koǝe, kǝng e, tangú i rǝdua tarai dimangǝng solǝng balǝ, namotǝ si Ghinabai; boue' uta i Ghinabai e nipotǝe, woue' nilehe su tǝban pintun Ginabai, d. i rǝdua nangarasǝ su Kutu e u i sie apasimbang bue, kereu mǝntǝhang kuiang. Tangú Kutu kimirǝe wue. U su pintu ene kai pia nalang Kutu, kasariane kere kapepe.

Tangú kinoǝe wue, kinǝ ene, nǝdararuru r. nirampǝng mapia-pia. Sarang nasue nasasa, kǝng e, tangú i siren Inang i Bake bou

nëmonara e sëngkianue simongo. Bøue' i rëdua ene nëmpamëlløen kâng si sire ene. Kutøu mahuanen Ginabaj e kai kinapëløng u tałimëdone. Sarang i sie nakakirała ene kai tałimëdon bawinene, tangú i sie kimiaë r. nangëlee angkûng-e: "Ałing kai tałimëdon Ginabaj, lima natutung u łaaka, tałimëdon Bata-ure, nahëngis' u kałauntui" Tangú kai pia manø nëbera, ku kai manø kałiawo, rimoro su wuwungang, d. nëbera u: "I ninang i Baka kinumina ana-e, nöpulu nëpansong!" Tangú angkûng u taumata wøu nëbaelë e, sarang nakaringihë manø ëndał mëlëlangehë si Inang i Baka e: "Këdi, këdiko, kai apa wëdi mëbëbera u" Inang i Baka kinumina ana-e nöpulu nëpansong." Angkûng u sëngkatau u: "Kakëdie, pakarëmmasë! mëngkai tanarëmmasë u'; mëngkai nahimang manø mëbëbera, mëbëbawałon pëlli, manguaden bara-wara!" Saø kumia, mahuanen Ginabaj e r. mangëlle: "Ini ałing kai liman Ginabaj, tałimëdon Bata-ure, lima natutung u łaaka, naelo u kałauntulë." Tangú saøewe mëbera manø kałiawo e angkûng: "Inang i Baka kinumina ana-e nöpulu nëpansong!" Saøewe mëbera mahuanen Ginabaj e angkûng: "Këdiko, pakarëmmasë! kai mëbëbera, wëdi dasi." Angkûng i sire wałine u: "Pakađëmmasëko! mëngkai nahimang manø u këhu, mëbëbawałon pëlli, manguaden barawara!"

Tangú mahuanen Ginabaj e taraje rimoloh' u ëllang-e peho niapëniata si Ghinabaj; tangú ëllang ene taraje wue, wøue' kumuie wue angkûng: "Bawu! Bawu!" Tangú Kutu ene simimbangke wue, nëngganti si Ghinabaj e angkûng: "E!" Wøue' saø tanae mëbałi d. maułi u: "Rasi bue, i Wawuku." Saøewe mëbera, manø kałiawo e angkûng: "Inang i Baka kinumina ana-e, nöpulu nëpansong!" Tangú saøewe rimoloh' u ëllang-e wuta, mahuanen Ginabaj e. Taraje wue kumui, sumimbahë bue, Kutu e angkûng: "E!" Saøewe nëbera, manø kałiawo e, tangú mahuanen Ginabaj e nakakirałae tałimëdon bawinene, r. i siëe tarai nëniata su pintu e. Sëngkakëlla e i Ghinabaj sen tađise, u kate uta-e masasangø su tēban pintu e, ku naun sūsimbahë kakui e kai Kutu e. Tangú mahuanen Ginabaj e nanëtade nalang Kutu e r. nëberae su koki, si Manggaia đëduan Panggelawang e: "Pahëdoko sene, i rua ëng! kai namoto bawineku e, mahune!" Tangú i Manggaia đëduan Panggelawang e nëmpëtałangke r. rimakie pai sëmbełkan dano ene, arawe mahuanen Ginabaj e utë man manahusu si rëdua ene.

Enë sarang mahuanen Ginabaj e limentëe su łentëng e, tangú napëdie, lentëng e, r. saráeng i sie nanawøe su rano e, tangú i sie nëberae, angkûng: "Ho, ia sen mate ini, kaiso ia mageng

mate, kai mariadi rano". Angkûngkewen Panggelawang u: "Ia mageng mate, mariadi lua baļu." Angkûngkewen Bake u: "Ia mageng mate, ute mariadi Awu manopa." Angkûng i Manggaiā u: "Ia mageng mate, ute mariadi anging suwu-suwu" (anging malaiha, manokol' u Awu, kereu sumopa). Angkûngkewen bawinen Manggaiā dēduan Panggelawang u: "Ia mageng mate, mariadi saraļoi" (mangalene apa manusu matan Awu e, ku hakiewen makasopa e). Tangú uade pia Awu manopa, d. pia Saraļoi r. Lua baļu r. Rano r. Anging suwu-suwu sarang ellon mēntēhang ini, utē kai nanēta doken tempo ene.

Nahēpusē.

XXI. VERTALING.

Er was eens een Reuzin, Bake genaamd, en eene Prinses die weefde. Hare broeders nu gingen visschen met het werpnet. Toen hare broeders vertrokken waren ter vischvangst, viel de strijklát op den grond; toen ging zij een lied zingen, om de strijklát vragende, hare broeders verzoekende die op te rapen: "Mijn Pangge, Panggelawang, geef mij mijne strijklát eens aan, datgene waarmee ik het weefgetouw klop." Daar spleet plotseling de grond, tegenover die strijklát. Wederom riep de Prinses tot haren broeder die Manggaiā heette, aldus zingende: "Geef mij mijne strijklát eens aan, datgene waarmee ik het weefgetouw klop." Plotseling kwam er iemand opduiken uit die spleet van den grond, en zij zag dat het een Reuzin was, genaamd Bake. Terwijl Bake de trap opkwam, wilde zij de Prinses die weefde op den rug nemen, doch de Prinses zeide tot de Reuzin: "Ik wil wachten op mijn Manggaiā en op mijn Panggelawang".

Toen zeide Bake tot de Prinses: "Stamp dan eens rijst voor ons beiden." Daarop stampte de Prinses rijst; als zij éénmaal gestampt had, rustte zij telkens, want zij wachtte op hare beide broeders, die op de vischvangst waren. Toen de Reuzin het wachten niet meer kon uithouden, pakte die Reuzin haar den stamper weg, want zij zou nu maar stampen; en daarop zij ging stampen. De Prinses ging nu water koken, om daarmee de rijstenbrij te koken. En toen de

rijstenbrij gaar was, schepte Baké de rijst op, en voor de Prinses schepte zij in een sirih-schoteltje, maar voor zich zelven schepte zij in een bak, op een presenteerblad en op een schotel: daarop gingen zij beiden eten. Als lepel nu gebruikte de Prinses een naald; maar de lepel van de Reuzin was een steenen bord. Toen de brij van de Reuzin op was, hielp zij aan de brij der Prinses, want zij at lang over hare rijstenbrij, omdat haar lepel eene naald was, doch de lepel van de Reuzin was een groot bord, gelijk wij weten.

Daarop nam Baké de Prinses op den rug, want zij wilde nu op weg gaan; doch de Prinses zeide tot de Reuzin: „Laat ons nog niet gaan, wij willen wachten op mijn Manggaia en op mijn Pang-gelawang.“ Doch Baké luisterde niet, zij ging maar op weg. En de Reuzin nam toen de Prinses op den rug, doch de Prinses reikte toen met de hand naar geknootte kofffo, en wond het einde er van om hare vingers, en liet zich toen door Baké op den rug dragen, en terwijl zij voortgingen trok zij de kofffo steeds achter zich aan.

Juist toen de kofffo die in de mand opgestapeld was, op was, kwamen hare beide broeders thuis van het visschen. De broeders nu riepen hunne zuster. Toen zij er niet was, gingen hare beide broeders ook op weg, den kofffodraad volgende, die daar voortsleepte. En zij troffen lieden aan, die een tuin aanlegden; zij vroegen of zij niet iemand hadden zien voorbijgaan, in de richting van 't binnenland. De tuinaanleggers antwoordden: „Inang i Baké is voorbijgegaan, met een wit varken op den rug, dat maar aldoor afwond, afwond, dat maar aldoor afwond, afwond Daarop gingen zij voort. Houthakkers aantreffende vroegen zij, of zij niet iemand hadden zien voorbijkomen. Hun antwoord was weer evenzoo. Toen gingen zij hunne zuster na, totdat zij bij wieders kwamen, aan wie zij het laatst vroegen, of zij niet iemand hadden zien voorbijgaan. Zij antwoordden: „Ja, Inang i Baké, en die is opgegaan, een wit varken op haar rug dragende, en haar huis is zeker wel reeds dicht bij.“

In de nabijheid nu van 't huis van Inang i Baké was eene diepe rivier, doch daar was eene brug over. Zij beiden nu gingen op het huis van die Reuzin af, en daar zagen zij onder het huis van die Reuzin iets zeer wits; naderbij komende zagen zij dat het de zuster der beide Prinsen was, reeds opgesloten in de kraal onder 't huis, want hare kleederen waren uitgetrokken en heur haar was afgeschoren, tot zelfs hare wenkbrauwen waren afgeschraapt, en ook was zij reeds gebaad. Zoodra zij daar aankwamen, wierpen zij

haar de hoofddoeken, die zij omgebonden hadden, toe. Toen pas gingen zij naar boven, het huis binnen. Zij bemerkten, dat Bake er niet meer was, maar dat slechts Ginabaj tehuis was. En Ginabaj vroeg waar zij heengingen. Zij antwoordden dat zij hadden hooren zeggen, dat zij dien dag zouden laten werken. Ginabaj antwoordde: „Ja, en gaat daarom maar eten koken, en slacht vervolgens het varken, dat beneden in de kraal is opgesloten.” Ginabaj en de anderen echter wisten niet, dat zij de broeders waren van die gemartelde Prinses.

Daarop gingen zij naar beneden eten koken, doch Panggelawang bracht zijne zuster over naar den anderen oever van het meer en maakte inkervingen, onder aan den eenen balk van de brug. Maar twee balken liet hij over, om er later met hen beiden over heen te loopen, als zij terugkeerden. Daarop keerde hij terug en kookte eten met Manggaiā. Toen het eten koken was afgelopen, gingen zij beiden weder in het huis en slachtten Ginabaj, daarop sneden zij Ginabaj's hoofdhaar af en hingen het uit het venster van Ginabaj's vertrek en zij beiden spoorden de Luis aan, om vooral toch te antwoorden, als zij straks zou geroepen worden. En de Luis knikte van ja. In dat prinsessenvertrek nl. was er een Luis, zoo groot als een hoofdkussen, als huisdier.

Daarop werd het vleesch bereid; zij sneden het in kleine stukken en kruidden het terdege goed. Toen het eten gaar was, kwamen Inang i Bake en de haren eensklaps van hun werk thuis. Daarna zetten zij hun eten voor, en het trof zoo, dat Ginabajs broeder hare vingers voor zich kreeg. Toen hij ze herkende als de vingers zijner zuster, schreide hij en zong aldus: „'t Lijken wel de vingers van Ginabaj, handen rood van balsamine, vingers van Bata-ure, geveerd door kaḷauntui.” En plotseling sprak er een vogel en dat was een kaḷiawo, gezeten op den nok van 't huis, en hij zeide: „Inang i Bake heeft haar kind opgegeten en is gek en razend geworden.” En de lieden die in den tuin gewerkt hadden, hoorende dat die vogel Inang i Bake plaagde, zeiden: „Stil, stil, wat zegt daar dat Inang i Bake haar kind heeft opgegeten en gek en razend is geworden?” Een van hen zeide: „Zwijg stil, houd uw mond! waarom zijt gij niet stil, en hoort naar den vogel die spreekt, die verkondigt wat verboden is, die zegt wat niet geoorloofd is.” Wederom weende Ginabaj's broeder en zong: „Dit lijken de handen van Ginabaj, de vingers van Bata-ure, handen rood van balsamine, overstroomd door kaḷauntulě.” En wederom sprak de Kaḷiawo,

zeggende: "Inang i Bakę heeft haar kind opgegeten en is gek en razend geworden." En wederom zeide Ginabaj's broeder: "Zwijg stil, houd uw mond! ik hoor daar boven spreken." De anderen zeiden: "Zwijg stil, gij luistert maar naar den vogel der wildernis, den verkondiger van hetgeen verboden is, die zegt wat niet geoorloofd is."

Toen zond Ginabaj's broeder zijn manken slaaf om naar Ginabaj te kijken; nu, die slaaf ging naar boven en riep toen, zeggende: "Mevrouw, Mevrouw!" En die Luis antwoordde toen in de plaats van Ginabaj en zeide: "Ja!" Daarna ging hij weder naar beneden en zeide: "mijn Gebiedster is wel boven." Wederom sprak de Kajiawo zeggende: "Inang i Bakę heeft haar kind opgegeten en is gek en razend geworden." Toen zond Ginabaj's broeder weder zijn blinden knecht; die ging naar boven, riep, en de Luis antwoordde weder: "Ja!". Weder sprak de Kajiawo; toen herkende Ginabaj's broeder de vingers zijner zuster, en nu ging hij zelf naar boven in het prinsessen-vertrek kijken. Daar zag hij, dat Ginabaj er niet meer was, want slechts heur haar was opgehangen in het venster van het vertrek en de Luis was het, die telkens op het geroep antwoordde. Toen hieuw Ginabaj's broeder het huisdier, de Luis, in stukken en zeide tot de koks, tot Manggaiā en Panggelawang: "Wacht gij beiden eens hier, gij hebt dus mijne zuster geslacht!" Toen vluchtten Manggaiā en Panggelawang heen, en gingen naar de andere zijde van dat meer, doch Ginabaj's broeder jaagde hen na.

En toen Ginabaj's broeder de brug overging, brak de brug, en toen hij in het meer gevallen was, zeide hij: "Welaan, ik sterf nu, maar als ik sterf, word ik een meer." Panggelawang zeide: "Wanneer ik sterf, word ik een vloedgolf." Bakę zeide: "Wanneer ik sterf word ik een vuurspuwende berg." Manggaiā zeide: "Wanneer ik sterf, word ik een suwu-suwu-wind," (een hevige wind, die de asch voortdrijft, wanneer [de berg] uitbarst). De zuster van Manggaiā en Panggelawang zeide: "Wanneer ik sterf, word ik een Sarałoi." (Sarałoi beteekent datgene dat den krater van den vuurberg doorsteekt, tengevolge waarvan hij uitbarst).

En men zegt dat het bestaan van een Vuurspuwenden berg en een Sarałoi en een Vloedgolf en een Meer en een Windhoos tot op dezen dag van toen af begonnen is.

XXII. AANTEKENINGEN.

Mangahiawang is gemaakt van kahiawang „weefgetouw“, waarvan de stam kahiawu „sarong“; het bet. dus „’t weefgetouw hanteeren, aan ’t weefgetouw zitten“, naast mangahiawu „weven“, een sarong maken. — kakapeku, waarvoor aipānengkelē heeft, is Sasah. van baḷira. — Het vallen der strijkat is in c het gevolg van de ongehoorzaamheid der zuster aan het verbod harer broeders, om te weven zoolang zij afwezig waren. — pēlutako ghulē is eene proleptische uitdrukking, daar eerst de gestampte rijst tot gulē, Mal. bubur, kan gemaakt worden. — kaḷombā is een bak die van sago-bast gemaakt en in ’t huis houden, bij ’t verven enz. gebruikt wordt.

Su sasongon mahuanene; over deze constructie zie boven, bl. 360. — mangalēngkang kangkang, enz. De herhaling dezer lettergrepen dient niet alleen om het voortdurende der handeling voor te stellen, maar maakt het tevens mogelijk, dat het antwoord der ontginners gezongen wordt. Dit is een primitieve vorm van een sasambo, zie boven, blz. 321. — Kengkeng bet. „op één been rondspringen“ doch het heeft hier zoo min als kangkang (dat in ’t geheel geen woord is) eenige beteekenis.

I Bakē sen tadje; in c is de Reus tehuis als zij aankomen, en vraagt hun: mēnsang i rēdua mapulu wiaheng „of zij levend gemaakt wilden worden“, waarbij de schrijver aanteekent: mangalene kinaseng, „d. w. z. opgegeten worden.“ — kai makimonara sahēllo ini; bij veldarbeid verleenen de Sangireezen elkander steeds hulp. Het poten, wieden en oogsten geschiedt steeds bij onderling hulpbetoon. — De kaḷiawo is een gele vogel in ’t Mol. Mal. kukubilo genoemd, die in de Sang. verhalen soms optreedt als voorspeller of waarschuwer. Zie ook boven, bl. 327. — kaḷauntui en eenige regels verder kaḷauntulē is Sasah. voor laka. Jav. id., Prākṛ. lakḥa, het Skr. lakṣa (waaruit ons lak) cochenille, vermiljoen. De juiste beteekenis van dezen term weet ik niet aan te geven. — natutung u ḷaka „verbrand, d. i. rood gekleurd van de balsemine.“ Nahēngisē is „verschroeid, geroosterd“, vgl. Dano rēngis, Mal. hangus, Bug. angū. De hierop volgende zending van den lammen en den blinden knecht hebben a

noch c. In c zijn 't de beide broeders der Prinses, die de oplettendheid van den Reus telkens trachten af te leiden en hem aanmoedigen om maar door te eten. — bara-wara, woordherhaling van bara, is hier Sasah. van pëlli. Bara is uit 't Sang. niet bekend, het zou 't Mal. barang kunnen zijn (de nasale sluiters wordt in de uitspraak vaak verwaarloosd) en dan bet. de uitdrukking „allerlei dingen“. — saꝝ kumia, mahuanen Ginabaj e. In dezen zin en in de reeks van volgende wordt het Futurum gebruikt, om aan te duiden dat zich dezelfde gebeurtenis geregeld herhaalt, 'tgeen wij uitdrukken met „en wanneer — dan“. — saraꝝoi is, blijkens de verklaring, die de schrijver er bij geeft, ook voor de Sangireezen een vreemd woord.

XXII.

BAWIO PIA I SASALIKA R. ANSUANG.

Kuteu kai pia kapalẽ nawalango, kuteu i Sasalıka kai nurung, nẽbawa papakang, bõue' nahumpa su kapalẽ e, kuteu mẽngkatewe namakang kapalẽ e. Sarang sen bõu namakang kapalẽ e, nataraje sołong dułunge. Narẽnta su rułunge, kuteu kapalẽ e radẽ miwonohe. I Sasalıka mẽngkatewe nanondon tumbilung, ho nasasaẽ sołong kapalẽ e, mẽngkatewe nẽlurang u barang bõu kapalẽ e. Kũng u kapitẽng e: "Balãe! barang e, pẽlurangken taumata." Kũng i Sasalıka u: "I kamene pahẽdo ałakeng!" Ho, nataraje sołong dułunge, arawe sarang narẽnta su rułunge, mẽngkatewe nangaung barang e, mase namua u sakaeng, bõue' rimałeng. Tawe nisẽhu nangala taumata e.

I sie rimałeng sołong ułune, kuteu nakaẽbae Ansuang i rẽdua sẽngkapapũng. Kũng u Ansuang e u: "Pulungku, pulungku! ipẽndaha isi, ipanẽbu pangila!" Ho, i Sasalıka natanãe sene ringangu Ansuang e, arẽgan pira hẽbi. Kuteu kũng u Ansuang bawine e: "I Sasalıka mapõtõe." Kuteu su sẽngkariõẽlone i Sasalıka nihapuse, arawe Ansuang esẽ e rimałengke, r. timanata: "Kamageng masasa, saghasa e, i Sasalıka kate potõ!" Kuteu Ansuang bawine e namare kalu. Kũng i Sasalıka: "Ia łukako, kadiõngkate mẽtułung mamare kalunu." Ho, mẽngkatewe niluka. I sie nangala bałiung, namarẽe tẽllun sułe, kaẽpa u sułene sen nipare su lehe-e, kuteu natẽe, Ansuang e. Ho i Sasalıka mẽngkatewe nẽndaruru, wõue' nẽlagha. Sarang nasasa, nipẽllõ su meda, nisadia pinakapia-pia, wõue' i sie rimałeng, kũ nẽbawa wałiung d. papakang.

Sarẽng napaghohẽ, kuteu nasongo, Ansuang i sire tahanã e. Kũng iamang e u: "Meda ẽndaung kai sen mapapato." Kũng u sẽngkatau u: "I ninangku wue?" Kũng iamang e u: "Tadise, ẽndiũ kai nanuhu ake." Ho i sire kãkãngke, kuteu Ansuang iakang e kai nẽbera: "Ini wałinewe i Sasalıka, ini kai temang i ninangku." Kũngben sire wałine u: "Tala, ini mang i Sasalıka." Sarẽng sen bõu kimãng, Ansuang sẽngẽ e tamaẽ sołong pamamosõng u onasẽ, kuteu kai nakaẽba tałinẽdon ninang-e, ute nẽberaẽ: Ene! ia sen

maŋli u mang i ninangku; kûng i kamene u waŋine, kuteu mang i ninangku!" Ute nêdeŋe i sire si Sasalika, arawe i Sasalika sen timaŋang, kuteu sen nakaëba kalu Lampawanua. I sie mêngkatewe nanuwang. Sarang nahaka, namentehë, boqe' nêlohang unid-e, woue' simuë su raŋung-e, mase nêbansi, nangarababu. O Ansuang nakaëbae. Kûng u Ansuang iakang e u: "Bawa e i Sasalika!" Kûng i sire waŋine: "Baŋinewe i Sasalika, wawa kai Sangiang, u i Sasalika wêgawe mêbansi." Kûng u Ansuang sênge e u: "Baŋinewe Sangiang, bawa e mang i Sasalika." Kûng i sire waŋine u: "Tala, wawa man Sangiang; mapia i kite sumuë mangala Sangiang e, koateng kapapûng i kite."

Ho, i sire mêngkatewe simuë. I Sasalika mêngkatewe simêbang boq sêmpoto mahepo, mase nihêping, sêmpoto ene. Kûng u Ansuang sênge e: "Ene, mangapaene! ia sen maanu u kai i Sasalika, kailó uade kai Sangiang." Boqe' i sire nêmpêtatêkæ, ho i sire nate. I Sasalika napulee wue, woue' nahêpusë.

XXII. VERTALING.

Verhaal van Sasalika en een Reus.

Er kwam eens een schip voor anker liggen, en toen is Sasalika gaan duiken, een beitel medenemende. Daarop kwam hij aan het schip, en maakte met den beitel een gat in het schip. Toen hij in het schip een gat gebeiteld had, ging hij terug naar den wal. Toen hij aan land gekomen was, begon het schip daar vóór blijkbaar te zinken. Sasalika schoof terstond eene prauw af, roeide daarop naar het schip en ging aan 't laden van goederen uit het schip. De kapitein zeide: "Laat de goederen liggen, laad liever menschen." Sasalika zeide: "Gijl. zult later gehaald worden!" Daarop ging hij naar het strand, maar toen hij aan wal gekomen was, loste hij de goederen, trok vervolgens de prauw op 't land en ging heen. Hij hield zijn woord niet, om de menschen te halen.

Hij ging op weg naar het binnenland en trof een Reuzen-echtpaar aan. De Reus zeide: "Mijn kleinzoon, mijn kleinzoon! ik zal

mijne tanden in uw bloed doopen en ze er in blusschen." Nu, Sasalika bleef eenige dagen daar bij de Reuzen. Toen zeide de Reuzin: "Nu zal Sasalika geslacht worden." Den volgenden dag nu werd Sasalika gebonden, maar de Reus ging heen en gaf het bevel: "Wanneer de rijst gaar is, dan moet ge Sasalika slachten!" Toen ging de Reuzin hout hakken. Sasalika zeide: "Ontbind mij, ik zal voor 't minst u helpen het hout te hakken." Hij werd dan ontbonden, nam eene bijl, hieuw toen drie maal, de vierde maal hieuw hij haren hals af, en toen stierf de Reuzin. Sasalika sneed haar daarop klein, en kookte haar. Toen het gaar was, bracht hij het op tafel, ter dege goed toe bereid, daarop ging hij heen en nam bijl en beitel mede.

Nadat hij uit het gezicht was, kwam de Reus met zijne kinderen thuis. De vader zeide: "De tafel is al gereed." Een der kinderen zeide: "En moeder, waar is zij?" De vader zeide: "Die is er niet, wellicht is zij gaan waterscheppen." Terwijl zij nu aten, zeide het oudste Reuzenkind: "Dit is Sasalika niet, dit is de smaak van moeder." De anderen zeiden: "Nee, dit is wel Sasalika." Toen zij gegeten hadden, ging de Reus die door den neus sprak naar de plaats waar de afval werd neergeworpen en vond de vingers zijner moeder, en toen zeide hij: "Ziet ge wel, ik zeide al, dat het bepaald moeder was; gijl. zeidet van neen, en het is toch moeder!" Toen zochten zij Sasalika, maar Sasalika was al gevlucht en had een Lampawanna-boom gevonden. Terstond hakte hij dien om. Toen hij omgehouden was, hakte hij hem door, daarna holde hij het merg er uit, kroop daarop er in, en ging toen op de fluit en op de viool spelen. De Reuzen vonden hem toen. Het oudste Reuzenkind zeide: "Dat is Sasalika daar beneden." De anderen zeiden: "Het is Sasalika niet, het zijn Prinsessen; want Sasalika kan niet fluit spelen." De snofneuzende Reus zeide: "Het zijn geen Prinsessen, die daar beneden is wel Sasalika." De anderen zeiden: "Nee, dat daar beneden zijn toch Prinsessen; laat ons er in gaan, de Prinsessen halen en haar tot onze vrouwen maken."

Daarop gingen zij er in en toen ging Sasalika van het nauwe eind er uit en sloot dat eind toe. De snofneuzende Reus zeide: "Daar hebt ge 't, jongens! ik zeide het al, dat het Sasalika was, maar gij zeidet, dat het Prinsessen waren." Daarop staken zij elkaar met messen, en stierven. Sasalika keerde weer naar huis en toen was het uit.

XXII. AANTEEKENINGEN.

Papakang is een werktuignaam van den stam pakang waarschl. van een stam pak (uit paak, vgl. 't Mal. pahat), Mak. Bug. pa, Mad. paak. Het Sang. heeft dus een anderen uitgang dan de verwante talen. — pahëdo wordt dikwijls geheel syn. met hëdo, als omschrijving van 't Fut. gebruikt. Dit had op bl. 171 Sang. Spr. moeten vermeld worden. — [i sie] tawen isëhü enz.; woordelijke vertaling hiervan is: „het gebeurde niet, dat hij volgens belofte“ enz.

Ułune, zie boven, bl. 353. — mëndaruru behoort bij de bl. 197 genoemde frequentatieven. Het simplex mënduru bet. „afsnijden, doorsnijden.“ — mapapato zie kapapato, B. T. L. V. 1893 bl. 344. — sënge, vgl. 't Mal. sëngau, Mak. sango, Bug. sengo, komt overeen met Jav. sengok. De half-gesloten uitspraak der laatste lettergreep wijst dus op een sluiters k of t. — dałung. Op bl. 21 mijner Sang. Spr. heb ik den wortel van dit woord in 't Atjehsch aangewezen, doch daarbij aan lam drie betekenissen toegekend, die het niet heeft. Dr. Snouck Hurgronje deelde mij mede, dat lam in 't Atj. alleen 't voorz. „in“ is. Bij eigenamen, als Lambaro e. a. kan men de oude bet. „vestiging van menschen“ nog wel aan lam toekennen, doch alleen hypothetisch.

Het laatste gedeelte van dit verhaal komt overeen met een gedeelte der geschiedenis in No. XXI verhaald. Men lette o. a. op de ontdekking van 't geval door de vingers (zoo ook in XXI), op het epith. sënge van den eenen Reuzen-zoon (in XXI de blinde en de manke slaaf) en den Reuzen-zoon, die den schuldige najaagt (id. in XXb), in XXa doet de Reus zelf dit.

XXIII.

BION BIKI-BIKI DĒDUAN MANGANGUWL.

Tangú piā tau, ghugu pangkat-e, r. kawing-e, kŭ i rēdua e nakahombang ahus' i rēdua rarua, wawine kēbi, kŭ iakang e kasa-salinge rumaŋeng e, arawe tuari e wuhŋe lŭhomang. Kutēu i ninang e kai nate. piruá, kŭ ahus-e rarua ene mēngkatewe sŭsangi. Tangú i amang-e kai nakaēbā kasasusa masaria mēhiking manga ana-e ren darodo e, tangú i sie nēdeae kawing-e kapia, iapēpaduŋi manga ana-e rarua ene. Tangú sarāeng i rēdua e sen mēlēlahahiking, kutēu iamang u manga rariō ene kai taraŋ nanaha sakaeng, kŭ su ŋikud' i amang-e nanaha e, i ninang u manga rariō e kai nētongkŭ u kŋng u manga rariō e, tangú sarāeng sen nasasa, tawe nipakikŋng, kaiso kai niwuha su tēmbō u ana-e r. su ghatine, r. nipēsŭ su raraŋokang-e. Sarāeng i amang-e narēntāe wōu nanaha e kutēu rariō darua e sēngkahombang i amang-e kai māhunsangi. Tangú i amang-e nakiwāŋe, mēnsang kai apa makapahunsangi e. Ute i ninang uatā e nēdohangke r. nēbera: „Bēga, mēnsang apa makākaŋe e; tamāŋaēdē, arau! kŋng e haki sen sarang daŋaŋokŋng-e.”

Sarang katēllu ēlone su ŋikud' i amang-e nanaha e, tangú manga rariō e tate nakakēdang papaduŋin ninang-e, karaŋaki e; tangú iakang e nangaŋe ūaun anumitung i ninang-e nate e, winaŋu pina-mēlli kŋng, kŭ tangú ūaŋine ren busā sēnsēpe, pinēbiahen dēdua tahatuari. Sēngkarēnta e ŋitatongkŭ u iakang e; sarang nasasasa e ŋilaahon ninang-e kapia, saŋ ŋibawuha su ghatine r. nipēsŭ su ŋaŋaŋokŋng-e; utē rariō darua e mēngkate nahunsangi. Tangú iakang e namoŋeng tuarine, ŋitatingkŭu.

Boue' i amang-e simongōe, nakiwāŋe manga rariō e. I ninang-e uatā e simimbang: „Bēga wue, u wōu nēmpēkahoasē e nēmpēdaŋeng.” Tangú i amang-e simangie, nasusan ana-e.

Manga rariō darua e utē mangkewen dimaŋeng dimaŋeng, kutēu sarāeng sen su taŋoaran kēhu e, i rēdua e mat en kaŋahutung; tangú iakang e namēlloen tuarine e su taŋoaran daŋeng e r. nēberae: „I kau e katanako sini. momo! iā den dumaŋeng.” Ute i sie rimaŋeng dimaŋengke marau, kŭ nakaēbā kumpasē, buane sēmbau matagē,

bou ene i sie nēsule sojong anun tuarine kapia, tangú sēngkaru-mating e i sie mēngkai sūsang i n kalahutung-e; boue' tuhang-e nēgēlljen kumpasē ene su tuarine, nipakikāng.

Bou ene i rēdua tahatuari e nēsau nētatingkuu rimālēng, tangú woue' nakaēba kēnnang; boue' i rēdua e mēngkate nangēnnang. Sēmbulihē naēbu e, tangú nakaringihe tingih' u wansagē kabera-ne: "I sai mētētako sasuangku e!"

Kutēu kai wansag' u Waławo, i sire sēnggapāng, ku tēmbonang-e kasariane kere winunukang, mangalene kere wika gaghere. Tangú nahuntalangke, rariō darua e, ku nakaēba mēbawaelē; tangú nēberāe: "Ia buni! pēnnisē, ia pēnnisē! pia i Waławo-koto." Angkūng u mēbawaelē e u: "Ia tamakawuni, Wawu; dakō pakiwuni su manānuwang baelē!" Tangú i rēdua tamaē wue. Angkūng u manānuwang e u: "Dakō, pakiwuni su mēndaruru!" Angkūng u mēndaruru e u: "Dakō pakiwuni su mangangasi!" Angkūng u mangangasi e u: "Dakō pakiwuni su mamamēnsa." Angkūng u mamamēnsa e u: "Dakō sojong anun Biki-Biki dēduan Manganguwi!" I rēdua tamaē wue, piruá. Tangú i rēdua napēllō su sasaran baē ene, i Waławo napēllō lai su rēllahē e. Tangú i Wiki-Biki nēberāe: "Pulungku! pulungku!" I Wiki-Biki e utē kai pia nalang-e Meo basa (meo mitung), ku Baławo e mēngkai mēbēbansagē su rēllahē e, arawe Meo e mēngkai mānguleleng u tēmbō-e su tukadē e, ku Baławo e kabera-ne su Meo e: "Mageng bahani, 'naē lintu!" Angkūng u Meo e u: "Mageng bahani, ēndai dangeng!" Tangú wou ene Meo e mēngkatewe tanaē timumpa, nēndaku Baławo kere winunukang e, r. lai ringang-e wāline e, kētaewen dingang-e sēmbau nakatalang e, nawi su koto u wusa, tangú nēberāe wou koto u wusa e u: "Meo basa! Meo basa! bangkelang ia e madiri!" Tangú Meo e nēsulēe.

Tangú manga rariō darua e nīlahikingken dēdua, kutēu sarang natēllang, iakang e nēberāe: "Ia kai ren manuhū sasi." Angkūng i Wiki-Biki u: "Ho! katewe lighā ēndai." Ku lakū-e ido. Nasēbang su apeng, i sie simēlle nanaedē sasi e, woue' nēsule ēndai sojong baē kapia.

Boue' su katēllu ēlone sēngkianu pia senggō lawō-lawō, haki nahēping, laudē e, a' kutēu sarang nawuna su ruļung-e, arakute kai senggō u māngēngētud' u talimbukun Kasilin Pung-u-ļangi, su rariō ēndai nāun nanuhū sasi e. Boue' marēngu marēngu pinēbisara, ku nakoā kawing u Kasili ēndai e, wawine ene.

Nahēpusē.

XXIII. VERTALING.

Verhaal van Biki-Biki en Manganguwi.

Er was eens een man, die den rang had van Rijksbestierder, met zijne vrouw, en zij hadden twee kinderen, beiden meisjes, en het oudste liep al aardig rond, maar het jongste kroop pas. De moeder nu stierf, de stakkerd, en hare beide kinderen weenden voortdurend. Het viel den vader zwaar, zijne nog kleine kinderen op te voeden, hij zocht weder eene vrouw voor zich, om te passen op die twee kinderen van hem. En toen zij getrouwd waren, ging de vader dier kinderen heen om een' boom voor eene schuit te kappen, en in de afwezigheid van den vader die aan 't kappen was, bakte de moeder eten voor de kinderen en toen het gaar was, gaf zij het hun niet te eten, doch wreef het op het hoofd en in het gezicht der kinderen en drukte het fijn op hun bed. Toen de vader thuis kwam van 't kappen, vond hij de kinderen weenende. De vader vroeg wat het was, dat hen deed weenen. De stiefmoeder nu schold hen uit en zeide: „Ik weet niet wat hen zoo'n grooten mond doet opzetten; of zij niet verzadigd worden? het eten toch vindt men zelfs tot op hun bed“.

Op den derden dag, toen hun vader was heengegaan om te kappen, konden de kinderen de behandeling hunner moeder niet meer uithouden, zoo slecht als die was. Toen nam de oudste den sluier harer overledene moeder en verkocht dien voor eten, en de opbrengst was ééne kam van een pisangtros, en daar leefden de beide kinderen van. Bij hare thuiskomst braadde de oudste haar; toen hij gaar was, werd zij weder door de moeder weggepakt en weder in hun gezicht gewreven en plat gedrukt op het bed; daarop weenden de beide kinderen. Toen trok de oudste haar zusje mede, en droeg het op den rug.

Daarna kwam hun vader thuis en vroeg naar de kinderen. De stiefmoeder antwoordde: „Ik weet het niet, want nadat ze gevreten hadden, zijn ze heen gegaan.“ De vader nu weende, en was bekommerd over zijne kinderen.

De beide kinderen nu gingen maar steeds door, en toen zij te midden van het woud gekomen waren, vergingen zij haast van honger.

Toen zette de oudste de jongste midden op den weg neer en zeide: „Blijf gij hier, zusjelijef, ik ga eens rondloopen.“ Toen ging zij heen, en liep ver voort, en vond een rozenappel met één enkele vrucht; daarop keerde zij weder naar haar zusje terug, en toen zij bij haar kwam, weende het kind van honger; toen gaf zij dien rozenappel aan haar zusje, om hem op te eten.

Daarop gingen de beide zusjes weder voort, de eene op den rug der andere, en vonden toen kěnnang-vruchten; daarop aten zij kěnnang-vruchten. Eén tros hadden zij pas uitgetrokken, toen zij een geluid van geschreeuw hoorden, aldus: „Wie steelt van mijne aanplanting?“

En het was het geschreeuw van Muizen, die een troep vormden, en hun Hoofd was zoo groot als een binunukang, d. w. z. als een groote mand. Daarop vluchtten de beide kinderen en troffen lieden aan die land ontgonnen, en zij zeiden: „Verberg mij, verberg mij! verstop mij, verstop mij! daar is de Boomrat.“ De land-ontginners zeiden: „Ik kan u niet verbergen, Prinses, laat u verbergen door de tuin-aanleggers!“ Toen gingen zij verder. De tuin-aanleggers zeiden: „Laat u verbergen door de houtbranders!“ De hout-opruimers zeiden: „Laat u verbergen door de rijst-poters!“ De rijst-poters zeiden: „Laat u verbergen door de rijst-plukkers!“ De rijst-plukkers zeiden: „Gaaf tot Biki-Biki en Manganguwi.“ Toen gingen zij daarheen, de stakkerds. En toen zij gekomen waren op den drempel van dat huis, was de Muis al op het erf. Biki-Biki nu zeide: „Mijn kleinkinderen, mijn kleinkinderen!“ Biki-Biki nu had tot huisdier een zwarte Kat. De Muis nu schreeuwde voortdurend op het erf, doch de Kat hield zijn kop maar op zijde, in de deur, en de Muis zeide tot de Kat: „Wanneer gij durft, kom dan naar beneden.“ De Kat zeide: „Wanneer gij durft, kom dan boven.“ Daarop sprong de Kat naar beneden, en greep de Muis, die zoo groot was als een groote mand, en ook zijne overige makkers; slechts één zijner volgelingen vluchtte, klon in den top van een pisang-boom en zeide van uit den top van den pisangboom: „Zwarte Kat, zwarte Kat! opgegeten wil ik niet worden!“ Daarop ging de Kat terug.

De beide kinderen nu werden door hen beiden opgevoed, en toen zij groot waren geworden, zeide de oudste: „Ik ga eens zeewater scheppen.“ Biki-Biki zeide: „Goed, kom maar gauw terug.“ Haar kleed nu was groen. Op het strand gekomen, liep zij het een eindje langs, en schepte zeewater; daarna keerde zij weder naar huis terug.

Op den derden dag daarna waren er plotseling vele zeilen, zoodat de zee afgesloten was; en toen zij aan wal gekomen waren, waren het zeilen van overbrengers van een huwelijksaanzoek van den Prins van den Gezichteinder, aan het meisje dat zeewater geschept had. Daarop werd er zeer lang heen-en-weer gepraat en werd dat meisje de gemalin van den Prins.

Einde.

XXIII. AANTEKENINGEN.

Over het woord *djugugū*, zie de Aanteekeningen van N°. XXVIII. De *djugugū* is op *Manganitu* de opvolgende in rang van den *Parasidentin Datu* (president-radja), die vroeger nog den eigenlijken Vorst (*Datu*) boven zich had, doch thans niet meer. Onder den *gugū* staan nog 7 of 8 *kapita-laung's*. — *kasasalinge rumalenge*. *Saling* bet., te oordeelen naar het met een anderen uitgang van denzelfden stam gevormde *saleke*, „levendig rondlopend“ (van kinderen). Het komt alleen in verbinding met *dumaleng* voor. — *makakaloang* „de oorzaak zijn van het wijd opendoen van den mond (bij 't schreeuwen), eene vorming van den stam *loang* „ruim, wijd“ (zie boven, Jaargang 1893, bl. 360). — *sēpe* wordt als hulptelwoord gebruikt, om de afdeelingen van een *pisang-tros* bij te tellen. Het w.w. *manēpe* bet. „de *pisang*-afdeeling van den tros afscheuren.“ — *kahoasē*; *mēk*. is een ruw woord voor eten van menschen en dieren; *mangahoasē* bet. „opvreten.“ — *kumpasē* of *komposē* is een verlengde en *genasaleerde* vorm van *kupa* rozenappel, *Mal. djambu*, *Mol. Mal. gora*. — *bulihē* is een samengebonden of gedraaide tros, die niet hangt. Ook een knot wol of streng garen zou men zoo kunnen noemen. De trossen der *kēnnang*-vrucht worden er bij geteld. — *mēbawaelē*; de opeenvolgende ontmoetingen van de twee voortvluchtige kinderen, zijn dezelfde die de gebroeders *Manggaiā* en *Panggelaawang* in N°. XXI (bl. 50) hebben, op weg naar het huis van den Reus *Bakē*. — *pēnnisē* is hier als *Sasah*. van *buni* gebruikt.

Het bet. „goed verstoppen“. — Biki-Biki is de naam eener goedhartige kinderlooze vrouw, die eenzaam leeft met haren man Manganguwi. — bangkelang is Sasah. en bet. eigenlijk „uitgeroeid worden“. — manuhꝰ sasi; het zeewater dient om de groenten mee te koken. Zout hebben de Sangireezen eerst door den invoer leeren kennen. Het meisje liep het strand een eindje af, om verder van de bewoonde streek zuiverder zeewater te kunnen scheppen.

XXIV.

BIO PIA KASILI I SIRE TĒLLU.

Tangú piā Kasili i sire tĕllu. I sire ene kai tamba inang, tamba iamang. Kū sĕmbau kai tahapĕkoa uase, arawe sĕmbau kai tahapĕkoa kalu, sĕmbau tahapĕkoa sĕpu.

Ené su sahĕllo i sire mĕngkatewe nĕgaghighilĕ nasĭkoa u munarane. Tahapĕkoa sĕpu e, i sie nĕkoaewe sĕpu, tahapĕkoa kalu e i sie nĕkoaewe sakaeng, tahapĕkoa uase e, i sie nĕkoaewe uase. Tangú su raĭung u sahĕllo i sire nasĭtodeŵen munarane, kū tahapĕkoa kalu e nĕberae: "Mahi, i kite tahatuari ren mĕdeā apa radĕ mĕkĕkilā su pŭng u ĭangĭ." Ute i sire tĕllu tahatuari nahĕngkapuluangke, hakĭu su sahĕllo ene i sire nariadi namundaĭĕ, kū daĭohon sakaeng i sire tĕllu e i sire pitumpuĭo su kataune. Tangú i sire nĕsakaengke.

Arawe saraeng kaſakaenge, marĕngu-dĕngu monan sire man ipĕtĕtatahino apa ĕndai mĕkĕkilā e. Arawe wanuan sire sen takinasilo. Kuteú sĕngkaĭĕndju i sire mang kaſasanggide su apa ĕndai mĕkĕkilā e, raĭohĕwen sakaeng ĕndai mĕngkatewe mĕbĕbalang maradin-dading. Kuteú saraeng i sire maṃundaĭĕ, uté i sire mang kaſasanggide. Ené saraeng i sire nasanggide su apa ĕndai mĕkĕkilā e, sauneng nahuntinambang kakuatĕ, kilā e. Kuteu apa ĕndai mĕkĕkilā e kai maſĕpu bou koto u wango bĕmbuĭaeng, arawe karangĕ u wango ene koto-e tawe ikasasilo. Angkŭng u Kasili i sire tĕllu e: "Tamai pakawunā pai su kalune." Kuteú manga eſĕ e mĕngkatewe nĕmpĕbalang soĭong pŭng u kalu e. Saraeng i sire natamai soĭong pŭng u wango e, sĕngkianu sakaeng i sire niseho u sasi, hakĭu sakaeng e niwonohĕ, arawe Kasili i sire tĕllu nakaĭahĕkĕye kalun bangō e, kū i sire tĕllu tawe niwonohĕ. I sire tawe makaĭahĕkĕ mapia, uaĭingu wango ene kai maĭĕnno ĭimembo wou patiku bangō, u itĕtĕdokang u ĭana wou koto-e, kū kurai maĭĕnno, kurai maĭiewehĕ, kū takaawikang i sire tĕllu.

Ené tahapĕkoa uase e kai piā paku r. rarupa, kū i sie nanĕtelen

paku, kɔ nitahidângken sire tǝllu. Nǝsaɛ nanǝtel' u paku, ǝndai ǝndai i sire man mǝtǝtatoɭe su paku, kɔawɛ saraɛwen kotɔ u kalun bangɔ e. Tangú saraɛng narǝnta su kotɔ u wangɔ e, sǝngkakǝla e kai Sangiang su kotɔ u wangɔ e, kɔ baɭene sion paresǝ, kɔ baɭene mǝngkatewe wulaɛng sǝsane. Tangú saraɛng Sangiang e nika-silǝn sire ene, tangú i sire tǝllu nǝgǝllɛn tabeɔ. Angkúŋ u Sangiang e: "Tabeɔ, Asɔ!" Bɔue' Sangiang e nǝberaɛ: "I kite, Asɔ, ǝndaung sen keren kaghaghuwa-e, kaɭ wuhɛ nahǝmpasilǝng, kɔ tangu ia kai makiwaɭo si kamene tǝllu, mǝnsang haɭ' i kamene kai mǝkapú." I sire tǝllu tangú kai rimǝnta mǝkawing Sangiang e, kɔ Sangiang e simimbang: "Ia mamben maɭiri kahǝnga-hǝngang, batɔu kawe pǝlli, taumata sǝngkatau 'pǝkawingang u tǝllun katau, haɭu ia mamben dumoloh' i kamene tǝllu: pǝbaɭi soɭong anun kamene kɔpia, r. ia sen maŋoro: pǝmpǝdakɔe, pǝmpǝlintɔe u ia kai pia ɭukad-e, kɔ mǝntǝhang i kamene kai makaǝba silaka masaria." Ené i sire nakiwaɭoɛ: "Kai apa ɭukad-u, Wawu?" Tangú Sangiang e nǝbǝkǝe u i sie kai 'ɭǝlukareng u manɔ Gahuda. Kɔ Sangiang e mǝngkatewe maŋokɔɭ' i sire tǝllu e. Arawe Kasili taha-sǝpu e nǝberaɛ su Sangiang e: "Abe katakɔ i kami tǝllu e, Wawu! Kamagengbe i Wawu kawe matakɔ, u i Wawu kai pia nalang-e manɔ Gahuda, ute wǝkewe pinintu, manɔ tamaaɭa su sǝpu." Kuteú Saŋiang e nǝberaɛ: "Semben ta tǝmbau mahasu, kasili rimǝnta su anuku, aghid' i sire waɭinewe kere si kau e, ǝndai tǝmbau sǝpu, si sire e kawe sinapang d. ɭutang gaghuwa; kai arawe i sire ene tawe u mawawaɭi." Angkúŋ u Kasili e u: "Mǝnsang kate nalang i Wawu tamaaɭa su sǝpu! kaɭ semben tawe tǝmbau ɭaɭ mahasu, gahuda kere nalang i Wawu e naaɭa su sǝpu." Angkúŋ u Sangiang e u: "Ho, kamagengbe i kamene kawe mangabasǝ nalangku e, pahǝdǝwe sarang mǝntǝhang dumǝnta, u ini sen maɭigha, kɔ katewe abe pǝsasǝsilǝ; u ia kawe sen dɔdolohe."

Ené maɭumbisaɛ kere', sǝngkianu kotɔ u wangɔ e naunǝe atalau napahɛ su sasi; kuteu manɔ Gahuda e kai sen dimoro su kotɔ u kalun bangɔ e, haɭɛwen nakapahɛ kotɔ u wangɔ e. Kuteu saraɛng Gahuda e kɔkakǝlaɛ Kasili i sire tǝllu e, taha-sǝpu e mǝngkatewe nǝtahon nanakeng buɭaɛng; bɔue' nɭlahopɛ su manɔ Gahuda e, kɔ nɭlahopa su matane. Kuteú kinahinǝng-e, kɔ nanawo su sasi haɭu sasi e nǝluɔ, kɔ nɭdating u kotɔ u wangɔ, kaguwa u manɔ ene. Uté Sangiang e simangie r. nǝberaɛ: "Makapǝbǝbiahe si sia e kawe nalangku, kɔ ǝndai sen nɭpapaten kamene, kɔ tangú wawaɛn kamene ia, soɭong banuan kamene." I sire simimbang: "Makoabe

kereapa, Wawu, ěndaj sakaeng i kami tĕllu kawe sen niwonohĕ dingangu raĭohon sakaeng e." Sangiang e nĕberaĕ: "Tanáĕe, sakaeng e wawa wue."

Tangú Kasili r. Sangiang e natanaĕe. Kutĕu sĕngkakĕlla sakaeng naun niwonohĕ e sen éne, kerenelai taumata raĭohon sakaeng e. Ute i sire nakoĕe soĭong banuan Kasili i sire tĕllu e. Saraeng sen nawuna su wanua, ute tahasĕpu e nĕberaĕ: "Ēndaj e kawe kawingku, watu kawe ia nakaala Gahuda e." Angkŭng u tahakoĕ uase: "Maninbe i kau nakaala Gahuda e, kai tangú kai ta ia nĕkoĕ paku, ku nitĕtelĕ su kalun bangŕ e, ute ĕngkedung tawe nakaala Sangiang e r. tawe nakaala koto u wangŕ e, kaiso ĕngkedung kai nakaĕba papate." Angkŭngkewen tahakoĕ sakaeng e: "Ku kai ta ia nĕkoĕ sakaeng e, angkedung tawe nanĕtel' u paku r. tawe nanĕpu manu e. Mang ia nakariadi patiku ene." Kutĕu i sire nĕĕĕgutáe. Tangú su putusan u Ratu e, i sire patĕng, kamageng i sire tĕllu ěndaj ene piĕu sĕmbau mĕkawing Sangiang e. Kapulun Datu e kawe: Sangiang dingangu i sire tĕllu e kawe mĕtamba waĕe, apĕpapangaku sĕntahawawinĕng, ku Kasili e apĕlĕhikingkewue, kere mĕdeĕ kina, arau kĕng, arau pakeang d. patikuwe ipangidopĕ. Ku su ralung u titĕ e i sire ĕpa e tawe mĕtatĕtang; ute i sain ěndaj manĕtang, ihukung, kamageng mĕkoĕ kerene. Utĕ sarang mĕtu u papaten sire ene i sire tawe nĕtatĕtang.

XXIV. VERTALING.

Verhaal van drie Prinsen.

Er waren eens drie Prinsen. Zij waren van dezelfde moeder en denzelfden vader. De eene was smid, de ander timmerman, de derde blaasroeren-maker.

Eens op een dag spraken zij te samen af, dat ieder een stuk werk zou leveren. De blaasroeren-maker maakte toen een blaasroer, de timmerman een boot, de smid maakte ijzeren voorwerpen. En binnen één dag toonden zij ieder zijn werk en de timmerman zeide: "Komaan, broeders, laat ons gezamenlijk gaan zoeken

datgene daar dat als de bliksem flikkert aan den gezichteinder". Alle drie de broeders nu waren daartoe genegen, zoodat zij zich dien dag gereed maakten om scheep te gaan, en de bemanning van hun schip waren 70 man. Daarop zeilden zij heen.

Terwijl zij nu aan 't varen waren, was langen tijd hun voorsteven gericht op hetgeen daar als de bliksem flikkerde. Maar hun land konden zij reeds niet meer zien. Opeens kwamen zij steeds nader tot hetgeen daar flikkerde, terwijl de bemanning van hun vaartuig maar steeds volijverig roeide. Terwijl zij nu roeiden, kwamen zij al nader en nader. En hoe meer zij naderden tot hetgeen daar flikkerde, hoe sterker de bliksem in kracht vermeerderde. Datgene nu, dat daar flikkerde, kwam te voorschijn uit den top van een goudkokospalm; die palm echter was zoo hoog, dat men den top niet zien kon. De drie Prinsen zeiden: "Breng het vaartuig dicht aan den boom." Daarop roeiden de manschappen naar den boom. Nadat zij naar den boom gegaan waren, werd plotseling hun vaartuig door de zee opgeslorpt, zoodat het zonk, maar de drie Prinsen konden den stam van den kokos omvatten, zoodat zij drieën niet verdronken. Zij konden zich niet goed vasthouden, omdat die kokospalm gladder was dan alle kokospalmen, omdat hij bedropen werd door olie, uit zijnen top en zoowel glad als glibberig was, zoodat hij voor hen drieën niet te beklimmen was.

De smid nu had spijkers en een hamer, en hij sloeg spijkers in, en zij zetten hunne voeten daarop. Wederom sloeg hij spijkers in en zij kwamen al hooger en hooger, de een achter den ander op de spijkers, al klimmende tot aan den top van den kokospalm. En toen zij aan den top des booms gekomen waren, zagen zij dat het een Prinses was in den top van den boom, en haar huis was negen katoe-bladen lang, en dat huis was geheel van goud. En toen zij de Prinses zagen, groetten zij drieën haar. De Prinses antwoordde: "Dag Heeren!" Daarop zeide de Prinses: Zoo groot als wij reeds zijn, Heeren, zien wij elkander toch nu eerst, en nu ga ik u vragen wat gij komt doen." Zij nu waren gekomen om de Prinses tot vrouw te nemen, doch de Prinses antwoordde: "Ik wil zeer bepaald niet, want het is verboden, dat ééne vrouw gehuwd is met drie mannen, en daarom zend ik ulieden weg; keert weder terug naar uw land en ik beveel u: gaat heen en begeeft u naar beneden, want ik heb een bewaker, en straks ontmoet ulieden groot onheil." Zij dan vroegen: "Wie is uw bewaker, Mevrouw?" Daarop vertelde de Prinses dat zij bewaakt

werd door een Garuḍa. En de Prinses zond hen voortdurend weg. Doch de Prins, die bekwaam was in 't schieten met het blaasroer, zeide tot de Prinses: „Wees niet bang om ons, Mevrouw! Wanneer Mevrouw bang is, omdat zij een Garuḍa tot bewaker heeft, het zou een sprookje, een verhaaltje zijn, dat een vogel niet met een blaasroer te treffen zou zijn.“ De Prinses antwoordde toen: „Het zijn er niet slechts honderd geweest, de Prinsen die tot mij gekomen zijn, met nog wel andere wapenen, dan gijlieden hebt. Gij hebt slechts een blaasroer, maar zij hadden groote geweren en donderbussen en toch is er geen van hen teruggekeerd“. De Prins zeide: „Misschien is het dier van Uwe Hoogheid niet door mijn blaasroer te treffen, doch ook meer dan honderd Garuḍa's als die van Mevrouw, zijn door mijn blaasroer getroffen.“ De Prinses zeide: „Wel, indien gij uw overmoed op mijn dier koelen wilt, wacht dan totdat hij straks komt, want hij is spoedig hier, en hebt er later maar geen berouw over, want ik heb u reeds weggezonden.“

Terwijl zij aldus met elkaar spraken, werd plotseling de top van den kokosboom in de zee gedoopt, of in zee gezwiept, en 't was reeds de Garuḍa die op den top van den kokospalm was gevlogen, zoodat de top van den boom werd neergebogen. En toen de Garuḍa op de drie Prinsen neerzag, leide de Prins met het blaasroer terstond een gouden pijl in het roer, blies dien af op den Garuḍa en wel in zijn oog. En hij werd er door getroffen en viel in zee, zoodat de zee opgolfde en den kop van den kokospalm bereikte, zoo groot was die vogel. De Prinses nu weende en zeide: „Mijn vogel was mijn levensonderhoud, en nu gij hem gedood hebt, nu moet gij mij maar medenemen naar uw land.“ Zij antwoordden: „Hoe zal dat geschieden, Mevrouw, aangezien ons vaartuig gezonken is met zijne bemanning.“ De Prinses zeide: „Gaat maar naar beneden, het vaartuig is er.

Toen gingen de Prinsen en de Prinses naar beneden. En ziet, het gezonken vaartuig was daar reeds, evenzoo de bemanning van het schip. Toen zetten zij koers naar het land der drie Prinsen. Toen zij aan land waren gekomen, zeide de blaasroeren-maker: „Dat is mijne vrouw, want ik heb den Garuḍa overwonnen.“ De smid zeide: „Al hebt gij den Garuḍa overwonnen, indien ik geen spijkers had gemaakt en geslagen in den kokospalm, zoo zoudt gij de Prinses niet hebben kunnen halen, noch den top des booms bereikt hebben, maar gij zoudt den dood gevonden hebben.“ De

scheepmaker zeide: „En indien ik geen schip had gemaakt, zoudt gij geen spijkers hebben ingeslagen en den vogel niet geschoten hebben. Slechts ik was de oorzaak van dit alles.” Toen gingen zij een proces aan. De beslissing des Konings nu was, dat zij gedood zouden worden, wanneer een van hen drieën de Prinses huwde. De wil des Konings was, dat de Prinses en zij drieën in één huis zouden wonen en elkander als zuster en broeders zouden aannemen en de Prinsen moesten haar verzorgen, zooals met het verschaffen van vleesch of spijs of kleeding en al wat tot levensonderhoud dient. En in het vonnis stond, dat de vier elkander niet mochten verlaten, en degene die de anderen verliet, zou veroordeeld worden, als hij dat deed. En tot hunnen dood toe hebben zij elkander niet verlaten.

XXIV. AANTEKENINGEN.

Tamba inang, tamba i amang. Mëta-mba of mëta-tamba bet. „gemeenschap hebben aan iets, bv. goederen”; tamba waŀe „één huis bezittende of bewonende”, zooals twee of meer gezinnen op Sangir gewoonlijk doen; i sie tamba waŀeku „hij is mijn huisgenoot”, i kandua e tamba waŀe „wij zijn uit één huis.” — sěpũ; het blaasroer is het oude inheemsche wapen op Sangir. In verhalen wordt de boog (papiti) nimmer genoemd. Deze is alleen een kinder-speeltuig; men vindt alleen den kruisboog, waarvan de loop een bamboe-koker is, van welks wand aan twee zijden in de lengte een smal gedeelte is weggenomen, waarin zich de pees beweegt. De boog zelf en de pees zijn van bamboe. Binnen in den loop van den boog zit een stuk bladsteel van den sago-palm, waar de pees door heen loopt en dat tegen de pijl aan stoot, om die uit te drijven. Men vergelijkte de studie van den heer C. W. Pleyte Wzn., „Bow and Sumpitan”, Intern. Archiv. f. Ethnographie, Bd. IV, 1891, bl. 271 vlgg. — 'lělukareng; voor de achtervoegsels -ang, -eng, -e worden b en d dikwijls w en r; zooals aan het begin der woorden, na open lettergrepen (bl. 45, 46)

bv. van kalabě, kaláwe, kaláweng; antibě, antiwang; ěntudě, ěntúre, ěntúrang. Doch het is geen vaste regel, men vindt b en d ook wel behouden. — ute wěkewe, pinintu meestal zegt men tawě běke, tǝ pinintu (bv. B. T. L. V. 1893, bl. 355, r. 2), in den zin van „het is nog nooit verteld of verhaald“, doch hier zijn běke en pinintu gebruikt in den zin van „een fabeltje, een onwaar verhaaltje.“ — nanakeng (misschien van ana, vgl. bv. Mal. anak panah en den vorm nana, in 't Sang. een kinderwoord voor ana) is het pijltje van 't blaasroer, nooit langer dan twee vingers, van bamboe gemaakt, en aan 't eind met ruwe katoen omwonden.

XXV.

BION MAMIRAHİ.

Tangú piä i Mamirahi rimaŋeng nanëpu su wanua marau. Tangú i sie mëngkatewe rimaŋeng. Tangú saraeng i sie ruđaŋeng, kai nakaëba kalu ghëgere. Kalu ene kai kalu Lampawanua, areng-e. Tangú su pung u kalu ene kai piä Sangiang maŋapa nalang-e manü "Burong-sa-ekor" areng-e. Tangú Sangiang e nëberae angkûng: "Kamageng i kau makaala nalangku rasi su kotö u kalu e, ute ia mariadi kawing-u." Tangú i sie mëngkatewe nanarang u sëpu-e su manü e, kü nisëpukang. Tangú saraeng i sie nanëpu, kutëu kinahinông-e su rokone r: napatiraŋang nanawo su ëntana e; tangú mëngkatewe nisame u Sangiang e.

Tangú wou ene Sangiang e kai nëbera, angkûng: "Kamageng i kau makaala arau makareu undangku nëboso e, ia buhye mariadi kawing-u." Tangú i Mamirahi e mëngkatewe simangi simangi, boue' i sie nasasae solong anun amang-e. Tangú i amang-e nakiwalo: "Kai susangi u apa?" Angkûng i Mamirahi u: "Kai iapëdëdëa u Sangiang e undang nëboso." Tangú i amang-e nëberae: "Pangalako wulaeng 'nae katataho su pasolo e, mase i kau rakö tarai panawuh'u wulaeng e su kinawosông u undang e, r. sangi pakaiha." Tangú i sie mëngkatewe simangi, nanawuh'u wulaeng e; tangú wulaeng e pinësasame u kanahënte, lëlatu, katiarang, kü i sire nakiwalo: "I kau kai susangi u apa?" Angkûng i Mamirahi: "Kai susangi u iapëdëdëa u Sangiang undang nëboso." Tangú nëberae Kanahënte r. Lëlatu e angkûng: "I kau e abe kasusa; hëdo i kami mëdëa e, watu i kau nëtulung i kami niapakang buŋaeng e." Tangú i sire ene mëngkatewe nanchö undang ëndai nëboso e, r. nitaho kapia su tatahông-e, kü undang ene nësau napenë kapia; tangú nïlaonggoe si Mamirahi e, woue' i Mamirahi e natamaie solong anun Sangiang e, nangëntudë undang e.

Sarang nitëgone su Sangiang e, tangú nëberaewe kapia, angkûng: "Kamageng i kau sasae makaala anumitungku radë su pûng u

langi e, ute ia buhié mariadi kawing-u kahënga-hëngang." Tangú i Mamirahi e, i sie mëngkatewe sūsangi ta u pinanihingang-e, haki bokol' u matane sen kere manga këngkung. Boue' i sie saü nasasae kapia sojong anun amang-e. Tangú i amang-e sêngkaru-mating-e kai mamaudë atü. Tangú i Mamirahi e mëngkatewe simangi-simangi su rëllahë, mëtëtëngkalunggi. Tangú i amang-e nakiwaļóe: "Kai kükia u apa, amang!" Angkûngben Mamirahi u: "Kai sūsangi u iapëdëdëa u Sangiang e anumitung, pakiaļa dade su pûng u langi e." Tangú angkûng i amang-e u: "Saüko pangala buļaeng, mase i kau rakotaraļ sëlle sojong dasi tonggene, kû sawuhë, buļaeng e, mëntëhang 'samekang u hola; boue' i kau e sangi dade bou sëbun ļua e sarang dala raļere; pakaiļa kumia e." Tangú i sie mëngkatewe kimia; arëgan tëllu ëllo tëllu hëbi i sie mëngkai kükia. Tangú su katëllu ëlone sêngkianu pia hësa ļawo-ļawo, haki kere tain sëllihë maiļa, ëndaj bou pung u langi e, r. pia apa mahamü kere luhud' u rëndipahë kanandune, arakuteu kăkasanggide, ëndaj kai hola luhësa, mëbëbawae anumitung u Sangiang e, kû anumitung e kai kăkakiki su mohong u hola e, mëtëtara mapia-pia.

Boue' i Mamirahi e mëngkatewe limuasë tasilhing-e kû i sie sasae nolo nangala anumitung e, woue' tarai nibawawa sojong baļe, woue' i sie nataraje sojong anun Sangiang e, nëgëlli u anumitung e. Tangú Sangiang e limuasë, kû nangaku u i Mamirahi e mariadi kawing-e, watu i sie nakatuhu parentane. Tangú i rëdua ene tawe narëngu sen pinëkawing.

XXV. VERTALING.

Verhaal van Mamirahi.

Er was eens een zekere Mamirahi, die met 't blaasroer ging schieten in een vergelegen land. Hij ging maar steeds voort. En terwijl hij voortging, vond hij een grooten boom. Die boom heette de Lampawanua-boom. En aan den voet van dien boom was eene Prinses, die haar lievelings-dier, een vogel genaamd "Burong sa-ekor" bewaakte. De Prinses nu zeide: "Wanneer gij mijn lievelingsdier daar boven

in den top van den boom kunt halen, dan zal ik uwe gemalin worden." Daarop richtte hij zijn blaasroer op den vogel en deze werd door hem getroffen in zijne borst, en viel onmiddelijk ter aarde; en terstond werd hij door de Prinses gegrepen.

Daarop zeide de Prinses: "Wanneer gij kunt halen of vinden mijn tooverdrank die uitgestort is, dan eerst zal ik uwe gemalin worden." Toen weende Mamirahi zeer en ging daarop henen tot zijnen vader. En zijn vader vroeg: "Waarom weent gij?" M. zeide: "De Prinses laat mij zoeken een tooverdrank dien zij heeft uitgestort." Toen zeide zijn vader: "Haal dat goud eens naar beneden, dat daar boven in den bamboe-koker is, ga vervolgens op, en strooi het goud op de plaats waar de tooverdrank is uitgestort, en ween hevig." Daarop weende hij en strooide het goud uit; en het goud werd gegrepen door allerlei soorten van mieren, en deze vroegen: "Waarom weent gij?" M. zeide: "Ik ween, omdat de Prinses mij laat zoeken een tooverdrank die uitgegoten is." Toen zeiden de Mieren: "Wees niet bekommerd; wij zullen het zoeken, omdat gij ons geholpen hebt door ons het goud te laten eten." Daarop slorpten zij dien uitgegoten tooverdrank op en deden hem opnieuw in het vat, en die tooverdrank kwam weder volledig terug en werd aan Mamirahi gegeven, waarop M. den drank aan de Prinses ging brengen.

Toen hij hem aan de Prinses had overgereikt, zeide zij weder: "Wanneer gij mijn sluier kunt gaan halen, daarginds aan den gezichteinder, dan eerst zal ik waarlijk uwe gemalin worden." Toen weende Mamirahi zeer hevig, zoodat de zwelling zijner oogen zoo groot was als vuisten. Daarop ging hij weder heen tot zijnen vader. Toen hij aankwam, zat zijn vader katoe te naaien. En Mamirahi weende maar aldoor op het erf, terwijl hij zich heen en weder rolde. Zijn vader vroeg hem toen: "Waarom weent gij, vadtje?" M. zeide: "Ik ween, omdat de Prinses mij laat zoeken een sluier, dien ik ginds aan den gezichteinder moet halen." Zijn vader zeide: "Haal weder goud, maak u vervolgens op en ga naar den top van het voorgebergte en strooi het goud, dit zal dan onmiddelijk gegrepen worden door hola-visschen; vervolgens moet gij weenen van de branding af tot daar waar de dalere-plant kruipt; gij moet hevig huilen." Daarop ging hij huilen; drie dagen en drie nachten hilde hij maar. En op den derden dag kwam er plotseling een zeer groote school visschen, zoodat het was als het aanspoelsel eener sterke strooming; zij kwamen van den gezichteinder en er was iets roods in den langen vorm van een regenboog, en terwijl

zij al meer naderden, ziet zoo waren het de hola-vissechen die in eene school zwommen, den sluier der Prinses dragende en de sluier werd vastgehouden in de bekken der hola's, die zeer netjes op eene rij geschaard waren.

Daarop verheugde zich Mamirahi buitengemeen en hij ging af, waadde door het water en nam den sluier, vervolgens ging hij op en bracht dien naar huis en daarop ging hij naar de Prinses en gaf den sluier. En de Prinses was verheugd en erkende dat Mamirahi haar gemaal moest worden, omdat hij hare bevelen had kunnen opvolgen. En niet langen tijd daarna zijn zij gehuwd.

XXV. AANTEKENINGEN.

Lampawanua, zie Jaargang 1893, bl. 342. — mähapa is een bij zondere praesens-vorm, evenals 't Taroeneesche mätiki; zie boven, bl. 34. Behalve dezen vorm vindt men nog: mähwo en mähëntudë, dus voor mëlëhapa, mëlëhuwo, mængëntudë. Deze vormen drukken 't duratieve der handeling uit. — nalang, zie boven, bl. 43, 50. — manarang (tarang) bet. „in rechte lijn brengen met“, van een wapen dus „richten, aanleggen“. Zie verder Jaargang 1893, bl. 440. — doko wordt vooral van dieren gebruikt; van menschen heet de borst sëba. — napatiralang, zie Jaargang 1893, bl. 344.

Amang-e is natuurlijk zuiverder dan iamang-e, maar bij dit woord is de i niet meer een apart woord, zoodat men haar meestal behoudt, waar zij volgens den regel zou moeten wegvallen. Zie bl. 243. — pasolo is een bamboekoker, meestal van timbëllang, met een deksel. — Kanahënte komt ook voor in den vorm kahangënte. Hier heeft dus omzetting plaats gehad met gutturalisèering van de n tusschen twee klinkers. Zie bl. 29. De kanahënte is een groote zwarte mier, de lëlatu is een kleiner soort. De katiarang is ook een groote soort. Hier worden weder dieren die in den grond leven als belust op schatten voorgesteld, zooals ook in N°. XIX. — De anumitung (afleiding, zie bl. 72) is een zwarte schouderdoek of slendang, die des te wijder is, naar-

mate de draagster van hooger adel is. Niet-adellijke vrouwen die niet van slavenafkomst zijn, mogen slechts zeer korte dragen. De vorstelijke vrouwen slaan een gedeelte er van over 't hoofd heen, als zij uitgaan.

Mamaudě atų bet. de bladeren die voor dakbedekking dienen (sago-bladeren) aaneen naaien tot een paudě, d. i. een reeks van sago-bladeren, in elkaar gelegd, en tot op de helft der breedte over een bamboe-stok gevouwen en voorts gehecht. Zulk een atų sěmpaudě (zie bl. 235) is ongeveer een vadem lang. Eene rij van zulke bladeren, van den nok van 't dak tot beneden, heet paresě. — Amang is een gewone vocatief van vaders tot hunne zoons, vgl. ons „vadertje“, op dezelfde wijze bij ons volk in gebruik. Vgl. ook 't gebruik van bapa in 't O. en N. Jav. en van tâtā in 't Sanskrit. — De hola wordt in 't Mal. ikan roa genoemd. Over den Sasahara-term, zie bl. 235. Bij het paren van deze visschen tot hongkə's wordt de lange bek van den eenen in den staart van den anderen gestoken.

XXVI.

BION KASILI RINGANGU KAWALO.

Kai piä tau rarua sêngkapapûng, nêpaparingang nênalang nêsalai su wanua marau-rau. Tangú tau wawine kai piä kapapia, kû nika-rahiuaneng namantel' u ana-e su ralung u undangeng e. Tangú rariö ene nîpapikungken kahiwi, woue' niawi su kotö u kalu Lampa-wanua ghêgere.

Tangú kai piä Kasili manêpu; kutêu i sie nakaëba manü Gahudä su kotö u kalu ene, kû mangëmmung dariö kapapikungsu kotö u kalu ene. Kutêu saräng manü Gahudä e timëlla, tangú Kasili e mëngkate tarai nawi su kotö u kalu e, nakasilo piä apa mapapikung. Sarang i sie nakaëba u kai rariö, kapapeta su ralunge, tangú rariö ene mëngkate nîbawawa sojong bale kû nîlahikingken meterë, u Kasili ene nakaëba e kai lai ëmpi u Meterë e, u i sie kai lai rariö nâun kinaëbakeng u Meterë manêpu su undangeng.

Tangú saräng dariö ene sen natëllang, ute i sie nîtatëntirôngken Meterë e, niapëisiko; sahëllo mëheda e nasue; nêsaü su karua ëlone, nitëntirông nêbasa, nasue. Tangú rariö ene nakawasae ringangu i sie nahëntinambâen kapandene. Tangú saräng napande, i sie niapëlukadë sikoła. Katëllu ëlone i sie mëngkate süsangî bou nëndiagä sikoła e, u i sie tawe irarekeng u manga sikoła ghaghere e. Kutêu nîgagheseerë, sarang nikalákë su Meterë e. Tangú sarangken i sie natëllangke kahëngang, kutêu i sie nêdorongke Meterë e rimaleng. Tangú saräng boeten nêkoä sinasa-e, angkûng u Meterë e: "Rakö tarai sojong dala piä ehe masaria e, mase kui pakaiha: mëntëhang piä kawało sumimbahë."

Tangú i sie mëngkatewe tarai kimui, tangú Kawało e simimbahë, boue' i sie nangała, nisakêng i tataghuang. Saräng i sie nasake, mëngkatewe nipało, tangú Kawało e timalang timalang, kû i rêdua e nakoä sojong këhu. Sarang napëlloë su tałoaran këhu, tangú nakasilo piä apa natuahë. Kasili e timumpae naname; sarang nisame, arakutë kai tuladang u Sangiang. Tangú Kawało e nêberae: "Pëllöe!" kai Kasili e tawe namëllo. Angkûng u Kawało e: "I kau hëdo mësasësilë!" Tangú tuladang ene nîtatahoe su ralung u papode-e,

wou ene i rēdua nēsauē rimaḷeng, ku i rēdua tawe nakarekeng
ēlone r. wuḷang-e.

Boue' samuri wou ene i rēdua natumpāe su apeng. Sēngkakakēlla
e kai piā pēgoḷ' u manu Gahudā maṇawo su apeng ene; tangú
Kasili e timumpāe naname, kaí angkūng u Kawaḷo u: "Abe same;
duje rasi su lelang u kalu e." Tangú mēngkate niḍaruḷ su kalu e,
wou ene nēsau dimaḷeng. Tangú saraeng napēllo su pondol' u apeng
bawa sēmpoto e, kuteu kai piā hola nawua su ruḷunge; tangú
Kasili e maṇamee wue; kaí angkūng u Kawaḷo u: "Balāe!
pēlloē! abe same! Tangú nipēllo-e kapia.

Ute wou ene i rēdua e nēsauē rimaḷeng ku nakaēbae soa. Ang-
kūng u Kawaḷo u: Tumpāe! ringangu ia ikie sini; kaí i kau e
pakaingatē buē, u mēntēhang piā hombang-u. Boue' Kasili e
nataraje soḷong anun Datu e, ringangu nēgēllien tabea. Tangú
niapakaiangke su kadera. Tangú angkūng u Ratu u: "I kau e
mēnsang kai piā karadiahang." Angkūng u Kasili u: "Tala, mēng-
kate mēḍḍarangeng." Boue' Ratu e nakiwaḷoe: "Kai apa ēndai su
papode-u e?" Angkūng u Kasili e u: "Tala". Kaí angkūng u
Ratu e u: "Kēnnangko aḷa, apa ene; ia den kumakēlla." Tangú saraeng
Datu e nakasilo, u kai tuḷadang, tangú nēberae i sie: "I kau
pēḍeako Sangiang gahi-e kere ini e; kamageng i kau e kai tama-
karea, ute i kau e taku 'tētareng." Tangú Kasili e mēngkate simangi,
d. nasasaēe soḷong anun Kawaḷo e. Tangú angkūng u Kawaḷo u:
"Kai sūsangi u apa?"

Angkūng u Kasili u: "Ia kai iapēḍēḍea Sangiang piā tuḷadang-e
ini e, kaí ia tawe makaēnna, mēnsang mēḍea suapa."

"Kate! ia e sen mēbēbera, u abe same; kaí i kau tawe nahimang."

Tangú Kawaḷo e nēberae: "Dákoe i kau tamai soḷong anun
manu Gahudā e, woue' kui si sie r. paḷiwen oro si kau e u i
kau kai iapēḍēḍea Sangiang kere su tuḷadang e." Tangú i sie
mēngkate kimui. Angkūng u Ghahudā e u: "I kau e kai kukuḷ si
sai, Aso!"

Angkūngben Kasili u: "Kai iapēḍēḍea Sangiang piā tuḷadang-e
ini e." Kaí angkūng u Ghahudā e u: "Abe kasasusa, Aso! ia mētuḷung
i kau e, kere lai i kau nētuḷung u ia e." Tangú Ghahudā e taraje
nētako Sangiang u Wowon-Sarameng e, mase nisēlle-e su panid-e.
Tangú saraeng sen su lanteh' u sasi e, Sangiang e mēngkatewe
nēnawon sinsing-e su laudē ene; bou ene manu Gahudā e nēbawae
Sangiāng e soḷong anun Datu e, ku Datu e mēngkate mapulu
mēkawing. Kaí angkūng u Sangiang e u: "Kamageng i kau e tawe

makaala sinsingku nanawo su sasj e, ute ia madiri mariadi kawing-u." Tangú Ratu e kimujewe Kasili e; tangú Kasili e mēngkate susangi, pirua, ringangu natamaie sojong anun Kawało e. Tangú angkūng u Kawało e u: "Rakoko tanáe bawa sojong pondol' u apeng e, mase kui hola e." Tangú i sie mēngkate kimui hola e; kuteu sēngkakakēlla e, sinsing i Wawu e sen kadaluhe su mohong u hola e, woue' nitódēe su Ratu e. Tangú wou ene Sangiang e nēberaewe kápia su Ratu e: "Tabea u i kau e kai makareu undangku nēboso e." Tangú Ratu e nēsaewe kimui Kasili e, ku Kasili e mēngkai susangi. Sarang susangi, kuteu lēlatu e nanēse undang ēndai nēboso e, tangú nitahone su sēpu e kápia r. nīgaghēllie su Ratu e. Tangú Sangiang e nēberaewe kápia: "Kamageng i kau e manginung akē bawalui ghati su galasē ēndai e, ute i kau e makoā kawingku." Tangú Ratu e nangingke; kai wālinebe akē undang, kaiso kai akē makapate; tangú Ratu e sarang nangingke, uté i sie nate. Sarang nate, kute Kasili ēndai nasaghedē e nariadi kawing u Sangiang ene, r. Sangiang e nēbera: "Mēkawingbe taumata tasaghedē mapiāngbe taumata nasaghedē e."

Nahēpusē.

XXVI. VERTALING.

Verhaal van een Prins en een Paard.

Er waren eens twee echtgenooten, die elkaar opwekten om te gaan spelen en dansen in een zeer ver gelegen land. De vrouw nu was zwanger en zij werd overvallen door de geboorte van een kind in het woud. Het kind nu werd gewikkeld in een sarong, daarop werd het boven in den top van een grooten Lampawanua-boom gebracht.

Nu was er een Prins, die met het blaasroer aan 't schieten was, en deze trof een Garu'a-vogel aan, op den top van dien boom, die een in een doek gewonden kind op dien boom gezelschap hield. Toen de Garuda weggevlogen was, klom de Prins op den top van den boom en zag dat daar iets in een doek gepakt was.

Toen hij bevonden had dat het een kind was, dat daarin was geknoopt, bracht hij dat kind naar huis, en het werd opgevoed door een Meester, want die Prins die het gevonden had, was ook het pleegkind van den Meester, want hij was ook als kind gevonden door een Meester, die was gaan schieten met 't blaasroer in het woud.

En toen het kind reeds groot was geworden, werd het onderwezen door den Meester, liet hij het school gaan. Eén dag leerde hij spellen en kon het; voor de tweede maal den tweeden dag onderwezen wordende en wel in het lezen, was hij daarin volleerd. Het kind kon dus lezen, en hij nam steeds toe in knapheid. En toen hij volleerd was, werd hij aangesteld om op de schoolkinderen te passen. Den derden dag weende hij zeer, nadat hij op de schoolkinderen gepast had, omdat de groote schooljongens niet om hem gaven. En zij kregen slaag, toen hij ze bij den Meester aanklaagde. En toen hij volwassen was geworden, vroeg hij den Meester om op reis te mogen gaan. Nadat hij nu zijn teerkost had klaar gemaakt, zeide de Meester: „Ga daar heen waar een groot alang-alang-veld in het binnenland is, en roep dan hard, terstond zal er dan een paard antwoord geven.

Terstond daarop ging hij heen en riep; en het Paard antwoordde; daarop nam hij het en besteeg het. Toen hij er op zat, sloeg hij het, en toen rende het Paard voort, en zij beiden zetten koers naar het bosch. Toen zij midden in de wildernis gekomen waren, zagen zij dat daar iets was dat licht verspreidde. De Prins sprong af en greep het; toen hij het gegrepen had, ziet toen was het de beeltenis eener Prinses. Het Paard nu zeide: „Laat het neer“, doch de Prins liet het niet los. Het Paard zeide: „Gij zult er berouw van hebben.“ Die beeltenis stak hij in zijn zak, daarop gingen zij weder voort en konden niet berekenen de dagen en de maanden.

Daarop kwamen zij aan het strand. Zij zagen het jong van een Garuḍa op dat strand vallen; toen sprong de Prins af en greep het; doch het Paard zeide: „Grijp het niet; zet het daar op dien boomtak daar boven.“ Toen zette hij het op den boom; daarop ging hij weer verder. Toen hij gekomen was aan het beneden-eind van het strand, was daar een hola-visch op het strand geworpen en de Prins wilde hem grijpen, doch het Paard zeide: „Laat dat, laat hem los, grijp hem niet!“ Toen liet hij hem weer los. Daarop gingen zij weer verder en vonden eene stad. Het Paard zeide: „Spring af en bind mij hier vast, maar gij, geef goed acht, want straks zult gij eene ontmoeting hebben.“ Daarop ging de Prins

naar den Vorst en groette hem. Men liet hem op een stoel zitten. Toen zeide de Koning: „Gij hebt wellicht eene aangelegenheid?“ De Prins zeide: „Och neen, ik breng zoo maar een bezoek.“ Daarop vroeg de Vorst: „Wat is dat daar in uwen zak?“ De Prins zeide: „Niets,“ doch de Koning zeide: „Haal dat ding eens voor den dag, ik wil het eens zien.“ Toen de Koning gezien had, dat het eene beeltenis was, zeide hij: „Zoek gij eene Prinses, wier gelaat is als dit; wanneer gij er geene kunt vinden, zal ik u in stukken houwen.“ Toen weende de Prins zeer en ging naar het Paard. En het Paard zeide: „Waarom weent gij?“

De Prins zeide: „Mij is gelast de Prinses te zoeken wier beeltenis dit is. En ik kan niet bedenken, waar ik haar zal zoeken.“

„Daar hebt ge 't al! ik zeide het u reeds, dat ge het niet moest grijpen, doch gij hebt niet geluisterd.“

Toen zeide het Paard: „Ga gij heen naar den vogel Garuḍa, roep hem en zeg hem het bevel dat u gegeven is, dat gij eene Prinses moet zoeken zooals op de beeltenis is.“ Daarop dan riep hij hem. De Garuḍa zeide: „Wien roept gij, Jonker?“

De Prins zeide: „Ik moet de Prinses zoeken wier beeltenis dit is.“ Toen zeide de Garuḍa: „Wees niet bezorgd, Jonker, ik zal u helpen, zooals gij ook mij geholpen hebt.“ De Garuḍa nu ging heen en stal de Prinses van „Boven den Opgang der Zon“ en stak haar tusschen zijne vleugels. En toen zij reeds boven de zee waren, liet de Prinses haren ring in zee vallen; daarop bracht de Garuḍa de Prinses tot den Koning, en de Koning wilde haar huwen, doch de Prinses zeide: „Wanneer gij mijn ring die in zee is gevallen niet kunt halen, dan wil ik uwe gemalin niet worden.“ Toen riep de Koning den Prins, en de arme Prins weende voortdurend, en ging heen naar zijn Paard. En het Paard zeide: „Ga naar het benedeneinde van het strand en roep den hola-visch.“ Toen ging hij den hola roepen en zag dat de ring van Mevrouw om den bek van den hola zat; daarop toonde hij hem den Koning. Toen zeide de Prinses weder tot den Koning: „Tenzij gij kunt vinden mijn tooverdrank die uitgestort is.“ Toen riep de Koning weder den Prins, en de Prins weende. Terwijl hij weende, daar zogen de mieren dat uitgestorte geneesmiddel op, en hij deed het weder in de blaaspijp, en gaf het aan den Koning. Toen zeide de Prinses weder: „Wanneer gij uit dat glas het water drinkt dat het aangezicht verandert, zoo zult gij mijn gemaal worden.“ Toen dronk de Koning; doch het was geen tooverdrank, maar het was

doodelijk water; toen nu de Koning het gedronken had, stierf hij. Toen hij gestorven was, werd die Prins, op wien al het werk was neergekomen, de gemaal der Prinses, en de Prinses zeide: „t Is beter den man te trouwen die de moeite heeft gehad, dan dengeen, die de moeite niet heeft gehad.”

E i n d e.

XXVI. AANTEKENINGEN.

Nikarahiuaneng. Den stam van dezen vorm vindt men terug in dahiū, waarvan dumahiū „trachten ergens bij tijds te komen” en makarahiū, „iemand. op weg komen in te halen”, karahi-
uang „overvallen, ingehaald door.” Dit laatste is dus de sec. stam, die met 't voorvoegsel ni en 't achtervoegsel -eng den bovengenoemden vorm geeft. — nēheda is van het Arab. hedja „spellen”. — sikoŋa, 't Holl. „school”, wordt zoowel van het schoolgebouw als van de schoolleerlingen gebruikt. — papode is hetzelfde woord als popodji, dat in 't Maleisch van Menado voor „zak” wordt gebruikt. De reduplicatie heeft den Sangireeschen vorm. — Het Sang. heeft de twee vormen: tuŋada in de bet. „model, voorbeeld” en tuŋadang in de bet. van „afbeeldsel, afbeelding”, zooals ook N. Jav. tulaŋa „model” heeft, naast tuladan. O. Jav. heeft tulada. Uit den term same, die hier voor het grijpen naar dit afbeeldsel wordt gebruikt, blijkt, dat het als in de lucht of tusschen de struiken fladderend wordt gedacht. — masaghedē bet. „vermoeid”, doch is hier in eenigszins andere bet. gebruikt, zooals de vertaling weergeeft. — mapiangbe, zie bl. 107.

Dit geheele stuk herinnert zeer sterk aan No. XXV, waarom ik dit er dan ook op heb laten volgen.

XXVII.

BIO PIA ANA U RATU R. ANA U GHUGU.

Ana u Ratu r. Ghugu e, apan kałaello i rēdua tawē monaran dēdua apa, haļē i rēdua apan kałaello mang kētau mēķēkasing, mēķēkinikirē, mēdēdara, sumbāliu kai manga rariō bawine. Maello maello haļē i rēdua mēngkai mēķēkasing; tangú sarang mēngkate kere', tangú Ratu e mēngkatewe nangemong korō u manga kasing, korō u kawuļu, korō u kinikirē, kų nītataho su waki e, woue nipēllo su meda. Saraewen narēnta wou mēnēnalang, sēngkahumpa mēngkatewe nēlekesē baki e. Sarang sēngkakēlla waļinewe kâng, i rēdua mēngkatewe nēbua, boe' nēsau nēmpēnalang, maello maello i rēdua mang kere'. Tangú mageng kumâng, i rēdua kate kųkâng anun ana u Ghugu, puhineng i amang-e mapia wue naung-e.

Tangú mēngkatewe nīlahukung u Ratu. Kûng u Ratu e u: "Kumbahang delain mētātamba mēnalang." Sarang kere', i rēdua mēngkatewe nangēdo nēmpēnalang. Tangú sarang kere', i rēdua tatēe makapēnalang, tangú mēngkate nēpaparingang nēkakutu. Kûng u ana u Ratu e u: "Ia kutúe kaļēmona, Anú!" Kûng u ana u Ghugu e u: "Tala, ia kutúe kaļēmona, Anú!" Tala, i rēdua mēngkate mēdēdarendehē, kuteu ana u Ratu nēkutúe ana u Ghugu e kaļēmona. Saraeng kapēkutune, kuteu ana u Ghugu e kinahuntikilangke, tangú ana u Ratu e mēngkatewe naghēngging taraj. Boe' napukōe, ana u Ghugu e; sēngkapēti-e ana u Ratu e sen tadiē. Dimaļingarāe, sēngkakēlane kate pakel-e kinasilone; tangú ana u Ghugu e mēngkatewe simangi, piruá.

Ené, ana u Ratu e nakaēbaē waļen Ansuang bawine. Sarang nakasilo, kûng u Ansuang e u: "Pulungku, pulungku, mate mate mēdēdēa pulung e!" Kûng u ana u Ratu e: "Upungku, upungku, mate mate mēdēdēa si Upung." Kaí, waļen Ansuang ene mēngkai napenē u wakes' u kēmboleng, su honda e mēngkai napenē u saļeh' u manu. Tangú su ļampung u waļen Ansuang bawine e kai pia Ansuang kųkina taumata.

Tangú kûng u Ansuang bawine e: "Ia den mēlaudē sahēllo." Kamageng mēlaudē sēhēbi, tangú kai sēntaung. Sarəng sasae nēlaudē, tangú anə u Ratu e mēngkatewe nītatahon Ansuang e su rałung u wantalē e. Sarang Ansuang bawine napaghohe, Ansuang əndaj kəkina taumata e rimēnta nanahēsīdē d. nētako kina u Ansuang bawine e, woue' mēngkatewe nēlekesē bantalē e, kai tangú tawe nakahombang anə u Ratu su rałung u wantalē e. Sarəng Ansuang bawine e narēnta, tangú nakiwalōe: "Tawē taumata manga wou ini?" Kûng u anə u Woki e u: "Ansuang su lampung i kadua tahiupung e wou rimēnta nētako; manga kina e nasuen bawane."

Boue' i rēdua mēngkatewe nahungkāng. Sarang bou kimāng, anə u Ratu e mēngkate kimaian su tēba, kutēu i sie nakasiłōe pia apa kimerong dadē su pūng u langi. Tangú anə u Ratu e mēngkatewe nēhabarē su Ansuang e: "Ia den dumałeng, Upung!" Kûng u Ansuang e: "I kau mēbałi bue?" Kûng u anə u Ratu e: "Tala, ia mēbałi bue, Upung!" Kûng u Ansuang e: "Ho, rakoe! kai pēbałi bue." Boue' i sie mēngkatewe rimałeng. Kutēu i sie nakaēbae rariō bawine mahuala mēkēkoə kâng. Kûng u rariō bawine e u: "Pahēdoko, Anu! i kadua ren kumāng." Kûng u anə u Ratu e u: "Tala, ia den tamakakāng." Kûng u rariō e u: "Tala, Anú, ren kumāng." Tangú woue' i rēdua mēngkatewe kimāng. Sarang bou kimāng, i rēdua mēngkatewe nangehe u anumitung, d. nanaka u panamban dēdua ghēguwa, boue' rimałeng. Sēngkahombang i rēdua, piaewe rariō bawine mēkēkoə lai kâng. Nēpapadewe kimāng. Sarang bou nahungkāng, mēngkatewe nahundałeng i sire tēllu. Kutēu nakaēbae rariō mēkēkoə kâng, nēpaparingkewe nahungkāng. Sarang bou kimāng, i sire əpa mēngkatewe nēmpamikung kamania, pēsēnaung anumitung, batuu Ansuang pia nalang-e ghulintang kukerong, kinasilon anə u Ratu e, kai mapinsang, makaimbu rałurun kamania.

Sarang narēnta su wałen Ansuang pia nalang-e ghulintang e, anə u Ratu e mēngkatewe nētēngkawatang, boue' kimende. Kûng u Ansuang e: "Kai nēkapura?" Kûng i sire tēllu: "Kai nararung; mēntēhang mageng kai ta tawungang u kamania, tawe mułe." Boue' mēngkatewe nasuen tawunge, kamania sēnaung u anumitung i sire əpa e. Tangú sarəng napene u pēpusē e wałe e, kutēu Ansuang e mēngkatewe napinsang. Sarang Ansuang e napinsang, tangú i sire əpa mēngkatewe nangala gulintang nalang u Ansuange, woue' i sire əpa nēsule kapia. Sarang narēnta su wałen Ansuang bawine e, i sire lima mēngkatewe nēgulintang. Sarang kapēgulintange,

kuteu Ansuang e nakasilóe nalang-e kai rala kúkerong su anun Ansuang bawine e. Kuteu i sie mǝngkatewe nataraj. Sarang Ansuang e naǝndaj mangúle nalang-e, tangú i sire lima e mǝngkatewe nǝkǝmbuni su raŋung u wantaŋe e. Sarang Ansuang e narǝnta, mǝpǝparea su waŋe e, tate nakarea, tangú mǝngkatewe nǝlekesǝ bantaŋe e, kaí tawe nakarea. Sarang tanakarea, i sie mǝngkatewe nǝbaŋi kapia, mǝngkatewe niŋawala, nalang-e e.

XXVII. VERTALING.

Verhaal van de Kinderen van een Koning en een Rijksbestierder.

De kinderen van een Koning en van een Rijksbestierder voerden den geheelen dag niets uit; zij deden den geheelen dag niets dan tollē, knikkeren en met kokosdoppen spelen, hoewel die kinderen beiden meisjes waren. Elken dag deden zij niets dan tollē, en toen dat alzo bleef, raapte de Koning de stukken der tollē, de stukken kokosdoppen, de stukken der knikkers op, leide die op den tafelbak en zette dien vervolgens op tafel. Toen zij van het spelen kwamen, namen zij terstond het deksel van den tafelbak af. Toen zij zagen dat het geen eten was, stonden zij terstond weer op en gingen weder spelen. Iederen dag deden zij maar zoo, en wanneer zij wilden eten, gingen zij maar eten bij het kind van den Rijksbestierder, omdat haar vader goedaardig van hart was.

Toen leide de Koning hun een straf op. De Koning zeide: „Gij moogt niet meer samen spelen“. Daarop hielden zij op met spelen; en toen zij nu niet meer konden spelen, wekten zij elkander op om elkaar te luizen. De dochter des Konings zeide: „Laat mij het eerst geluid worden, vriendin!“ De dochter van den Rijksbestierder zeide: „Nee, laat mij 't eerst geluid worden, vriendin!“ Maar neen, zij beiden gingen aan 't kibbelen, en toen luidde de dochter des Konings het eerst de dochter van den Rijksbestierder. Terwijl zij elkaar aan 't luizen waren, viel de dochter van den Rijksbestierder in slaap, en verdween de dochter des Konings daarop naar boven,

Daarop werd de dochter van den Rijksbestierder wakker. Toen zij zich oprichtte, was de dochter des Konings er al niet meer. Naar boven kijkende zag zij nog slechts hare hielen. Toen weende de arme dochter van den Rijksbestierder.

De dochter des Konings nu trof het huis van eene Reuzin aan. Toen zij haar zag, zeide de Reuzin: "Mijn kleindochter, mijn kleindochter! ik stierf haast van het zoeken naar mijn kleindochter!" De Koningsdochter zeide: "Mijn grootmoeder, mijn grootmoeder!" ik stierf haast van het zoeken naar mijne grootmoeder!" Het huis dier Reuzin nu was geheel vol van in de zon gedroogd haaien-vleesch, onder den dak-rand was het vol van kippennesten. En in de buurt van het huis der Reuzin was een Reus die menschen at.

De Reuzin nu zeide: "Ik ga een dag lang visschen." Wanneer zij één nacht ging visschen, dan beteekende dat een jaar. Toen zij heen ging om te visschen, deed de Reuzin de Koningsdochter in de kist. Toen de Reuzin uit 't gezicht was, kwam die Reus, die menschen at, snuffelen, en het vleesch van de Reuzin stelen; daarop lichtte hij het deksel van de kist op, doch vond de Koningsdochter in de kist niet. Toen de Reuzin terug kwam, vroeg zij: "Is hier ook iemand geweest?" De Koningsdochter zeide: "De Reus die in de buurt van Grootmoeder en mij woont is komen stelen: al de visch heeft hij meegenomen."

Daarop gingen zij eten. Nadat zij gegeten hadden, ging de Koningsdochter in het venster zitten en zag dat daar iets flikkerde aan den gezichteinder. Toen zeide de Koningsdochter tot de Reuzin: "Ik wil eens uitgaan, Grootmoeder!" De Reuzin zeide: "Gij komt toch terug?" De Koningsdochter zeide: "Wees niet bezorgd, ik kom wel terug, Grootmoeder." De Reuzin zeide: "Goed, ga dan, maar kom terug." Daarop ging zij heen en vond een jong meisje, dat aan 't eten koken was. Het meisje zeide: "Wacht eens, vriendin! Wij willen nog eerst gaan eten." De Koningsdochter zeide: "Nee, ik kan nog niet eten." Het meisje zeide: "Nee, wij willen eens eten." Daarop gingen zij eten. Nadat zij gegeten hadden, deden zij hare sluiers om en beiden zetten hare groote hoeden op, en gingen daarop heen en troffen een meisje aan dat ook aan 't koken was. Zij hielden bij elkaar weder aan om te blijven eten. Nadat zij gegeten hadden, gingen zij met haar drieën op weg, en een eten kokend meisje aantreffende, noodigden zij elkaar weer uit om te blijven eten. Nadat zij gegeten hadden, pakten zij ieder haar sluier vol wierook, omdat de Reus die de blinkende gamelan tot speeltuig had welke de Konings-

dochter gezien had, flauw viel, wanneer hij de lucht van wierook rook.

Toen zij gekomen waren aan het huis des Reuzen die een gamelan tot speeltuig had, liet de Koningsdochter zich terstond omvallen en beefde zij. De Reus zeide: „Wat scheelt haar? „ De drie meisjes zeiden: „Zij heeft het koud; wanneer zij niet beroekt wordt met wierook, wordt zij niet beter.“ Daarop brandden zij den geheelen inhoud van hunne sluiers met wierook op, en toen het geheele huis vol rook was, viel de Reus flauw. Toen de Reus bezwijmd was, namen de vier terstond de gamelan, het speeltuig des Reuzen, daarop keerden zij weder terug. In 't huis der Reuzin aangekomen, gingen zij met haar vijven spelen op de gamelan. Terwijl zij aan 't spelen waren, daar zag de Reus ginds zijn speeltuig blinken bij de Reuzin, en hij ging er terstond heen. Toen de Reus kwam om zijn speeltuig terug te halen, verborgen de vijf zich terstond in de kist. Toen de Reus was aangekomen, en het huis rondzoekende niets vond, lichtte hij het deksel op, maar vond hen niet. Toen hij hen niet vond, keerde hij weder terug; hij liet zijn speeltuig maar in den steek.

XXVII. AANTEKENINGEN.

Apan kałaëllō. Verbonden met apa, geven de bl. 80 en 81 genoemde vormen het geregeld terugkeeren van den aldus aangeduiden tijd aan. Apan kałaëllō is letterlijk: telkens dat het dag werd; de n is hier dus zeer duidelijk een betrekking's-wijzer, vgl. bl. 192. — Kasing „tol“ heeft in de verwante talen meestal g, bv. Bat. Mal. Mal. Bug. gasing, Jav. gangsing. De kracht van het woord zit in sing, vgl. Mak. gising, Mal. pusing Sang. bihing, tiring „ronddraaien“¹. Over de wisseling van g en k, zie bl. 47. — Kinikirë, 't Holl. „knikker“, wordt in het Sang. genoemd de vrucht van de sěmpinĭ, een klimstruik, met zeer scherpe dorens. Deze vruchten zijn zoo groot als knikkers, doch lichter en niet geheel rond en met een deuk. Bij 't spelen

¹ V. d. Tuuk, Bat. Wdbk. bl. 108.

worden zij tegen een anderen „kinikirë“ aangegooid, die tegen een liggende bamboe aan ligt. — Mëdara is een meisjesspel. Men moet o. a. zich achterover buigende den kokosdop van den grond oprapen of er een tik op geven met een anderen kokosdop dien men in de hand houdt.

Su ra^lung u wantalë. Deze kist had, zooals uit het vervolg van 't verhaal blijkt, de kracht om hem, die zich daarin verborg, onzichtbaar te maken. — Tahiapung, voor tahaiupung. De naamwijzer wordt bij dit woord tot den stam gerekend. — Tawung is de vaste term voor „wierook branden en er mee zwaaien“ (manawung u kamania). Zonder twijfel hangt dit woord samen met den stam awu, waarover bl. 23 is gesproken. — Sënaung anumitung; de bet. van naung is hier duidelijk „binnenste, inhoud.“ — Pinsang is het Mal. pingsang of pinsang. Een Sang. equivalent ken ik niet.

XXVIII.

BION ALKĚSANDIRIA RĚDUAN ILOANIKA.

Tangú piä Datu r. Ghugu, kų nĕkire, mageng makareä ahus' i rĕdua, ute ipĕkakaghiang. Kutę kawing i rĕdua nĕsio namantel' u ahus-e, su Ratu e wawine, arawe su Ghugu e ešę. Kaí anä u Ratu e mĕngkai süsangĭ, kutęü i sie kakakolongke, Sangiang e sĕngkianu kate naghĕngging. Utę anä u Ghugu e simangĭen kaghiang-e sen tadĭe, wųe' nakisaheĕn pakeang-e sion paresĕ, d. paporong-e sion kaĭiku, bųe' rimaĕngke; mangkewen dimaĕng dimaĕng, limiu wuĭude, limiu waĭane, sen tanakarekeng taunge r. wuĭange karĕngu-e su raĭung u undangeng e.

Kutęu nakaringihe manu kimuku; i sie nitęe manu ene, kutęu kai manu uhišę. Enę Manu e nakiwaĭe, mĕnsang kai soĭong apa. Simimbang Kasili e u: "Iä mĕngkai ruĭaĕng." Manu e nĕberae su Kasili e: "Bųu ini e i kau makaebä ĭaĕng masaria r. matuĭĕntang, loang-e sion dĕpa, kų su pondol-e kai tĕllu lelang; ĭaĕngko, abe paĕsui raĕng matuĭidĕ. Ute rimaĕngke i sie r. nahumpaĕn lengane tatĕllu. I sie tawe nahimang tatanatan Manu e, u abe apaĕmatu ĭaĕng matuĭidĕ e; i sie man namatu ĭaĕng matuĭidĕ e.

Kutęu nakaebae waĭe su taĭoaran ĭaĕng e. I sie nĕgĕllĭen tabeä. Enę piä tau simimbahĕ, kaí i sie tawe nakasilo taumata. Taraĭ ĭimaĭingara soĭong buwungang, i sie nakasiloę pintu. Nawĭe i sie, kutęu kai kaghiang-e naghĕngging e. Sangiang e nĕberae: "I kadua e sen mate, u anä u Ratun Setang e kaĕlōnge kai mĕnĕniata." Kutęu rimĕntae, r. nĕbera: "Kai piä ĭaĭurun kalu tamata." Enę nakasiloę Kasili e, tangú nangalákĕ su Ratun Setang e. Enę rimolohe nakiaĭa u Kasili e, r. nĕparenta niapĕbaelĕ sion kawuĭudang d. sion kawaĭaĕng, apaĕasue saĕĭllo, ringangkewen pakĭasĭke. Tangú simangĭe Kasili e. Sangiang e nĕberae: "Dakųe pĕbawa waraku sionbua e, kų pĕllo, sĕngkarĕnta e, r. pĕbera: "Pĕbaelĕ, pakasue saĕĭllo, saraewen mangasi!" Tangú nasue. Setang e nakiwaĭo, mĕnsang nasue; nĕbera Kasili e u: "Nasue."

Kapia Setang e nëparenta, u apanaha lëhasë sion dumakü, nandune sëntënni, pakikëkadë, bœue' pakipasî d. pakitutung, tadeau i rëdua isowa su putung. Ute su hëbi ene nahunsangie i rëdua; kutëu nikahuntikilangke, piæ taumata maghurang himaung, nëbera: "Piæ tëlluhë darua su wantalë, alæ r. pëbera su tëlluhë e: Mageng Setang e kumui: "Alkësandiria r. Iloanika!", ute simbahë bue."

Bœue' nahuntalangkë i rëdua e. Kutëu Ratun Setang e nakasilœe, kü nëberæ: "Sahusúeko, e tamai, lukadë!" Ute nanahusœe. Masanggide ikarakü, nëberæ Sangiang e: "Darisîko!" r. nëbera: "I Alkësandiria kakoæ sunggilë, iæ kariadi kanutung!" Ute mananahusu e tawe nëbawa, u kai kanutung d. sunggilë. Ené Ratun Setang nakiwalœe: "Kutëu?" Kûng u mananahusu e: "Kai kalu r. watu." Tangú Setang e nëberæ: "E tamai!" Tangú anæ u Setang e nanahusœe. Masanggide ikarakü, nëberæ Sangiang e: "Darisî! i kau kakoæ hiung, iæ kakoæ onasë!" Nëbalî, anæ u Setang e. Nakiwalœe Setang e: "Kutëu?" Kûng u anæ-e: "Kai hiung d. onasë." Kûng u Ratu: "E tamai!" Ute Sangiang nanahusœe; kate kadodô masamë e, nëbera Sangiang e u: "Darisî! kakoæko kanahënte, iæ kakoæ katiarang!" Tangú nikikien kanahënte, kü napulœe.

Sarang narënta, narałakie naung-e r. nëdohangke, Ratu e, nampolœen konti, u kanahënte nangiki si sië. Ratu e nëberæ: "Ene tamai tatalang!" Tangú i siëe nanahusu. Masanggide ikasamë, nëberæ: "Darisî! I Alkësandiria kakoæ meterë, iæ kakoæ gaheda!" Datun Setang e nësulœe, r. nëberæ sêngkarënta e: "I kite man ta makasahusu, u lîngung su rałung u undangeng e kai piæ gaheda, r. meterë e kai mængadi." Uté i rëdua e wuhÿe nałiu wou Setang e.

Tangú Sangiang e nëgahaghœe taumata, wawerane: "Mageng anæ u Ratu têngadë, d. anæ u woki têngadë, ute katëntunge taumata tëllun dosêng, iapanendeng si kandua." Ute nariadië kerene, kü nëmpëdalangkë, kutëu natumpæ su apeng, kutëu apeng e mengkai napenë u saræ, bœu pondol-e sarang pondol-e. Kutëu piæ raralohë ênsæ, niapamoka, kü nëbera: "Kai i sai ta atag-e? wëgan tamai e kai saræ dało?" Kûng u Kasili e: "Kai rało si sai?" Kûng i sire u: "Rało su anæ u Ghugü d. anæ u Ratu; kai naghëngging, kü sen marëngü." Kasili e nëberæ u: "Rakœe pëhabarë si Tuang: "Dało e ghoghahe, u iæ sen 'daung, dimëntæ i kandua këbi, kü ênsæko pangala!" Ute namukulen tamborë, mëgëgaghalëgehë, nangałæ Kasili r. Sangiang e. Ute nëlałuase, i sire.

XXVIII. VERTALING.

Verhaal van Alkësandiria en Iloanika.

Er waren eens een Koning en een Rijksbestierder, die overeen kwamen om, wanneer zij kinderen kregen, die met elkaar te verloven. Hunne gemalinnen nu kregen ter zelfder tijd een kind, dat van den Koning was een meisje, dat van den Rijksbestierder een jongen. De Koningsdochter nu weende voortdurend en gewiegd wordende, verdween de Prinses plotseling. De zoon des Rijksbestierders weende toen, omdat zijne verloofde er niet meer was, daarop liet hij zich negen stel kleederen maken en een hoofddoek van negen windingen, en ging toen op weg; hij ging al maar door, trok bergen over en dalen door en kon de jaren en maanden niet meer tellen, zoolang was hij in 't woud.

Op eens hoorde hij een haan kraaien; hij ging op dien haan af en het was een witte haan. De Haan vroeg waar hij heen ging. De Prins antwoordde: „Ik ben maar aan 't loopen.” Toen zeide de Haan tot den Prins: „Hierna zult gij een grooten en gebaanden weg vinden, die negen vadem breed is en zich aan het eind in drieën vertakt; ga dien, volg niet den rechten weg.” Toen ging hij op weg en vond drie armen. Hij gehoorzaamde niet aan de opdracht van den Haan, om den rechten weg niet te volgen, doch volgde den rechten weg.

Op eens trof hij een huis aan, in 't midden van den weg. Hij sprak den groet uit. Er antwoordde iemand, maar hij zag geen mensch. Toen hij naar den nok van 't huis opkeek, zag hij een prinsessen-verblijf. Hij klom er in en het was zijne verdwenen bruid. De Prinses zeide: „Nu zullen wij sterven, want de zoon van den Vorst der Setans komt 'smorgens vroeg telkens kijken.” Deze kwam dan ook en zeide: „Er is een geur van groen hout.” Toen zag hij den Prins en klaagde hem aan bij den Koning der Setans. Toen zond deze om den Prins te laten halen, en beval hem om negen bergen en negen dalen tot tuinen te maken en het af te hebben op éenen dag en ze ook te bepoten. Toen weende de Prins. De Prinses zeide: „Neem mijne negen zwaarden mee en leg ze bij uwe aankomst neer en zeg: „Maakt tuinen, maakt ze geheel af in

één dag, tot zelfs het bepoten." Ze kwamen klaar. De Setang vroeg of ze af waren, de Prins antwoordde: "Ze zijn af."

Wederom beval de Setang, dat hij ijzerhout van negen omvademingen, en van eene lengte van tien vadem, moest omkappen, daarna gaten er voor uitgraven, vervolgens ze er in planten en ze dan in brand steken, opdat zij beiden in het vuur zouden geworpen worden. Dien nacht nu weenden zij beiden, en toen zij in slaap gevallen waren, was er een oud man, die hen naderde en zeide: "Er zijn twee eieren in de kist, neemt die en zegt tot de eieren: Wanneer de Setang roept: "Alkësandiria en Iloanika!", dan moet gij vooral antwoorden."

Daarop gingen zij beiden op de vlucht. En de Vorst der Setangs zag het en zeide: "Jaagt hen na, daar gaan ze, wachters!" Toen jaagden zij hen na. Toen zij op het punt waren van gegrepen te worden, zeide de Prinses: "Sta stil!" en tevens zeide zij: "Alkësandiria worde een steenhaard, ik worde een stuk brandend hout." De vervolgers dan brachten hen niet mede, want zij waren een stuk brandend hout en een steenhaard. En de Vorst der Setangs vroeg: "Welnu?" De vervolgers zeiden: "Het was hout en steen." Toen zeide de Setang: "Daar gaan ze!" Toen jaagde de zoon van den Setang hen na. Op het punt van gegrepen te worden, zeide de Prinses: "Sta stil! word gij riet, ik worde afval!" De zoon van den Setang keerde terug. De Setang vroeg: "Welnu?" Zijn zoon zeide: "Het was riet en afval." De Koning zeide: "Daar gaan ze heen!" Toen jaagde de Prinses [der Setangs] hen na; toen zij bijna gegrepen waren, zeide de Prinses: "Sta stil! word gij een zwarte mier, ik worde een andere mier!" Toen werd zij gebeten door de mieren en ging terug.

Toen zij aankwam, was het geduld des Konings ten einde en schold hij en heette het haar liegen, dat de mieren haar gebeten hadden. De Koning zeide: "Daar vluchten ze heen!" Toen jaagde hij hen zelf achterna. Op het punt van gegrepen te worden, zeide zij: "Sta stil! Alkësandiria worde een meester, ik worde een kerk!" De Koning der Setangs keerde terug en zeide bij zijne aankomst: "Wij kunnen hen bepaald niet krijgen, want zelfs binnen in het woud was er eene kerk, en de meester las vóór." En toen eerst waren zij bevrijd van de Setangs.

Daarop wenschte de Prinses zich volk, de spreuk zeggende: "Indien ik waarlijk het kind eens Konings en waarlijk het kind eener Koningin ben, mogen er voor mij drie dozijn menschen

nederdalen, om ons beiden in draagstoelen te dragen." En het geschiedde alzoo, en zij gingen op weg en kwamen op het strand en ziet, het strand was vol afscheidingsteekenen, van het eene eind tot het andere. En daar kwamen gezanten af, om hen toe te roepen en dezen zeiden: "Wie zijn die oneerbiedigen? begrijpt gij niet dat het rouw-afscheidigen zijn?" De Prins zeide: "Om wien zijn die rouw-teekenen?" Zij zeiden: "Rouw om den zoon des Rijksbestierders en de dochter des Konings; die zijn verdwenen, en dat is reeds langen tijd geleden". De Prins zeide: "Gaat boodschappen aan den Koning: "Verniel de rouwteekenen, want ik ben hier, wij zijn beiden reeds teruggekomen; haalt ons af!" Toen sloegen zij op de trommen, dat het er van rommelde, en haalden den Prins en de Prinses af; en zij bedreven vreugde.

XXVIII. AANTEKENINGEN.

Gugu heb ik Sang. Spraakk. bl. 27 als verkorting van dju-gugu opgegeven. Het is echter niet onmogelijk, dat dju hetzelfde woord is als djou, een titel waarmee men onbekenden, die men op zee tegenkomt, toespreekt. In dat geval is dus gugu geen verkorting te noemen. Het woord djou kenmerkt zich door zijn vorm als niet Sangireesch, het is hetzelfde woord als Jav. Mal. djuru, dus z. v. a. "meester." Zie ook bl. 14, waar het Sasahara is genoemd, doch ten onrechte; het wordt alleen op zee gebruikt. — hantelë heeft naast mamantelë nog den deftiger vorm mai-wantelë, zie bl. 201. Zulke vormen zijn Sasahara. Men vindt ze vooral van vormen met ka en ma, bv. kailisadë = kałisadë, kairengkang, van een overigens niet voorkomend dengkang = sengkang "op iets hoogers stappen".

Lenga is "zijtak van een weg", het hangt samen met lënga, stam van małënga "uiteengaan", zooals bv. de beenen van een passer, en met 't Mal. lëngan "arm". Op dezelfde wijze staan tot elkaâr penga "gaffelvormige tak" en mapënga "breken of lam worden van een werktuig met twee beenen, zooals een tang of een passer". Lëngang, stam van lumëngang "over land

gaan", vanwaar dalënganeng "weg langs de kust", hangt ook waarschl. met deze stammen samen.

Buwungang is syn. van sasaławo "nok van het dak". Het is 't Bat. Mal. bubungan, Amb. Mal. bunga-bunga (de Clereq, Het Mal. der Mol. bl. 12). Hier wordt de onderkant van den nok bedoeld, dien men gewoonlijk binnenshuis zien kan, omdat er meestal geen zoldering (langi-langi) is. — lëhasë is de Sang. naam van het ijzerhout (kaju bësi, Nania vera), doch ook van andere soorten hard hout. — tëlluhë darua; deze eieren, waarover verder niet meer gesproken wordt, behooren blijkbaar in dit verhaal den vluchtelingen een soortgelijken dienst te bewijzen, als de Luis in No. XXI/ aan Manggaiä en Panggelawang, zie boven, bl. 50. Doch de verhaler heeft dit verder verwaarloosd. — Alkësandiria, de naam van den Prins, is blijkbaar eene verbastering van Alexandrie. Wat de naam Iloanika is, weet ik niet. De i kan de naamwijzer zijn, en het overblijvende een verbasterde Spaansche eigennaam, zooals er nog wel meer op Sangir voorkomen, bv. Micaëla, Santiago, Anna-Maria. Misschien is het Veronica.

Sunggilë is de naam van de primitieve stookplaats, die de Sangireezen vormen met drie in een driehoek geplaatste steenen, waarop de kookpot wordt gezet. — kanutung is van den stam tutung (prim. stam tung), waarvan manutung "verbranden". Het beteekent "een stuk hout dat brandt of gebrand heeft." Van den stam tung komen nog putung "vuur", mëtûng "koken" (trans), matûng, enz. — Kutëu als uitroep, zie bl. 267.

Meterë is 't Holl. "meester" en naast tuang-guru de gewone benaming der schoolmeesters op Sangir, die tevens het ambt van voorganger bij de godsdienstoefeningen bekleeden. — Dosëng is 't Holl. "dozijn". — Over sara's en hun gebruik is reeds Jaargang 1893, bl. 345 gesproken. — Mëgëgaghalëgehë is een frequentatieve vorm, met reduplicatie gemaakt (bl. 197) van den stam galëgehë, die weder het invoegsel al (bl. 151) bevat en dus teruggaat op gëgehë of gehë. Men vergelijkte gehë, klanknabootsing van 't scheuren, en galenggohe "gerammel met borden en pannen".

XXIX.

BAWIO PIA I WATAHA.

Tangú i Wataha kai i sire sio tahatuari nēpaparingang nanaha. Tangú sarəeng su raŋung u undangeng e, piəe kalu sion kalu mētētara, tangú iakang e, mangəlene i Wataha e, nēberəe su katu-ariang-e e angkūng: „I kau rakəe rala su kapondolənge.“ Tangú i sie mēngkatewe nataraj, bəu ene i sire mēngkatewe lai nataraj. Tangú sarəeng iakang e manuwangke kalu e, i sie mēngkatewe nēliku pūng u kalu e; tangú i sie kai nakaəbə dariə kadodo. Ené i sie kimuje manga tuarine, r. nēbera: „E manga tuari! kakəllako, ɛndaung kai piə ɭawə.“ Tangú i sire nēkakələe. Angkūng u tuari e: „Kai kasili.“ Bəue' iakang e tawe nisəhu nanuwang-e; i sie mēngkatewe napulə kalimona nameta rariə e; arawe i sire uaŋu e tawe napulə, kaiso i sire natana nanaha.

Tangú sarəeng narənta su wəle, rariə e mēngkai səsangj. Tangú nēberəe i Wataha su ɭukadə e, niapamukul' u tamborə, nipa-ngomolə taumata. Tangú nahəndəntəe manga wawine r. esəe, wəue' i sire nēpapituəe, mēnsang i sai piə anə-e ene. Tangú i sire nēpapi-ituəe, kəf tawə u nakapitua. Tangú piə dariə kibongang, angkūng-e: „Mapia kai pangomol' u manga mahuala e iapanəŋuru kasili e; kamageng i sain makaənda dariə e, ute i sie i ninang-e. Wəue' nakəsəe wue, kai rariə ene man tamənda, batɯ i sie tawe makasilo u ene kai i ninang-e. Tangú i Wataha e nakisadian pakeang-e sion paresə, bəue' i rədua e nēmpədaləng.

Tangú karaun daləng i rədua niraŋengang e, pakeangkewe sion paresə e nahenə; hədo nakaəbə soa u kate pakeang su awə-e e, ma-ngəlene pakeangke kasion pares-e e. Tangú sarəeng i rədua e narənta su soa ene, tangú i rədua e rimangengke su wəlen datu e. Ratu e nakiwəloə angkūng-e: „I rua taŋahusə kai məkoə soŋong apa?“ Tangú angkūng i Wataha u: „Kai mēdədəə i ninang u rariə ini e.“ Tangú angkūng u Ratun soa ene u: „Tala wue, kai kamageng i kau e makikomol' u patiku taumata e, utə iə mangomolə bue.“

Tangú Ratu e nakipukulen tamborë su lukadë e, woue' taumata e nakomolë, kaiho man tala (tadise).

Boue' i rëdua e saue rimaŋeng simûë su undangeng. Tangú i rëdua e nakaëbae ëhe ghëgere. Tangú su taŋoaran ëhe e piã tuŋlën-tang-e, r. i Wataha nakaëmbu u piã apa mawëngi. Tangú i sie nêkakawiloë, kutëu nakasilöe piã pahighi, woue' i rëdua naiangke su sëmbëkan pahighi e, 'lënnang i rëdua e pukule sio maŋukadë. Sarangkewe pukulë lima e kai i rëdua man maŋiang sene. Boue' sen ta nararëngu, piã tingih' u ghahe, tangú i rëdua e mang kûkawilo, arakutëu kai ghahe bou 'nae. Tangú i rëdua e nêkëmbuni su ŋingkolone, madirin ikasilon taumata e, kû i rëdua e nêpahimangke. Arakutëu kai Widadari i sire sio. Tangú piã sêngkatau nêbera, angkûng: "Kai piã daŋurun kalu tamata." Kai angkûng u sêngkatau u: "Ennae marëngu e mëngkai piã daŋuru ene." Boue' i sire tanae nëndeno, d. nêmpëluæ pakeang i sire, r. timumpa su raŋung u pahighi e. Tangú i Wataha e nêpahimangke si sire, r. nangaŋæ pakeang u Widadari iakang e, kû niwawa. Tangú wou ene, rariö ene mëngkatewe rimëngu pakeang e.

Sarang i sire nasuen denö e, tangú i sire mëdëdeæe nasjaŋa pakeang i sire, kutëu pakeang u iakang e kai tadje, arawe si sire waŋine e ene wue. Bou ene i sire naŋu e mëngkatewe timëlla, arawe iakang e mëngkai su pahighi e. Tangú saraeng i sie mëngkatewe su pahighi e, tangú nakaringihe tingihë nêbera angkûng: "I kau kai manaŋuru anaku e, utë ia mëgëlli u pakeang e. Tangú rariö ene mëngkatewe timëmbo si ninang-e r. nakiwaŋöe: "I kau e kai wou apa, inang?" Angkûng i ninang-e: "Kai wou ŋang." Enë sarang i sie manaŋuru rariö e, tangú i sie manahiönge pakeang-e, tangú angkûng i Wataha u: "Kamageng i kau e makawawa si kandua e tumëlla soŋong ŋang e, utë ia mëgëlli." Tangú angkûng i Widadari u: "Kamageng makatëlla dingang, utë ho tarajewe ringang, kai kamageng tamakatëlla, utë ho katanæwe sini."

Kû sêngapan dengue i rëdua man mëdëdarendehë. Boue' i Widadari e nêbera: "Kamageng i kau mamben mapulu kahëngang, utë kamageng i kau e kai ana u Ratu tênga-têngadë, utë i kau e pëgahaghoe u katëntungen tukadë hante wou ŋang. Enë i Wataha mëngkatewe nêgahagho, kutëu mëngkatewe sêngkianu piã tukadë kerene natëntung, kû i rëdua e rimangeng. Arawe i Widadari e timëlla, kû narënta nësio, kû i rëdua mëtëtingkuŋu. Arakutëu tukadë ene kai wou pintun Sangiang e. Tangú saraeng narënta sene, i sie mëngkatewe nêbëke. Tangú angkûng i sire u:

„Kate, ia sen mēbēbera u kai piā daḷurun kalu tamata.“ I sire nēbera lai: „Karakawe i kau mēdēdorong, hakiu tukadē e kimanoa“. Ené angkūng u Sangiang e: „Kai i Wataha.“ Tangú i Wataha e narēntae, kutēu i sie mēngkatewe nangai liman Sangiang e r. nēbera, angkūng: „Su dunia kawing, su aheratē kawing, ta kawing baḷine mang i Wawu.“ Tangú wou ene nēkawing.

Ku sarāeng nēkawing, tangu rariō ene niapakaiangke su taḷoarane, niapēbio, mēnsang i sie kai ana i sai. Tangú i sie nēberae: „Ia e kai ana i Wura-u-lili.“ Tangú nēberae Sangiang e: „Unye i kau kawe nakininang si sia e, ēndai i kau kawe ana i Wura-u-lili e.“ Angkūng u Kasili kadodo e u: „Katewe wou pētatuḷungku si Wataha e, tadea i sie makareā kawing-e i kau e.“ Tangú i Wataha e nēberae u: „Ene kai makoā ana i kadua.“ Tangú woue' nakiwaloe i Wataha, mēnsang i sai wue i amang-e. I sie simimbang u: „Ia kai ana u tuarin Bataha.“ Bou ene saunengke nēlaḷuasē kahēngang, batu kai ana u tuarine, u tawe nēsaḷa mēhiking si sie. Boue' nēpapangēntude, ku piā nalang-e nēsaḷai r. piā saḷimbang-e, watu ḷimuas' u kapapia, ku karēngu u nalang e sio ḷlo, sio hēbi, boue' sen nangēdo, watu i rēdua e sen mēbēbanua.

XXIX. VERTALING.

Verhaal van Bataha.

Bataha en zijne jongere broeders waren met hun negenen, en zij wekten elkander op om te gaan hakken. En toen zij in het woud waren, waren daar boomen, negen stammen op ééne rij, en de oudste broeder, n.l. Bataha, zeide tot den jongste: „Ga gij daarginds naar den laatsten.“ Deze ging daarop heen en toen gingen zij allen ook mede. En toen de oudste broeder den boom aan het omhakken was, ging hij den stam rond; daar vond hij een klein kind. Daarop riep hij zijne broeders en zeide: „He, broeders, ziet hier is een voorteeiken.“ Toen kwamen zij kijken. De jongste zeide: „'t Is een prins.“ Van het hakken des oudsten kwam toen niets meer; hij ging maar eerst naar huis en droeg het kind in een doek mee; de acht anderen gingen echter niet naar huis, maar bleven hakken.

En toen hij tehuis gekomen was, weende het kind maar steeds. Bataha beval daarop zijnen wachters de trom te slaan om de lieden te verzamelen. Toen kwamen de vrouwen en mannen; daarop trachtten zij door wichelarij uit te maken, wiens kind het was. En zij wendden tooverij aan, doch het kwam niet uit. Toen was er een knaap die aan de bobento leed, en die zeide: 't zou goed zijn om de maagden te verzamelen en ze den prins in de armen te laten nemen; wanneer iemand het kind sussen kan, dan is die zijne moeder." Allen werden voorgebracht, maar het kind werd maar niet stil, omdat het niet zag dat het zijne moeder was. Bataha nu liet zich negen stel kleederen gereed maken, daarop gingen zij beiden op weg.

Zoo ver was de weg dien zij beiden aflegden, dat de negen stel kleederen vergaan waren; juist toen zij eene stad aantroffen had hij nog maar de kleeven aan het lichaam, d. w. z. het negende stel. En toen zij in die stad gekomen waren, gingen zij naar het paleis des Konings. De Koning vroeg: "Gij en uw zoon, waar gaat gij henen?" Bataha zeide: "Ik ben de moeder van dit kind zoekende." Toen zeide de Koning dier stad: "Wel neen, doch wanneer gij wilt dat alle menschen zich verzamelen, dan zal ik ze wel verzamelen." Toen liet de Koning de wachters de trom slaan, waarop de menschen zich verzamelden; doch er was er geen (zij was er niet).

Daarna gingen zij weder op weg en traden een woud binnen. En zij vonden een groot alang-alang-veld. En in het midden van dit veld was een open plek, en Bataha rook dat daar iets geurigs was. Toen keek hij rond en zag dat daar een put was, en daarop gingen zij zitten aan de zijde van den put, naar hunne meening om 9 uur des morgens. Tot 5 uur zaten zij daar. Niet lang daarna was daar een geluid van gedruisch en zij beiden keken rond, maar het was een gedruisch dat van boven kwam. En zij beiden verborgen zich in de 'om door niemand gezien te worden', en zij keken gedurig toe. En ziet, het waren negen Widadari's. Eene van haar zeide: "Er is een reuk van groen hout." Eene andere zeide: "Het is al langen tijd, dat die lucht er is." Daarop gingen zij naar beneden om te baden en trokken hare kleederen uit en sprongen in den put. Bataha nu gluurde naar hen en pakte toen de kleederen der oudste Widadari weg en nam ze mede. Daarop kuste het kind terstond de kleederen.

Toen zij gedaan hadden met baden, zochten zij elk hare kleederen mede te nemen, doch de kleederen der oudste waren er niet, maar

die der anderen waren er wel. Daarop vlogen de acht anderen maar weg, doch de oudste bleef steeds in den put. En terwijl zij maar in den put zat, hoorde zij een stem zeggen: "Zoo gij mijn kind op den arm neemt, zal ik u de kleeren geven." Dat kind nu vloog terstond op zijne moeder toe en vroeg: "Vanwaar komt gij, moeder?" Zijne moeder zeide: "Uit den hemel." En toen zij het kind in de armen hield, vroeg zij voortdurend vriendelijk om hare kleederen en Bataha zeide: "Indien gij ons kunt medenemen op uwe vlucht naar den hemel, dan zal ik ze geven." De Widadari zeide: "Indien gij medevliegen kunt, ga dan mee naar boven, maar indien gij niet kunt vliegen, blijf dan maar hier."

Eenigen tijd nu redetwistten zij met elkaar. Daarop zeide de Widadari: "Wanneer gij het waarlijk wilt en wanneer gij wezenlijk een Koningszoon zijt, spreek dan den wensch uit, dat er een ketting-trap voor u nederdale uit den hemel." Daarop sprak Bataha dien wensch uit en plotseling kwam er zulk een trap nederdalen, en zij klommen op. Doch de Widadari vloog en kwam hun vóór, en Bataha droeg het kind op den rug. Die trap echter kwam uit het verblijf der Prinsessen. Toen zij daar was aangekomen, deed zij haar verhaal. En zij zeiden: "Ziet ge, ik zeide al, dat daar een geur was van groen hout." Vervolgens zeiden zij: "Ik dacht dat gij de bede hadt uitgesproken, tengevolge waarvan de trap bewogen werd." Toen zeide de Prinses: "Het was Bataha." Daarop kwam Bataha aan en hij haakte zijne hand aan die der Prinses en zeide: "In deze wereld en in de toekomstige zijt gij mijne gemalin, ik heb geen andere gemalin dan u." Daarop huwden zij.

En toen zij gehuwd waren, zetten zij het kind in hun midden en lieten het vertellen wiens kind hij was. Hij zeide: "Ik ben het kind van Buru-u-lili." De Prinses zeide: "Waarom hebt gij dan "moeder" gezegd tot mij?" Het prinsje zeide: "Slechts uit hulpbetoon jegens Bataha, opdat hij u tot gemalin zou krijgen." Toen zeide Bataha: "Hij zal ons kind zijn." Daarop vroeg Bataha wie zijn vader was. Hij antwoordde: "Ik ben een kind van een jongeren broeder van Bataha." Toen waren zij van harte verheugd, omdat het een broederskind was en hij niet verkeerd deed met hem op te voeden. Daarop vierden zij bruiloft met spel en dans en feestmaal, zoodat zij zich ter dege vermaakten; en de duur der spelen was negen dagen en negen nachten, daarna hield het op, omdat zij nu al gevestigde lieden waren.

XXIX. AANTEEKENINGEN.

Nëliku pûng u kalu e, al hakkende kwam hij den boom rond, omdat hij den stam van alle kanten afkapte. — Lawe, omdat hij nu den boom niet verder mocht omhakken. — Peta (mam.) is „in een slendang, sarong, zakdoek of hoofddoek inpakken.” Hier moet men 't laatste veronderstellen. — Pitua (mam.) is „waarzeggen door droomuitlegging, of ook bij improvisatie, door zekere uitwendige kenteekenen te duiden”. — Dario kibongang; gebrekkige wezens worden in 't volksgeloof vaak als bijzonder wijs aangezien; een ander voorbeeld vindt men in Bio XXXVI, beneden. — Makësa, van den stam kësa „één”, bet. „opraken” woordelijk „één worden, alleen overblijven.” — Sion paresë: dit getal is het klassieke aantal voor de uitrusting van een prins die de wijde wereld ingaat; zie ook de Bio's XVIII en XXVIII, bl. 13, 24 en 92.

Boue' i rëdua e, enz. Dit verhaal is wellicht overgenomen, om de rol die de Widadari's er in spelen. Het komt o. a. voor in de Babad Tanah Djawi, ed. Meinsma, 1874, bl. 41. Dat de Widadari's van de Hindu's zijn overgenomen, is nog geen bewijs dat het verhaal niet M. P. is, daar zij gelijksoortige wezens van 't oorspronkelijke verhaal kunnen verdrongen hebben. — De bet. van lingkolo weet ik niet. — Kai piä dałurun kalu tamata is een gewone spreekwijze in den mond van niet-menschelijke wezens, zooals reuzen enz., om uit te drukken het bij ons bekende: „Ik ruik, ik ruik menschen vleesch.” — Sahiõnge (man) bet. „een kind troosten, sussen”; ook: „zoete woorden geven om iemand tot iets over te halen”; hier is het: „vriendelijk smeeiken om.” — I Widadari is hier als eigenaam beschouwd, hoewel het in 't Sang. evenals in 't Jav., Mal. enz. wordt gebruikt van hemelnimfen, die op vleugels tusschen den hemel en de aarde kunnen heen-en-weer vliegen en ook langs den regenboog afdalen, die daarom lentëng u Widadari genoemd wordt. — Mëtatıngkuļu „elkander op den rug dragen”, behoort bij de bl. 100 en 101 genoemde, mëdałahiwa, enz. — Pintun Sangiang e; hiermede wordt het verblijf der Widadari's aangeduid, die thans plotseling Sangiang worden genoemd. Deze

titel komt trouwens oorspronkelijk aan goden toe, aan wie hij in 't Jav. en andere talen nog gegeven wordt. — Kai (mangai) is „haken“, mangai lima is „de gebogen pink door die van een ander steken, ten teken dat men haar trouwen wil.“ De formule su dunia enz. is de geijkte in sprookjes, bij die gelegenheden. — Bura-u-lilī bet. „lilī-bloem;“ de lilī is een slingerplant, die langs rivieroever groeit, en groote, zeer teere lichtblauwe of witte bloemen heeft, in den vorm van convolvulusbloemen. — Makininang, zie het beneden (bl. 111) naar aanleiding van makikereapa, makikarimang gezegde. — Tawe nḗsaḷa nḗhiking; het kind bleek nu van denzelfden stand te zijn als Bataha, deze handelde dus niet tegen den adat, als hij het opvoedde als zijn eigen kind.

XXX.

BIO PIA DARIO DARUA KASISI.

Dario darua kasisi e nitëntang i amang-e r. i ninang-e ren darodo. Saraeng nasinkə u naung i rēdua, kə nakahēngang u mēngkate i rēdua hala mēbēbiahē e, tangú sēmbau tuari e mēngkatewe sūsangī sūsangī, sarang ēllo raha nisangī. Iakang e manāiwuhēbe tuarine, kaí man ta mangēdo sumangī. Kūng iakang e u: "Kuhə, momo! sumangī e, i kadua rumalēngke mēdeə si amang d. si ninang i kadua." Tangú wou ene wuhē nangēdo simangī.

Boue' iakang e naningkuŕe tuarine e, woue' i rēdua mēngkatewe rimalēng, maēllo, mahēbi, mēbuŕang, mētaung i rēdua man dūdalēng. Mēsombang u taumata i rēdua makiwaŕo, mēnsang kai suapa waŕen amang d. ninang i rēdua e. Isimbang i sire: "I kami wēga lai." Boue' i rēdua mangkewen dimalēng, kutēu nēsombangken tuang sēmbau. Tangú iakang māningkuŕu tuarine e nakiwaŕo su tuang ēndai e, kūng-e: "E, Tuang! māeng den masingkə u waŕen amang i kandua, tuŕungko, paŕi si kandua." Kūng u Tuang ēndai e u: "Dakə, pēmpēdalēng tamai kere', liu wuŕude pai marangə, māeng maŕengehē pai su sēmbəka e, i rua makaēba batu manipi; lekesə, mēntēhang i rua sen makaēba."

Sarang kere', i rēdua mēngkatewe rimalēng. Sarang napēllo pai su sēmbəkan buŕude r. nakaēba batu manipi, mēngkatewe nilekesə; kutēu sēngkakēlane kai soa masaria. Sēngkaŕekesə, su rēduh' u watu manipi ene pia soŕo. Boue' i rēdua tamahuari mēngkatewe tanaə dimēsung dūdalēng bou taŕoaran soa. Saraeng napēllo su pondol' u soa e, nakaēbae waŕe ghēguwa, sion paresə kanandune. Sēngkakakēllan dēdua e pia taumata rarua māhungkaiang mētētaŕoara meda, r. pia lantera mābawiting māngilaŕung meda e.

Boue' i rēdua mēngkatewe rimangeng. Sarang narangeng, Datu e r. Woki e tawe nakakilaŕa u ēndai e kai ana i rēdua. Sēngkarangeng e i rēdua mēngkatewe limahēku dimēngu si amang-e r. si ninang-e, kaí i rēdua man tanakakilaŕa. Kūng u Ratu e u: "Kai

i sai i rua?" Kûng i rêdua: "I kandua e kai ana i rua. Kai unûe i kandua kai nitëntang den keren kararodô-e, r. keren karëngu-e?" Bôue' mêngkatewe nahunsangi. Kûng u rariô darua e u: "Kawe unûe i kandua kai nitatëntang?" Kûng u Ratu e u: "I kandua e kai naënaë u nëndiahin baļe, raļohone e; maeng sen nariahi kěbi-kěbi, i kandua wuhûe mësulê mangala si rua." Kûng u rariô iakang e u: "Kawe unûe sen keren karëngu-e nasadia, woue' i kandua tawe niala." Bôue' i sire epa tahana nêdaļuase, watu ana i rêdua sen nakatuhû si rêdua matatimadê e. Sarang éne, wio pia dariô darua kasisi e.

XXX. VERTALING.

Verhaal van twee Weeskinderen.

De twee weeskinderen waren achtergelaten door hunnen vader en hunne moeder, terwijl zij nog klein waren. Toen zij tot bewustheid kwamen en begrepen, dat zij maar steeds alleen leefden, toen weende het jongste kind maar aldoor; het weende zelfs bloedige tranen. Het oudste kind trachtte het jongste te troosten, maar het hield niet op met weenen. De oudste zeide: "Houd op met weenen, zus! laat ons onzen vader en moeder gaan zoeken." Toen eerst hield zij op met weenen.

Daarop nam de oudste haar zusje op den rug en zij gingen op weg, dagen en nachten, maanden en jaren liepen zij maar door. Als zij menschen ontmoetten, vroegen zij, waar wel het huis van hun vader en hunne moeder was. Zij antwoordden dan: "Wij weten het ook niet." Daarop gingen zij maar steeds door en ontmoetten een heer. De oudste nu, die haar zusje droeg, vroeg dien heer: "Mijnheer, indien gij weet waar het huis van onzen vader is, help ons dan en zeg het ons." Die heer zeide: "Loopt in die richting, dien hoogen berg daar over; wanneer het aan den anderen kant naar beneden gaat, zult gij een vlakken steen vinden, licht dien op, dan zult gij het wel vinden."

Zij gingen dan maar door. Toen zij aan de andere zijde van den

berg gekomen waren, en den vlakken steen gevonden hadden, lichtten zij dien op, en daar zagen zij dat er een groote stad was. Den steen oplichtende bevonden zij dat er ter zijde van den vlakken steen eene lamp was. Daarop gingen de beide zusjes naar beneden, door het midden der stad loopende. Toen zij aan het einde der stad gekomen waren, vonden zij een groot huis, negen katoe-bladen lang. Aangekomen, zagen zij dat daar twee menschen zaten, met de tafel tusschen hen beiden in, en dat er eene lantaren boven de tafel hing.

Zij gingen terstond naar boven. Toen zij boven waren, herkenden de Koning en de Koningin hen niet als hunne kinderen. Boven gekomen, omhelsden en zoenden zij hunnen vader en hunne moeder, maar zij herkenden hen niet. De Koning zeide: "Wie zijt gij beiden?" Zij zeiden: "Wij zijn uwe kinderen. Waarom hebt gij ons verlaten, terwijl wij nog zoo klein waren en dat voor zoo langen tijd?" Daarop weenden zij. De kinderen zeiden: "Waarom zijn wij achtergelaten?" De Koning zeide: "Wij zijn naar beneden gekomen om het huis gereed te maken nl. den inboedel; wanneer het geheel en al gereed zou zijn, dan wilden wij u komen halen." Het oudste meisje zeide: "Waarom is het dan al zoo lang klaar en zijn wij nog niet gehaald?" Daarop verheugden zij zich, de ouders en de kinderen, omdat de kinderen hunne ouders reeds gevolgd waren. Tot zoover gaat het verhaal van de twee weeskinderen.

XXX. AANTEKENINGEN.

Ēllo raha "bloedtranen". Dit ēllo heeft in 't Sang. denzelfden vorm gekregen, als het woord voor "zon" en voor "dag". Uit de verwante talen blijkt, dat ēllo "traan" in 't Sang. een voorslag heeft: Tag. loha, Bul. Pak. Dano, Saw. lue, Bent. loh, Sea due, Ponos. Mong. lua. Over de verwante vormen van ēllo "dag", zie Kern, Fidji-taal, bl. 206. Ellon mata is dus "traan", matan ēllo "zon". — saḷiwuhē is met 't voorvoegsel sa gevormd van liwuhē (mēl.) "verstrooien, de gedachten verzetten, over iets heen praten", van denzelfden stam, als de bl. 23, 24 bij awu, awuḷē opgegeven woorden. — batu manipi; platte

steen worden dikwijls voorgesteld als sluitsteen voor den ingang naar de onderwereld. Het volgende is een duidelijk voorbeeld van eene voorstelling van 't hiernamaals, als eene voortzetting van het leven hier. De heidensche Sangireezen gelooven, dat zij na hunnen dood bij 't aankomen in de onderwereld worden ontvangen door hun kakëduang (een soort duplicaat van den mensch, dat bij de geboorte van hem scheidt) en door Mongkaru (de engel Munka'r, die volgens de Moslims met zijn gezelschap Nakir de gestorvenen omtrent hunne kennis van den Islâm ondervraagt), van wien de Sangireezen verder niets weten te vertellen. Deze twee vragen hem rekenschap van zijne daden op de wereld. Hij kan zich door slimme antwoorden door dit onderzoek heen helpen (waarvoor vele Sangireezen bij hun leven taghawera's leeren), en wordt, indien hij niet kan antwoorden, gestraft met loon naar werken. Wie zijne ouders heeft uitgescholden, dien worden met een grooten ijzeren haak de lippen stuk gescheurd; die gestolen heeft, moet steeds blijven stelen, enz. De lamp aan den ingang der onderwereld is er ter verlichting van den weg. De ouders der kinderen hebben ook eene lantaren boven de tafel hangen, want er is in de onderwereld evenzeer dag en nacht als hier.

Tamahuari naast tahatuari is waarschijnlijk namaak van tamahuane, een verkorte vorm van tahamahuane.

XXXI.

BIO PIA ANA U RATU R. WOKI, NIDARĚMME U GHAGHURANG-E.

Tangú kai piä Datu r. Woki, piä anä i rědua sangiang darua Kutęu Woki r. Ratu e kai nangěmpi anä u ratu wou wanua wałine, kų anä i rědua kahěngang darua e kai nıdarěmme, mangalene nipětalakě. Kaı, i rědua e kai rarię matatuhų. Ené i rědua měngkatewe mahunsangi, batų u i rědua wěgawen sěbapě makapanokolě si rědua e. Kų apan kałaello i rědua e pětatikilang i rědua su panongge, maeng maello i rědua ren dımangeng. Kaı, Ratu e maeng makasilo si rědua, měngkatewe mangala těking, kų mamahesě si rědua. Apałiwų u Sangiang darua e uté sen nılaulěng u matimadě bawine e, mangalene ninang i rědua e. Ené Sangiang tuari e měngkatewe makıkereapa su tuhang-e, angkũng-e: "Kereapě, kaka! měnsang i kaduda ren mědeę gaghurang i kadua wałine, arau kerea'?" Kaı tuhang-e něberę: "I kaduda e měngkatewe pundang manalemọ popah' u kãng i Tuang děduan Buwų; tawe mamenso u wałen inang-iamang i kadua."

Uté Ratu e měngkatewe měliwuahě i rědua e, kamaeng i rědua manga lųlahowọ su panongge e. Tangú i rědua e měngkatewe mahunsangi sarang botonge. Kutęu pěbawinsı i rědua e kai ipana-luka anä i rědua rarua e. Tangú saręng bawello i rědua mahunsangi, kutęu Ratu r. Woki e měngkatewe riměngu tasihing-e si rědua r. něberę u: "Kuhę, wawų, mahunsangi. Mahunęu i rua mamben mětětahaghaghurang i kandua e mapia." Tangú wou tempo ene nědałahikingke tasulung-e kapiane.

XXXI. VERTALING.

Er was eens een Koning en eene Koningin, die twee prinsessen tot kinderen hadden. De Koningin en de Koning nu namen tot zich koningskinderen uit een ander land, en hunne beide wezenlijke kinderen wierpen zij weg, dat wil zeggen, zij verstieten ze. Deze twee nu waren gehoorzame kinderen. Toen weenden zij beiden aldoor, omdat zij de reden niet wisten waarom zij weggezonden waren. En telkens als het avond werd, was hunne slaapplaats op de aanrechttafel onder het uitstek van 't dak, en wanneer het dag werd, wilden zij de trap opgaan, maar wanneer de Koning hen zag, dan nam de Koning een stok en sloeg naar hen. Wat de beide prinsessen bezaten was reeds door hunne moeder teruggenomen. De jongste prinses nu was maar steeds aan 't vragen aan hare zuster, en zeide: „Hoe te doen, zuster; zouden wij maar andere ouders zoeken, zuster, of hoe zullen wij doen?” Maar hare oudste zuster zeide: „Wij willen liever de kruimels van het eten van Mijnheer en Mevrouw bijeengaren; wij zullen het huis onzer ouders niet verlaten.”

De Koning nu joeg hen telkens weg, wanneer zij bijv. op de aanrecht gehurkt zaten. Dan weenden zij beiden uit alle macht. Het betoonen van haat nu van hen beiden, was om daardoor hunne twee kinderen te verzoeken. En toen zij 's avonds weenden, kusten de Koning en de Koningin hen zeer en zeiden: „Houdt op met weenen, prinsesjes. Gij beiden zijt dus toch waarlijk goede kinderen van uwe ouders.” En sinds dien tijd verzorgden zij elkander onvergelykelijk goed.

XXXI. AANTEKENINGEN.

Empi is een jong mensch of jong meisje, dat men als kind aanneemt en opvoedt; zulke kinderen worden dikwijls als pages of hofdames bij de vorsten gevonden. — dēmme (mënd.) bet. „weg-

werpen, weggoeien" en wordt daarom verklaard door 't Ar. Mal. talakë, dat in 't Sang. een algemeener bet. heeft dan in 't Ar. en Mal. — sěbapë; het Sang. woord is batı. — apan kală-
 ěllo "met iederen keer dat het dag werd". Over dezen vorm, zie bl. 80, 81. — panongge is een bale-bale buitenshuis, om voorwerpen op te leggen, die alleen nog maar bij de onderwetsche huizen op Sangir gevonden wordt. — apałiwı, zie bl. 72. — makikereapa bet. "kereapa roepen, vragen: hoe nu? wat nu te doen?" Andere voorbeelden van dit gebruik van maki zijn: makikarimang "karima (och mocht toch, zie bl. 185) zeggen, een wensch uiten", makininang, makiinang "moeder noemen", makiwawı "met bawı betitelen", enz. In mijne Sang. Spraakkunst heb ik verzuimd deze beteekenis van maki op te geven.

XXXII.

BEKEN BAHĀ NAMAKEĻĒ BAĻĒ.

Tangú kai piā Baha, kū simēbang bou undangeng. Kai i sie kai mangēmpuhe, pirua. Kutēu saraeng i sie rūdaļeng su ghilamu, ute i sie kai nakasilo Waļe puļutang, mangalene Waļe masurēķa. Kutēu i Waha e kai nēbera u: „Iroē, Waļe ēndaļ mēntēhang mēngkai nipapapakeļē.” Kutēu angkūng i Waļe u: „Iā baļinewe ēllang-u, Waha, kū abe pēbawera kere’”. Tangú i Waha kai simimbang u: „Abe tatalaņ, e Waļe, mēntēhang kai taku pakelang, e Waļe; mēngkai sahene timaļaņ.” I Waļe simimbang u: „Pamakele, kontinu!” Tangú i Waha mēngkatewe namakel’ u laed-e koaneng. Tangú laed-e kai rimēķa. Kutēu Waha e nēberaē u: „Pēllōe, araú Waļe! mēntēhang kai taku tēmpaļeng u kaihi.” Nēberaē wue i Waļe: „Pakeļē lain laed-u kaihi.” Ute namakeļē kapia, i Waha, ute laed’ u Waha ruanbēķa e mēngkatewe rimēķa su Waļe. Nēbera kapia Waha e: „Pēllōe, Waļe! mēntēhang i kau kai taku kokāng.” Angkūng i Waļe u: „Kokāe!” Ute nangokāen kēngkung-e koaneng. Ute rimēķaē kēngkung-e. Nēsaņ nangokan kēngkung-e kaihi, ute rimēķaē lai. Ute woue’ i Waha nēberaē: „Pēllōe, mēntēhang i kau kai taku kikiang, araú!” Kutēu nēberaē i Waļe: „Kikie!” Kutēu i Waha e nangikje. Ute rimēķaē mohong i Waha, ute i Waha naļēmmisē, batu u sarang ļimanabē i Waha mang ķadarēķa su wadang i Waļe.

XXXII. VERTALING.

Verhaal van een Aap, die een Tripang trapte.

Er was eens een Aap, en die kwam uit het woud. En hij ging schelpdieren zoeken, de stakkerd! En terwijl hij door het wier liep,

zag hij een kleef-tripang, dat is een Zeekomkommer die kleverig is. En de Aap zeide: "Wel, Tripang, nu zult ge straks platgetrapt worden." Toen zeide de Tripang: "Ik ben uw slaaf niet, Aap, maak niet zulke praatjes." Toen antwoordde de Aap: "Zeg nu geen onzin, Tripang, straks zal ik u trappen, hoor Tripang; ge lijkt wel te gekscheren." De Tripang antwoordde: "Schop maar, gij met uwe leugens!" Toen schopte de Aap met zijn rechterpoot. En zijn poot kleefde vast. Toen zeide de Aap: "Laat los, Tripang, zult ge! straks zal ik u schoppen met mijn linkerpoot." De Tripang zeide weder: "Schop ook maar met uw linkerpoot." Toen schopte de Aap weder, en toen kleefden de beide pooten van den Aap vast aan de Tripang. Wederom zeide de Aap: "Laat los, Tripang! straks zal ik u stompen." De Tripang zeide: "Stomp maar toe!" Toen stompte hij met zijn rechter vuist. En zijn vuist kleefde vast. Wederom stompte hij met zijn linker vuist, en die kleefde ook vast. En daarop zeide de Aap: "Laat los, straks zal ik u bijten, hoor!" Daarop zeide de Tripang: "Bijt maar toe!" Daarop beet de Aap. Toen kleefde de bek van den Aap vast, en de Aap verdronk, omdat de Aap, totdat het vloed was geworden, vastgekleefd bleef aan 't lichaam van de Tripang.

XXXII. AANTEKENINGEN.

Dit verhaal heb ik wat laat gevonden; het had om zijn inhoud moeten volgen op IIe (B. T. L. V. 1893, blz. 374, vlgg.).

Baļe, zie Aant. op XVII, bl. 11 van dezen Jaargang. — mangẽmpuhe, Jaarg. 1893, bl. 407. — puļutang is een derg. vorm als takutang, enz. Zie bl. 224. — masurẽķa is gevormd van den stam deķa, met 't voorvoegsel su, dat soms met si afwisselt. Beide komen weinig voor. Syn. met masurẽķa is masipuļu "kleverig." Andere voorbeelden zijn: masuhepe "beklemd, benauwd door volte"; masikome "zacht", van kome, masikẽndi, id., masuwenehẽ ook masughenehẽ, "dik", masunaubẽ "halfdonker, schemerig". De stammen dezer laatste woorden zijn niet bekend. — nipapapakelẽ; over de frequen-

tatieve bet. van de reduplicatie, zie bl. 196. Ook 't volgende pëbawera is er een voorbeeld van. Abe pëbera kere', zou beteekenen „zeg dat niet“. — sahe bet. „voorkomen“ en verder ook „aard, geaardheid“. Sahene bet. dus „het voorkomen er van“, en heeft in 't spraakgebruik de beteekenis van: „het ziet er uit als, het lijkt of“ en derg. Als de term niet geijkt was geworden, zou men hier sahen u verwachten. — t ěmpaļeng is eene variatie van t ěmpelang, van t ěmpelĕ „schoppen, trappen“.

XXXIII.

BIO PIA KASILI ARENG-E RATU KADIO.

Kasili i Ratu kadio e kai niëntudë su Sangiang sëmbaru, areng-e Sangiang u Ello. Saraeng i rëdua mëbëbanuäe, kutëu nakahombangke kapapia. Saraeng pia kapapia, tangú Kasili e mëngkatewe nëdariahi simenggo d. nauñi su Sangiang e: „Ia kai mëdeä sepa wułaeng, kasing bułaeng, kinikirë bułaeng, patiku haghin nalang bułaeng. Kamageng dumëntäe kai anä esë, piara wue; kereu kai wawine, ute wonohë su ļaudë, madirin makarosa dunia e.” Saraeng kere’, Kasili e mëngkatewe simenggo.

Saraeng su likud-e, kutëu Sangiang e nakaëbae anä-e hindua, kutëu kai anä bawine këbi. Tangú i ninang-e nakatahëndungke tanatan kawing-e, u kamageng anä esë, piara wue; kereu kai wawine, kai pakibonohë su ļaudë. Tangú saraeng kere’, nitëguangken manga Wëbato e: „Tëntaļang iamang-e wodañ tanadënta, mapia ren itonda su undangeng.” Tangú nakoäe kere’; Sangiang darua e mëngkatewe nitonda, woue’ nijpapëllö su raļig’ u mëlëngku.

Marëngu marëngu i rëdua mëngkai sene, i rëdua hala, kutëu Kasili e narëntäe wou simenggo e. Tangú Kasili e mëngkatewe nakiwalo si ninang-e, mënsang kawing-e sen pia ahus’ i rëdua. Kûng i ninang-e: „Pia, kai anä bawine hindua, ku ini sen tadje ringang i ninang-e, kai sen tinonda su undangeng, ipahëdo sarang i kau marënta.” Tangú mëngkatewe taraj pinakiaļa. Saraeng ënsae narënta, kûng u Kasili e u: „Koateko petine, ren ’pëtahông u manga apa ’daj darua e; ren sasae iwonohë su ļaudë, madirin makarosa dunia e.” Saraeng kere’, mëngkatewe nëkoä petine. Sarang nasuen koä e, mëngkatewe nitaho su peti e, Sangiang darua ene, woue’ sasae nijawonohë su ļaudë.

Kutëu saraeng peti e madënta su ëlli, kutëu ļaudë ene kai nakoä banua, tangú wanua ene sëngkariadine mëngkatewe pia haghin darotong: kâng, kinä e kate ’këkaehang su sëbu’ ļua e. Kai su tempon Sangiang darua e narëntäe su soa pinakiaļa iamang-e, su

piä tukad' u wale-lawo e kai piä manü mangighang; tangú Sangiang sēmbau mēngkatewe nangała tēlluh-e sēmbau, nīkakēngkung-e. Saraeng peti e madēntāe su ēllī e, kutēu sēngkakirałane kai manü ese. Tangú Manü ene nakoae kere i amang i rēdua. Manü ene, kamageng kumukū bawēllo, hēdo mahēpusē tingih-e u manü katumpāne. Tangú sēhēbi nēsae kimukū, kutēu kai piä Kasili rarua nitū. Areng u Kasili rarua e, sēmbau areng-e Muru di Adinda, sēmbau Muru di Amudisē. Arawe areng u Sangiang darua niwonohē e, sēmbau areng-e Sangiang Tinonda, sēmbau Ontuntumeno. Kutēu Kasili ēndai darua e nēdorong nēkawing Sangiang darua e. Saraeng Sangiang darua e napulu, r. Manü nakoae kere i amang i rēdua e napulu lai, tangú nariadiē nēkawing Sangiang darua e.

Saraeng sen bōu nēkawing, kutēu kai piä sakaeng nisampelē, nikilałang u Sangiang darua e, kutēu kai Mēhinun Datu iamang i rēdua e, pinakiwałōng u Sangiang: "I kau kai nisampelē kerea' Mēhinu?" Kūng u Mēhinu e u: "Ia e, Wawū, kai nisampelē, u mēngkate ēnsae nēniata; naun tēntałang ta nipamonohang i Wawū dēdua e, sasae ini mēngkawe laudē, kutēu sarang i Wawū dēdua nībawonohē, kutēu kawe timuwo nakoae banua. Sangiang e mēngkatewe nakiwało: "Dala su anun kamene tahamawu, kereapae?" Kūng u Mēhinu e u "Dala e, Wawū, kaławou taumata e sen nasue nate: i amang d. i ninang i Wawū dēdua e sen mēkēkala-mautē; dala kate pēsēmpotō suminda e; apan dałohon soa e sen nasue nate, tawē saki-e apa; saki-e man lunusē." Kūng u Sangiang e u: "Uade kawe piä i kandua e makadosa r. makadałaki banua e, kutēu i kandua semben tadiē, kawe apa nakarałaki si kamene tahamawu?" Saraeng kere', Sangiang e mēngkatewe nanadia käng d. kinā nīlaonggo su Mēhinu e. Sakaeng u Mēhinu e natihi-tihub' u käng d. kinā, sasā d. tamata, dingang u nēkoae ringo si ninang-e, woue' nēberae: "Dakoe tarai d. apan lēmben käng sasā apan tamahinsang, sáwuhēbe käng u binatang." Bōue' nēberae lai Sangiang e: "Mageng masake su sakaeng e, pētimba, woue' sakaeng-u e kate isuhudē, i kau hēdo pēkēlla, patehang sen misonsołē su apeng."

Saraeng sen narēnta, i sie mēngkatewe napakäng u kawing-e r. ana-e, woue' mēngkatewe natarai nangētud' u ringo u Sangiang si ninang-e. Sēngkarumating mēngkatewe nēgēllī u malambae. Kutēu sarang Boki e nakaringihē malambae-e, nakiwałoe: "Kai i sai, manga mahualá, wēdi u nēgēllī u malambae-e?" Kūng u manga mahuala e: "Kai ēllang-u, Mēhinu e." Kūng u Woki e u: "Kai kerea', Mēhinu?" Kūng u Mēhinu e u: "Kai mangētudē dingō

u ahus' i Wawu darua nanben nibawonohë e, ëndaung pira hëbi e, ku 'lëantibang kai sen nate, kuteu radë kai wiahë, u laudë pinawonohang i rëdua e radë kai timuwo wanua, radë e haghijewen darotong e, tawë kurang-e, radë man sene këbi."

Boue' Woki e mëngkatewe nangukahë dohon manga an-a-e. Ratu e, saraeng nakaringihë, mëngkatewe nëtatëtehë nisu, woue' sëngkahombang mëngkatewe kimâng, maning Boki e wodan den katabhiane. Kuteu Ratu e, saraeng bou kimâng, tangú nëpapinunue wadang-e, woue' nëbiahë sau, boue' apan lëmbene pinëbawawuhe su kalawou taumata e.

Sarang kerenëe, kuteu Ratu e mëngkatewe nakiwohang nangomol' u kawanuane. Sarang nakomolë, tangú Ratu e mëngkatewe nëbera: "I kite e ren sasae mangalo mamate manga binatang, manga setang dadë darua, radë uade kai mamañiu si kite." Sarang kere', mëngkatewe sasae nëmpangalo, kai tangú Sangiang e sen timanata su Mëhinu e: "Kereu i kamene tahamawu kai manga ënsae mangalo, i kau ënsaëbe kañamona, papakasingka si kandua." Saraeng sen sasae, Mëhinu e mëngkatewe sasae sësane kañëmona, nëhabarë su Sangiang darua e. Kuteu saraeng Datu e ënsae nëmpangalo, laudë e mëngkatewe nasuhepë u sakaeng. Kuteu sarang masanggid' u wanuan Sangiang darua e, karulunge, kereu pia taumata mahëngkilalâng, sumëlle su apeng, semben ikakilala, kuteu sëngkianu nirëlangengke, ringangu nirëndungangke, haki u tate nakasilo wanua. Sarang kere', tangú mëngkatewe nëpaparingang nëmpësule kapia. Sëngkakarumaheng e, mëngkatewe nësau nëpaparingang sasae mangalo kapia. Saraeng mañulung u apeng, nësawewe nirëndungang. Kuteu nësawewe nawali kapia. Nëpapëlloen pông-e kapia. Kûng u Ratu e u: "I kite mësau sasae, tëllu hëbi; i kite hëdo mangëdo kamageng manga apa radë daralaki e nasuen patene." Su katëllu hëbine mëngkatewe nasasae kapia. Kuteu mañulungkewen apeng e nirëndungangkewe kasau, tatewe nakasilo wanua. Kuteu nësawewe nawali kapia. Kûng u Ratu e: "I kite mëbañi e kapia, i kite sen tamakapate manga apa radë e; walae apëbanua, radë su wanuwawen sire; i kite su wanuwawen kite, mëngkate wala, masibanuawen banuane."

XXXIII. VERTALING.

Verhaal van een Prins genaamd „Kleine Koning“.

Prins Kleine Koning werd gehuwd met eene Prinses, genaamd „Prinses der Zon“. Toen zij metterwoon gevestigd waren, kwam zij in gezegende omstandigheden. Toen zij nu in gezegende omstandigheden verkeerde, maakte de Prins zich gereed om op reis te gaan, en zeide tot de Prinses: „Ik ga een gouden bal zoeken, een gouden tol, gouden knikkers, allerlei soorten van gouden speelgoed. Wanneer het komt en het is een jongen, verzorg het dan, wanneer het een meisje is, verdrink het dan in zee, opdat de wereld niet besmet worde.“ Daarop zeilde de Prins weg.

Na zijn vertrek kreeg de Prinses een tweeling en 't waren beiden meisjes. Toen herinnerde zich hare moeder de opdracht van haren gemaal, dat zij, wanneer het een jongen was, hem verzorgen moest, en wanneer het een meisje was, het in zee moest werpen. En in die omstandigheden kreeg zij van de Rijksgrooten dezen raad: „Zoolang hun vader nog niet gekomen is, is 't het beste dat zij naar het woud overgebracht worden.“ En zoo geschiedde het; de beide Prinsessen werden overgebracht, en daarop neergelegd tusschen de wortels van een mëlëngkū.

Langen, langen tijd waren zij daar, zij beiden alleen, toen de Prins terugkwam. Terstond vroeg de Prins aan zijne moeder of zijne gemalin al een kind van hen beiden had. Zijne moeder zeide: „Ja, het zijn meisjes, tweelingen, doch nu zijn zij niet bij hare moeder, zij zijn reeds naar 't woud gebracht, om te wachten totdat gij terug zoudt komen.“ Terstond liet hij ze halen. Toen zij gekomen waren, zeide de Prins: „Maak een kist, om die twee dingen daar in te doen; zij zullen in zee verdronken worden, opdat de wereld niet besmet worde.“ Daarop werd er eene kist voor haar gemaakt. Toen die af was, werden de twee Prinsessen in de kist gelegd; daarop liet men haar in zee zinken.

En toen de kist op den bodem der zee kwam, werd die zee tot land, en terwijl het ontstond, waren er allerlei soorten van waren: de spijs en het vleesch werd zoo maar weggeveegd in de branding.

Ten tijde nu dat de beide Prinsessen in de stad kwamen, gehaald zijnde door haren vader, was er bij de trap van 't paleis een kip aan 't broeien, en de eene Prinses nam toen een ei, en hield het in de gesloten hand. Toen de kist op den bodem der zee aankwam, barstte het in hare hand, en zij bemerkte dat het een haan was. Die Haan nu werd als 't ware hun beider vader. Wanneer die Haan des avonds begon te kraaien, hield zijn gekraai pas op, wanneer de kippen van stok vlogen. En toen hij op een nacht weder kraaide, kwamen er twee Prinsen op af. De naam van den eenen Prins was Muru di Adinda, die van den anderen Muru di Amudisë. En de namen der verzonken Prinsessen waren: de eene heette de Weggebrachte Prinses, de andere Ontuntumeno. En die beide Prinsen vroegen de beide Prinsessen ten huwelijk. Toen de beide Prinsessen hadden toegestemd, en ook de Haan, die als 't ware hun vader was geworden, zijne toestemming had gegeven, had het huwelijk der beide Prinsessen plaats.

Nadat zij gehuwd waren, werd daar een vaartuig op 't strand gezet. Toen de beide Prinsessen den man in het vaartuig opnamen, zagen zij, dat het de bode van den Koning hunnen vader was. De Prinsessen vroegen hem: "Hoe zijt gij aangedreven, Bode?" De Bode zeide: "Ik, Mevrouw, ben aangedreven, omdat ik maar eens ben komen kijken; toen de beide Jonkvrouwen nog niet in de zee waren neergelaten, was dit alles vóór ons nog zee, en toen de beide Jonkvrouwen verzonken waren, is het opgerezen tot land." De Prinsessen vroegen toen: "Hoe is het daar ginds bij den Koning en U?" De Bode zeide: "Daar ginds, Mevrouw, zijn alle menschen reeds gestorven; de vader en moeder van Mevrouw en hare zuster liggen in doodstrijd; zij ademen nog maar afgebroken; alle inwoners der stad zijn gestorven zonder eenige ziekte; hunne ziekte was slechts verhongering." De Prinses zeide: "Men zeide nog wel dat wij beiden het waren, die het land besmetten en slecht maakten, en nu wij er niet meer zijn, wat heeft dan uwen Heer en de zijnen in 't ongeluk gestort?" Hierop maakten de Prinsessen terstond spijzen en vleesch gereed, die zij aan den Bode gaven. De schuit van den Bode was tot zinkens toe vol van spijze en vleesch, gekookt en rauw; ook maakten zij een pakje voor hunne moeder, daarna zeiden zij: "Ga nu heen, en alle resten van het gekookte eten, die men niet kan opeten, strooi die als voeder voor de beesten". Daarop zeiden de Prinsessen nog: "Wanneer gij aan boord van 't schip zijt, sluit dan de oogen, daarna zal uw schip

in zee geduwd worden; gij moet wachten met de oogen te openen totdat het naar uwe berekening reeds aan wal zal stooten."

Toen hij was aangekomen, gaf hij terstond zijne vrouw en kinderen te eten, daarop ging hij het pakje der Prinsessen brengen aan hare moeder. Bij zijne aankomst zeide hij: "Goeden avond." En toen de Koningin zijnen groet had gehoord, vroeg zij: "Wie is dat, meisjes, wiens groet ik daar hoorde?" De meisjes zeiden: "'t Is uw slaaf, de Bode." De Koningin zeide: "Hoe is het, Bode?" De Bode zeide: "Ik breng een pakje van uwe beide dochters, die onlangs in zee nedergelaten zijn, en van welke men dacht dat zij reeds gestorven waren, doch zie, zij leven; want de zee, waarin zij geworpen waren, is ginds tot land opgerezen, en daar zijn allerlei soorten van goederen, er ontbreekt daar niets, alles is er."

Terstond daarop deed de Koningin het pakje harer kinderen open. Toen de Koning het hoorde, kroop hij met groote inspanning voort, en toen hij er bij gekomen was, at hij meteen, hoewel de Koningin nog aan het verdeelen was. En nadat de Koning gegeten had, kwam zijn lichaam weder bij, en leefde hij weer op. Daarna werd hetgeen er overschoot verdeeld onder alle menschen.

Daarop liet de Koning uitroepen om zijne onderdanen te verzamelen. Toen zij bijeen waren, zeide de Koning: "Wij zullen heengaan om die beesten, die twee duivels daarginds aan te vallen en te dooden, die, naar men zegt, ons overtreffen." Daarop gingen zij heen om hen te beoorlogen, doch de Prinsessen hadden den Bode opgedragen: "Wanneer uw Vorst en gijlieden zijne knechten ons soms wilt komen bestrijden, kom gij dan vooraf hier, om het ons te doen weten." Toen zij dan optrekken wilden, ging de Bode vooraf alleen heen en berichtte het aan de beide Prinsessen. En toen de Koning en zijn volk hen kwamen aanvallen, was de zee overvol van schepen. En toen zij het land der beide Prinsessen naderden, en zoo dicht bij den wal waren, dat indien er menschen waren die elkaar kenden, en er liep er een langs het strand, hij herkend zou worden, kwam er plotseling een bui over hen, en werden zij door duisternis overvallen, zoodat zij geen land konden zien. Onder die omstandigheden wekten zij elkander op, om weder terug te keeren. Op den derden dag daarna wekten zij elkaar op, om weder te gaan aanvallen. Toen zij bij 't strand waren, werden zij weder door duisternis overvallen. En wederom keerden zij terug. Weder bepaalden zij een tijd. De Koning zeide: "Laat ons over drie dagen weder gaan, wij zullen pas ophouden, als die kwade

dingen daar allen gedood zijn." Den derden dag trokken zij weder op. En bij het naderen van het strand, werden zij weder door duisternis overvallen, zij zagen weder geen land. En wederom keerden zij terug. De Koning zeide: "Laat ons maar weder terugkeeren; wij kunnen die dingen daar niet dooden; laat hen daar in hun eigen land wonen, en blijven wij in ons land, laat ieder blijven wonen in zijn eigen land."

XXXIII. AANTEEKENINGEN.

Niëntudë su, eig. „gevoerd tot“, nl. in optocht gevoerd tot de prinses, om haar af te halen van haar huis en naar het zijne te brengen. Bij gewone menschen uit het volk gaan beiden weer terug naar het huis der vrouw en werkt de man, minstens gedurende het eerste jaar, mede met de familie der vrouw. Daarna gaan zij samen wonen. — makarosa: de dosa bij uitnemendheid was vroeger op Sangir bloedschuld; de woorden van den Prins beteekenen dus eigenlijk: „opdat de wereld geen bloedschuld beloofte.“ — hindua „tweeling“ staat voor hëndua; het is gevormd van dua met een voorvoegsel of een voorslag. Het bl. 128 behandelde voorvoegsel hë, hu, hu* is waarschl. wel iets anders; 't meest ligt voor de hand het als een voorslag te beschouwen, die op de bet. van 't woord geen invloed heeft. Andere voorbeelden, zie bl. 25, 26. — daligë; bij de mëlëngku groeien de ruggen der wortels hoog boven den grond, zij vormen dan de wanden eener ruimte, waarin hier de kinderen worden neergelegd. — patchang „naar gissing, naar berekening“, is afgeleid van patchë (mam.) „opnemen met de oogen, met den geest berekenen, bij gissing stellen“, makipatchë „zich laten waarzeggen.“ In 't gebruik is patchang tot een bijwoord geworden. — mëkëkalamaute van 't Mal. kala maut „doodsuur“ (kala Skr. „tijd“, maut Ar. „dood“), wordt in 't Sang. gebruikt voor „in doodstrijd liggen“. — pë-sëmpoto suminda e „het ademen is bij eindjes, bij stukjes“, beschrijving van het afgebroken ademen van lieden, die in doodstrijd liggen. — mëtimba „de oogen sluiten“, eig. „zich blind

(buta) houden", gevormd met 't voorvoegsel ti*, zie bl. 135. — manga mahuala; hiermede zijn bedoeld de ěmpi's of pleegkinderen, meestal jongere verwanten der koninklijke familie, die als hofdames dienst doen bij de koningin. Zie de aantekeningen bij N°. XXXI. — pông "maat, grens" is identisch met pûng "stam, oorsprong, punt van uitgang." Met mamëllø bet. het "bepaalden tijd vaststellen." Pong-e sarang ini "de mate (van uitgestrektheid) gaat tot hier", ta pong-e "mateloos".

XXXIV.

BION PUSUNG U KALEPA REDUAN ABIGAELE.

Tangú kai piá Ratu r. Woki, ute Woki ene kai piá pohiamane. Tangú Ratu e kai mēdēdariahi mamundaļē. Ené Ratu e timanataēn bawera, angkūng-e: "Kamageng ana esē, iā mēkuid' u kasing d. pahū-e wuļaeng d. kinikirē buļaeng; maeng ana bawine, ute potoko, rahane ģmmung su ļama, deso inumangku."

Kuteu senggo u Ratu e keree wukun nihung, kų sen maļali bōu simenggo e, kuteu Woki e masanggide mamantelē. Ute namantele i sie, kuteu kai rariō bawine. Tangú i ninang-e nasusāe, nirating simangi. Bōue' Woki e mēngkatewe nakitampung u Bēbato e, nēdorong tēgu mēnsang ahus-e wawine koateng kerea'. Ené Wēbato e nētampuge kų nētātēgūe. Kai ahus' u Woki e kai rarua, i akang e areng-e i Pusung u Kaļumpang, areng u tuari e kai i Abigaelē. Su putusang u tēgu e, rariō darua ene kai itonda su ļantang, kų i sire mēngkatewe namoto kambing, nipēngganti niawan dariō darua e. Tangú rahan kambing ene niļaēmmung su ļama, nireso inumang u Ratu e.

Manga rariō ene, tangú sarāeng su ļantang e, i rēdua kai mēbēbanua su pūng u nanasi. Ené, sarēta u i rēdua kųkāng nanasi masasa, kuteu i rēdua kai kinaēbakeng i Wikī-Bikī dēduan Manganguwi. Tangú i rēdua niļahikingken dēdua.

Bōu ene Ratu e narēntāe, ute nakiwaļoe Ratu e su Woki: "Kuteu, ahus' i kadua esē arau wawine?" Tangú Woki e simimbang, angkūng-e: "Ahus' i kadua e wawine, tangú sen pinoto, timuhewe tatanatan Tuang, pakipoto, kų dahane, Tuáng, ēndai su ļama." Tangú Ratu ene nangaļae raha su ļama e, kų maťatēdeen limane, kų i sie manginungke, kuteu kai piá asu raļaki himēbu su aļung, kų lahēbune e wawerane: "Kai rahan kambing, Tuáng!" Ute lama ene nihipēe. Bōue' Asu e nēhabarē u: "I Wawuku rēdua e kai su ļantang, Tuang!"

Kuteu Ratu e nēbuāe r. nangaļa barā, mamotoe Wokine, r.

kawanuane. Ené manga kawanuane nangambangke Wokine r. nêka-
liomanengke, woue' i sire nakialaen dariq darua e. I sire rimoloh'
u Mihinu niapangala si rêdua. Tangú naréntae su anun Bikj-Bikj
dëduan Manganguwi. Ené nêsembôe Mihinu e su pułun tukadê e,
sasambone :

"Bawukú i Pusúng u Kałumpang,
dëduan Bawuku i Abigaelê!
ia nírolohen Túang,
nilaórœn Małambe,
iapángala si Wawu,
apanághënnu si 'ngiang;
dade sóa ionóde,
kudató ianseréte,
soa nfonoden bánsagê,
nianséreen pêdıne."

Tangú i Pusung u Kałumpang dëduan Abigaelê nêsembôen ba-
walis-e :

"O Mëhínu, 'dadolórang,
dakô sásae paúli si Małambeku.
pëhábarewe si Rátuku,
rala kái ren mëndéno,
denq kai ren mëndáki, ren mangénsue wawúha."

Kutê Datu e rimolohelain piketê, bawerane kereewelai waweran
Mihinu e, r. sasimbang i rêdua e kereewelai kałamona. Tangú su
samurine rimolohen kumpania. Ené i rêdua e simimbangke: "I
kamene sasae, u kere i kandua ini e tawe wotonge, watu u i
kandua walinewe aná u Ratu, ku tawe wotonge 'alakeng u kum-
pania; katewe paúli u i kandua sen lai makatoje."

Ené, saræng i sire sen napaghohê, uté i rêdua mëngkatewe
simangi simangi, bœu ene i rêdua mëngkatewe nasasae. Ené i
Wikj-Bikj dëduan Manganguwi simangie lai. Saræng sen narénta,
i rêdua e tawe rimangeng, kaiso kai kimaiaang su pułun tukadê e.
Datu e, saræng nakasilœe i rêdua e tawe rumangeng, uté mëng-
katewe nêhêkadê, bawerane: "Endaje rangeng!" Ute i Pusung u
Kałumpang e nêbera: "Sinje, Tuang!" u rałai kere i kandua e
tawe wotonge mëkampung u manga mawu." Ené Ratu e nanihasae,
kai i rêdua e nêbera u: "Maeng mëhukung, Tuang! ute hukungke;
i kandua sen tawahałuas' u, mëkampung dingangu manga mawu,
watu i kandua walinewe aná u Ratu, kaiso i kandua kai taumata

rałaki." Ené i ninang-e mēngkatewe sūsangi, Datu e ute mēngkai mānihasa, hakju i rēdua e narangeng. Tangú iapakaiangke su kadera, kaí i rēdua e tawe naiang, kaiso i rēdua kai naiang su ałung u kadera e.

Boue' manga Wēbato e nēmpētātēgúe. Angkūng u sēngga: "Iwonohē!" angkūng u sēngga: "Patēng!" Kutēu kai piā Bēbato sēmbau nanēgu u: "Su tēguku, i Wawuku rēdua kai waradosa, ute mamben patēng, kai wou namate, ute patēng lai, kaí tawe sałan dēdua, ute ahus' i Tuang bawine e mawun kami, esē man mawun kami, kereapan isēba, ahus' i Tuang e mau mawun kami, kų darua ene tawē iwala." Arawe Ratu e, sarāeng nakaringihē kerene, nēliwuahe r. nēpēdúe.

Su putusang u hukumang e, i rēdua ene kai matonda. Ute Ratu e rimolohen piran katau niapanonda, kų karaune, apeng i amang-e rēduan ninang-e sen tanakasilo. Kutēu i sire nakasilōe wanua, ené Sangiang e nēberae: "I kandua e tondae su wanua radē." Tangú nasasae e, woue' nīpapēllōe sene. Banua ene tangú kai wanua ta taune. Sarāeng sene, iakang e mēngkatewe nēgahagho: "Kamageng iā anā u Ratu tēngadē, ute kariadiēkon bałen kandua tamahuari ēndai sini, r. ralohon bałe, r. patikų darotong pakasueko tuwo su kēhu". Ute patikų ene nariadiē. Kutēu sarāeng i rēdua mēbēbiahē marēngu sene, ute kai piā kapalē bou Pūng-u-łangi. Kutēu sakaeng ene nawałangōe su sowāng u wanua ēndai ene. Kasili e mēngkatewe timumpa. Arawe wałe su wanua ene kētaewen bałen Sangiang e. Tangú Kasili e rimangengke su wałen Sangiang e, kutēu sarāeng Kasili e nakasilo si Pusung u Kałēpa e, ute i sie nangumbelee liman Pusung u Kałēpa e r. nēberae: "Su dunia kawing, su aheratē kawing, ta kawing bałine mang i Wawu."

Sarāeng bou nēkawing, ute i Pusung u Kałēpa e mēngkatewe nilurang su sikutji e. Ené tuari e sūsakēete ringang u tuhang-e, kutē Kasili e nangałā bałang, ipamangga su Sangiang tuari e. Tangú Sangiang tuari e kimiāe maiha-ihā, kų mēngkate mētētēngkałunggi su ēnne, r. sauneng simangi, batų u ēndai kate i rēdua, kutēu mētātēntangkela. Tangú wou sūsangi e, Sangiang e nēgahagho: "Kamageng iā anā u Ratu tēngadē, ute katēntungekon dēndipahē, bou ini sołong Pūng-u-łangi." Ené piāe rēndipahē, nawatedē, boue' i sie limentēe nakoā sołong Pūng-u-łangi e. Sarāeng i sie nakaēba bałen tuhang-e, tangú i sie taraje rimangeng. Sarāeng Kasili e nakasilo si sie taraj dūdangeng, tangú nīlahēpingke tukadē e, r. apan lohang u wałe e nasuen sēnsing e. Ené tuarine nēberae: "Kaka,

kaḍiongeng kate heme u mamâṅ-u, ondolëko." Kai tuhang-e kai kapapintu. Tangú i Pusung u Kaḷumpang mēṅkatewe sūsangi, boe' i sie mēṅkatewe nangondol' u heme u mamâṅ-e nipakipurū su tuarine. I Abigaelë e ute timanata: "Baḷen kadua e, Kaka, kai takū tutungang. I kau kakëlla, maṅeng tipune wirū e soḷong ḷangi, ute ia e nētēṅkatutung."

Ené nasongo su waḷe nītatutungke waḷene, r. i sie nētēṅkatutung lai. Ahine uté kai rinëka su Kasilin ḷangi, su pakel-e, kṷ ahi ene nariadi Sangiang kapia, kṷ nēkoæ kawing u Kasilin ḷangi e. Ené Sangiang e nētonengke su kawing-e niapëkoæ sakaeng su wināngaeng, kṷ saraeng nakoæ, tangú i sie nangaḷæ si ninange, r. su tuhang-e, woue' nēbiahë mapia. Arawe soa kinariadiang i rēdua e kai natutung.

XXXIV. VERTALING.

Verhaal van Pusung u Kaḷëpa en Abigaelë.

Er was eens een Koning en eene Koningin en die Koningin was zwanger. De Koning nu maakte toebereidselen tot een zeereis. En de Koning liet eene opdracht achter, zeggende: "Wanneer het een jongen is, dan zal ik voor hem meebrengen een gouden tol met snoer en gouden knikkers; wanneer het een meisje is, slacht het dan, verzamel het bloed op een schotel en bewaar het als drank voor mij."

Het zeil van den Koning nu was reeds [zoo groot voor 't gezicht] als de hoek van eene wan, en hij was terugkeerende van zijne reis, toen de Koningin het baren nabij was. En zij baarde, en het waren meisjes. Hunne moeder nu was bekommerd, zoodat zij schreide. De Koningin liet daarop de Rijksgrooten verzamelen, om raad te vragen, hoe zij met hare dochters zou doen. Toen verzamelden de Rijksgrooten zich en beraadslaagden. De dochters der Koningin nu waren twee in getal; de oudste heette Pusung u Kaḷumpang, de jongste Abigaelë. Naar het besluit van den Raad zouden die beide kinderen naar den tuin gebracht worden, en zij slachtten daarop

eene geit, om daarmee het leven der beide kinderen te vervangen. En het bloed dier geit werd verzameld op een bord en bewaard als drank voor den Koning.

Toen de kinderen nu in den tuin waren, woonden zij in een ananasstruik. En terwijl zij bezig waren rijpe ananassen te eten, werden zij gevonden door Biki-Biki en Manganguwi. En zij werden door hen beiden opgevoed.

Daarop kwam de Koning aan, en de Koning vroeg aan de Koningin: „Wel, was ons kind een jongen of een meisje?” Toen antwoordde de Koningin en zeide: „Onze kinderen waren meisjes, en die zijn reeds geslacht volgens mijns Heeren opdracht om ze te slachten, en hun bloed, Heer, is daar in den schotel.” Toen nam de Koning het bloed op het bord, en terwijl hij het in de hand hield en wilde drinken, blafte er onder 't huis plotseling een hond, die er ellendig uitzag, en zijn geblaf luidde aldus: „'t Is geitenbloed, Heer!” Toen wierp hij het bord weg. Daarop vertelde de Hond: „Mijne beide Gebiedsters zijn in den tuin, Heer!”

Toen stond de Koning op en nam een zwaard, om zijne Koningin en zijne onderdanen te slachten. Doch de onderdanen kwamen der Koningin te hulp, en smeekten; daarop lieten zij de beide kinderen halen. Zij zonden den Bode om ze af te halen. En hij kwam bij Biki-Biki en Manganguwi. Toen zong de Bode onder aan de trap, aldus: „Mijn Gebiedster Pusung u Kalumpang, en mijn Gebiedster Abigaelë, ik ben gezonden door Mijnheer, bevolen door den Grooten, de Jonkvrouwen af te halen, de Prinsessen mee te brengen; de stad daar ginds is op 't punt van weg te drijven, de plaats spoelt haast weg, de stad is overstroomd door geschreeuw, is weggespoeld door toorn.” Toen zongen Pusung u Kalumpang en Abigaelë ten antwoord: „O Bode, o uitgezondene, ga heen en zeg tot mijnen Meerdere, boodschap het mijnen Koning: wij moeten nog eerst gaan baden, baden en een bad nemen, moeten nog eerst den wrijfsteen opgebruiken.” Daarop zond de Koning nog eene wacht, met dezelfde woorden als die van den Bode, en hun antwoord was ook evenals te voren. En ten slotte zond hij een optocht. Toen antwoordden zij: „Gaat gijlieden maar heen, want zulke menschen als wij mogen niet, omdat wij geen Koningskinderen zijn en niet mogen afgehaald worden met een optocht; zegt echter dat wij u reeds volgen.”

Nadat zij uit het gezicht verdwenen waren, weenden zij maar voortdurend; daarop gingen zij henen. En nu weenden Biki-Biki

en Manganguwi óók. Toen zij waren aangekomen, klommen zij niet de trap op, maar gingen onder aan de trap zitten. Toen de Koning zag dat zij niet boven wilden komen riep hij hun ruw toe: „Kom nu boven!“ Toen zeide Pusung u Kalumpang: „Laat ons hier blijven, Heer, want geringe lieden zooals wij, mogen niet in gezelschap zitten van heeren.“ Toen drong de Koning hen, maar zij zeiden: „Wanneer gij ons wilt straffen, Heer, straf dan; wij behoeven niet in gezelschap te zitten met de heeren, omdat wij geen koningskinderen zijn, maar wij zijn slechts geringe lieden.“ Hunne moeder nu weende voortdurend, de Koning echter bleef dringen, zoodat zij naar boven gingen. Toen wilde men hen op stoelen laten zitten, doch zij gingen er niet op, zij gingen onder de stoelen zitten.

Daarop beraadslaagden de Rijksgrooten. Sommigen zeiden: „Zij moeten verdrongen worden,“ anderen zeiden: „Zij zullen gedood worden!“ Toen was er een Rijksgroote, die aanried: „Mijn raad is: Hadden mijne beide Gebiedsters bloedschande bedreven, dan moesten zij bepaald gedood worden, indien zij gedood hadden, dan moesten zij ook gedood worden; doch zij hebben geen schuld, en dus de dochters mijns Heeren zijn onze gebiedsters, gelijk de zonen onze gebieders zijn; hoe zij ook genoemd worden, de kinderen van Mijnheer zijn onze heeren en van deze twee laten wij er geen los.“ Doch toen de Koning dat hoorde, joeg hij [hem] weg, en werd boos.

Bij de beslissing van het gericht werden zij beiden verbannen. De Koning nu zond eenige lieden af, om hen te verbannen, zóóver dat het strand van hun' vader en hunne moeder niet meer te zien was. Op eens zagen zij land. Toen zeide de Prinses: „Breng ons naar dat land daar.“ Toen gingen zij heen en kwamen daar aan. Dat land nu was een onbewoond land. Toen zij daar waren, sprak de oudste terstond den wensch uit: „Wanneer ik waarlijk eene Koningsdochter ben, dan ontsta hier voor mijne zuster en mij een huis, en bedienden en alle eetwaren mogen volledig groeien op het veld.“ En dit alles geschiedde. En toen zij beiden langen tijd daar geleefd hadden, kwam daar een schip van den Gezichteinder. Dat schip nu was het schip van den Prins van den Gezichteinder. En dat schip kwam voor anker in de riviermonding van dat land. De Prins sprong nu aan land. Doch het eenige huis in dat land was het huis der Prinsessen. De Prins nu ging het huis der Prinsessen binnen, en toen de Prins Pusung u Kalépa

had gezien. greep hij de hand van Pusung u Kaļēpa en zeide: „In deze wereld zijt gij mijne gemalin en in de toekomstige, ik heb geen andere gemalin dan Mevrouw.”

Nadat zij nu gehuwd waren, werd Pusung u Kaļēpa in het schip gezet. Toen de jongste zuster nu met hare oudere zuster aan boord wilde gaan, nam de Prins eene roeispaan en sloeg daarmee naar de jongste Prinses. Toen weende de jongste Prinses zeer hevig, en rolde zich heen en weer in het zand, en zij weende nog heviger omdat zij slechts met hun beiden waren, en nu elkander ook nog zouden verlaten. En na geweend te hebben, sprak de Prinses den tooverwensch uit: „Wanneer ik waarlijk een Koningskind ben, dan dale voor mij een regenboog neer, van hier tot den gezicht-einder.” Toen spande zich een regenboog uit; daarop liep zij er over naar den gezicht-einder. Nadat zij het huis harer oudere zuster gevonden had, ging zij naar boven. Toen de Prins haar naar boven zag komen, sloot hij de deur, en alle openingen van het huis stopte hij dicht. Toen zeide de jongste zuster: „Zuster, laat ten minste het uitkauwsel uwer sirih-pruim naar beneden vallen.” Doch hare zuster was in het vrouwenvertrek opgesloten. En Pusang u Kaļumpang weende voortdurend; daarop liet zij het uitkauwsel harer sirih-pruim vallen, en liet het hare zuster oprapen. Abigaelē zeide toen als laatste woord: „Ons beider huis, zuster, zal ik verbranden. Kijk gij toe, wanneer blauwe rook er van naar den hemel stijgt, dan heb ik mijzelve verbrand.”

In het huis teruggekomen, stak zij het huis in brand, en verbrandde zich zelve mede. Hare asch kleefde aan den Prins des Hemels, nl. aan zijn hiel, en de asch werd weder eene Prinses, en deze werd de gemalin van den Prins des Hemels. Daarop wenschte de Prinses van haren gemaal, dat hij een vaartuig in de lucht zou maken, en toen het gemaakt was, haalde zij hare moeder en hare zuster af, daarna leefden zij gelukkig. Doch hunne geboorteplaats brandde af.

XXXIV. AANTEKENINGEN.

Het oudste meisje heet Pusang u Kaļēpa „uiteinde van een tak”, of P. u Kaļumpang. Dit laatste woord, dat anders niet

in 't Sang. bekend is, is blijkbaar eene variatie van Kaļēpa. Naast pusang bestaat pusigē, zie bl. 58. Abigaelē is de Oud-Testamentische naam Abigail. — pohiama is een oudere term voor kapapia „gezegende omstandigheden“. Gewoonlijk zegt men pahiama en gebruikt pohiama als naam voor eene ster (Jaarg. 1893, bl. 328, r. 18), of voor ster in 't algemeen, dus syn. met bituŋg. Het woord is ook in andere talen bekend: Day. pariama „ster, voor wie het Pali is bintang te zeggen“; Mak. parijama „nacht- of twaalfjarig tijdvak“; Bat. porijama „de Pleiaden“; Ternataansch pariamā zevengesternte, jaar. — bukun nihung: hiermede vergelijkt men de grootte van de zeilen, als zij, naar ons spraakgebruik, door den afstand zoo groot schijnen als eene hand. Bepaalde hoeken heeft de inlandsche wan maar twee, de overige zijn afgerond. Stelt men zich zulk een hoek van de wan afgesneden voor, ter grootte van eene hand, dan heeft men den vorm waarin zich 't zeil op den bedoelden afstand vertoont. Men zegt dan senggo e sen mēbēbukun nihung. Nihung vindt men in de verwante talen meestal zonder sluiters, bv. Bis. nigo, Bul. ihu, Pak. Sea, Bent. niju, Saw. Ponos. Mong. digu, Sund. Mal. njiru, Bat. anduri. In 't Mol. Mal. (de Clereq, bl. 54) vindt men sosiru voor „wan“. Dit doet denken aan een werktuignaam van den stam siru. Wel bestaat in 't Sang. siri (man.) „afschieden, schiften, door eene bepaalde beweging met de wan, de fijne bras van de grove, of de bras van de padi afscheiden.“ Siri (man.), met halfgesloten eindlettergreep, bet. „water van het bezinksel of groundsop (siri) afgieten“; voorts bestaat nog sahj (man.) „'t geen zich van eene vloeistof afscheidt, zooals schuim of room, er af nemen, afroomen, afschuimen, enz.“ Al deze woorden bevatten 't gronddenkbeeld „ziften, schiften“ en hangen ongetwijfeld met nihung samen. De n blijkt niet tot den stam te behooren. „Wannen“ is in 't Mang. mētāē, in de N. dial. mangēta, beide van den stam ta, de eene vorm met een achtervoegsel, de tweede met een voorslag. — nirating sumangi, letterlijk „'tkwam tot schreien“. — niawa is het Mal. njawa, hier gebruikt voor „ziel“ of „leven“. — Biki-Biki, zie N°. XXIII, Aant. (bl. 67). — asu nēbera; hier spreekt de hond werkelijk, doch anders is mēbera voor dieren die een krachtig geluid geven, evenzeer gebruikelijk, als het speciale woord voor dat geluid, zooals voor een hond bv. humēbu.

Bij de twee asambo's die in dit stuk voorkomen, is de kadans

waarin zij worden opgezegd, en die dus een veranderden klemtoon (de *sahola*) ten gevolge heeft, door teekens aangewezen. Dien klemtoon leggen, heet *manahola*, deze wijze van klemtoon leggen, *sasahola*. — *saghënnu* (man.) „meebrengen” is hier Sas. van *ałā*, *bansagë* is hier ook eig. Sasah. van *pëdu*, want de bedoeling is „boosheid”. ’t Beeld eener overstroming geeft hier te kennen, dat de stad door ’s Konings toorn als weggevaagd is. — *piketë* is ’t Holl. „piket”. Wat des schrijvers juiste bedoeling met dit woord is, weet ik niet. — *sënggā* „afdeeling, troep” bevat het éénheidswoord *sa* in *genasaleerden* vorm, en den stam *gā*, ook nog te vinden in *mëgāë* „vaneen gaan”, van twee dingen, die aaneengevoegd zijn geweest, en *mënggāë* „afscheiden van”, alleen nog gebruikt voor ’tafnemen van jongen van hunne moeder, of ’s penen van kinderen. — *nilurang su sikutji e* „geladen in het vaartuig”; de bedoeling is, aan te duiden dat de prinses naar boord gedragen werd. *Sikutji*, uit ’t Mal., is ’t Holl. „schuitje”.

BION GANSALANGI DĒDUAN DONAN SAMPAKANG.

Tangú kai piā Datu r. Woki, kŭ piā anā i rēdua Sangiang i sire sio. Ené i sire tahatuari e kai nēmpĕgaghilĕ nēmpanile. Kutēu saraeng i sire sen kašilene, kutē kai piā kinā Lumbake areng-e, kŭ Kinā ene kai nataho su sasilen Sangiang iakang e. Tangú Sangiang ene mēngkatewe nēhipen kinā ene, r. nēbera u: „Iā tawe mēdareā si kau, binatang!“ Bŏue' Kinā ene nēsaŭewe nataho su sasilen Sangiang tuarin iakang e. Kutēu saraeng nakasilo Kinā ene, ute mēngkatewe nĭlahipe, r. nēbera u: „Iā tawe mēdareā si kau e, binatang!“ Nēsaŭ nataho su sasilen Sangiang katēlune; ené waweran Sangiang ene kereewe lai si rēdua ēnae. Kinā ene mēngkatewe mataho su sasilen apaewen Sangiang e, saraewen Sangiang kualune e.

Bŏue' Kinā ene mēngkatewe nataho su sasilen Sangiang katu-ariang e, kutēu nĭpapaduŭiang u Sangiang tuari e. Kinā ene uté kai nēbera u: „Iā abe pate, Wawŭ!“ Kutēu Sangiang ene mēngkatewe nēkoā pahighin Kinā ene, ute saraeng manga tuhang-e nakasilo tuarin sire mamiara apa ene, ut i sire mēngkatewe nanokol' i sie, kŭ i sie kai nĭtatonda su pondol' u apeng. Arawe Kinā ene mēngkatewe 'pĕpaduŭiang u Sangiang e.

Saraeng Kinā ene sen naguwa, kutēu kai nēbera u: „Bŏete, Wawŭ! i kadua ren mēndenŏ.“ Ené Sangiang e mēngkatewe natamaĭ nēndenŏ i rēdua. Sangiang e tangú nēbera u: „I kau pēndenŏ su uta-e.“ Tangú Kinā ene mēngkatewe nēndenŏ su uta-e, arawe Sangiang e mēngkai mēpĕpahimang. Saraeng Kinā e sen nēluā, tangú Sangiang e nakasilŏe, mahuneu kai taumata su ralung-e. Ené saraeng nurung, Sangiang e mēngkatewe lighā timaŭang, kŭ nēndēmme homa kinā e, wŏue' i sie lighāe timaŭang soŭlong toŭene. Kutēu tau ēndai piā homane kinā e, kai Kasili.

Saraeng tau ēndai e nakasilo u homane kai taŭje, i sie mēngkatewe nēgahagho, wawerane: „Kamageng iā kai anā u Ratu

těnga-těngadě, ute katěntungekon ijásěku wułaeng sěmparesě, d. palungku wułaeng, lai kawałoku wułaeng." Tangú rarałengang i rědua e kai susahe manga wałen Sangiang i sire uału e. Arawe Kasili e kai tutołe Sangiang e. Kuteú saraeng manga Sangiang e nakasilo si rědua ene, utě i sire měngkatewe němpětałang, batų u i sire kai namea. Saraeng i rědua sen nawuna su wałe, utě Kasili e měngkatewe něgahagho wawerane: "Kamageng ia kai ana u Ratu těnga-těngadě, ute katěntungekon bałen kandua, rarendung-e kasenang." Eně měngkatewe kinatěntungang u wałe kerene. Wque' něsau něgahagho, wawerane: "Kamageng ia kai ana u Ratu těnga-těngadě, utě katěntungekon ęllang i kandua mahasu." Kuteu měngkatewe nariadi kerene. Bque' Kasili e měngkatewe nangumbełe łiman Sangiang e r. něbera u: "Su dunia kawing, su aheratě kawing, ta kawing bałine mang i Wawu." Areng u Sangiang e kai i Donan Sampakang, areng u Kasili e i Ghansałangi. Eně Kasili e kai něběke: "Ia kai ana u Ratu r. Wokin Langi, kų ia kai ren mětiwo si ninangku rědua. " Kasili e utě kai łai pia kaghiang-e su Langi. Saraeng i Ghansałangi sen nįdating, utě i sie měngkatewe něběke si ninaang-e, u i sie kai ta łigha kinasilo, u i sie kai měķķoa bałene su wowon Dunia e. Kuteú i ninang-e kai něbera: "I kau e manieng aį tanae sołong bawa, u i rua e kai sen ipěkawing. Utě i sie měngkatewe sųsang, batų u i sie kawe pia kawing-e. Kai i sie měngkatewe nipěkawing.

Saraeng bqu někawing, i sie něhabarě si ninang-e: "Ia den matanae mětiwo wałe." Tangú i sie natanae. Wque' i sie měngkatewe něbera su kawing-e u: "Ia dįello mataraj kapia." Eně Sangiang e měngkatewe něbera u: "Ia mataraj dingang-u." Kasili e něbera u: "Katanae i kau, rarałengangku e kai rałaki." Sangiang e tawe mahimang, tangú i rědua měngkatewe nataraj. Arawe rarałengang i rědua e měngkai pia Setang ławo, d. kumakia su rałung u putung. Kų su sěmběkan dałeng ene kai pia dano, mase su sěmběka e měngkatewe napene u łěbo. Eně Kasili e měngkatewe mětětinienna, měnsang marěnta su anun ninang-e, i sie kai sumimbang kerea', watų u ęndaį kawe pia kapapung-e sěmbau, u i sie kai mataku u měnsang i ninang-e kai makiwało; u i ninang-e kai tahapoto, mangalene tahawihuwa: kirisě-e tawe mapapěłło, apan kałaěłlo. Kinasuęng u timbangeng-e, Kasili e měngkatewe něbera u: "Marěnta rasi sene, i kau pětěńowe modon ęllang, d. maeng kuiang: "Donan Sampakang!" i kau łigha simbang u: "Bawu!" Ute Sangiang e měngkatewe sųsang. Arawe kahiwune łalęgah-e

wułaeng e mēngkatewe nīgaghaghēde su wiwih-e. I sie mēngkai sūsangi sūsangi, kái Kasili e nēbera u: „I kau kai nahimang si sia, ute tawe nakoā kere’!”

Saraeng tarai narēnta, uté i ninang-e mēngkatewe nēbera u: „Gansałangi!” I sie simimbahē: „Bawu!” „I sai wawa ringang-u?” I sie simimbang: „Kai ěllangu.” Kái i ninang-e mēngkate manēda, u waiñewe ěllang-e kaiso kai kawing-e, r. nēbera u: „Ěllang bue, ěndai kai mawantugē!” U wuan uta u Sangiang e kai wułaeng. Kimuje Woki e u: „Donan Sampakáng!” Simimbahē: „Bawu!” „I kau waiñewe kawing i Ghansałangi e?” Simimbang: „Bañinewe u, Wawu, ia kai ěllang-e.” Kái kirisē e tawe napēllo, ipamoto Sangiang e. Boue’ Woki e namosōen gētung su panindu u wale; ené Sangiang e simangje limembo. Ku Sangiang e mēngkatewe nēgahagho: „Kamageng ia kai ana u Ratu tēngadē, ute apa ini nīsasawuhē e kasueko, kataho su tatahōng-e.” Uté nariadijewe kere niwerane, woue’ nīlaēntud-e su Woki. Boki e nēsau nangonggo u heka mawira ‘pakjunsā, pakadiadi mahamu. Tangú Kasili e mēngkatewe nēgahagho: „Kamageng ia kai ana u Ratu tēngadē, uté katēntungekon hapi i Donan Sampakang, apētulung i sire.” Ené piaē Widadari ēnaē nangunsā, tangú nariadije mahamu. Nīlaonggo-ewen Sangiang e, woue’ i sie nēgahaghōe wue: „Maeng ia ana u Ratu tēngadē, ute kaondolē su waleku!” Kasili e nēgahaghōe kerene lai, ute nēdałahikingke mapia, i rēdua.

XXXV. VERTALING.

Verhaal van Gansałangi en Donan Sampakang.

Er was eens een Koning en eene Koningin, die hadden tot kinderen negen Prinsessen. De zusters nu spraken met elkaar af om garnalen te gaan visschen. Terwijl zij nu aan 't visschen waren, was er een visch Lumbake genaamd en die kwam terecht in het schepnet der oudste Prinses. De Prinses nu wēp dien Visch terstond weg en zeide: „Ik zoek u niet, beest!” Daarop kwam de Visch weer in het schepnet der tweede Prinses. En toen zij dien

Visch gezien had, wierp zij hem terstond weg en zeide: „Ik zoek u niet, beest!“ Weder kwam hij in het schepnet der derde Prinses, en die Prinses sprak ook evenals de twee bovengenoemde. Die Visch kwam nu steeds voort in 't net van elk der Prinsessen.

Toen hij bij de achtste Prinses was geweest, kwam de Visch terecht in het schepnet der jongste Prinses. Toen zeide die Visch: „Dood mij niet, Jonkvrouw!“ Toen maakte de Prinses een vijfertje voor dien Visch, en toen hare zusters hunne jongste zuster dat beest hadden zien verzorgen, verstieten zij haar terstond, en zij werd naar het einde van 't strand gebracht. Doch de Visch werd steeds door de Prinses verzorgd.

Toen de Visch groot was geworden, zeide hij: „Komaan, Jonkvrouw! laat ons gaan baden.“ De Prinses nu ging met hem baden. Toen zeide de Prinses: „Ga gij maar stroomopwaarts baden.“ De Visch nu ging stroomopwaarts baden, doch de Prinses bleef zitten gluren. Toen de Visch zijn omhulsel had afgedaan, zag zij dat er dus een mensch in stak. Terwijl hij nu dook, liep de Prinses vlug heen en wierp het visch-masker weg, daarop liep zij spoedig heen naar benedenstrooms. En die man, wiens masker een visch was geweest, was een Prins.

Toen die man gezien had, dat zijn masker er niet was, sprak hij een tooverwensch uit, zeggende: „Wanneer ik waarlijk een Koningszoon ben, dan dale er voor mij neder een jas en broek van goud en een zonnescerm van goud en een paard van goud.“ Hun weg nu ging langs de huizen der acht Prinsessen. Doch de Prins volgde de Prinses. En toen de Prinsessen hen zagen, vluchtten zij weg, omdat zij beschaamd waren. Toen zij te huis waren gekomen, sprak de Prins een tooverwensch uit, zeggende: „Wanneer ik waarlijk een Koningszoon ben, laat er dan een huis voor ons nederdalen, welks wanden van glas zijn“. En terstond daalde dat huis voor hen neder. Daarna sprak hij weder een tooverwensch uit, zeggende: „Wanneer ik waarlijk een Koningszoon ben, mogen er honderd slaven voor mij nederdalen“. En zoo geschiedde het. Daarop greep de Prins de hand der Prinses en zeide: „In deze wereld zijt gij mijne vrouw en in de toekomst, ik heb geene echtgenoot, dan Mevrouw.“ De naam der Prinses nu was *Donan Sampakang*, de naam des Prinsen was *Gansaŋangi*. De Prins vertelde nu: „Ik ben de zoon van den Koning en de Koningin des Hemels en ik zal mijne ouders eens gaan opzoeken.“ De Prins nu had ook nog eene bruid in den Hemel. Toen *Gansaŋangi*

was aangekomen, vertelde hij terstond aan zijne moeder, dat hij niet spoedig was [terug]gezien, omdat hij een huis op de Aarde had gebouwd. Zijne moeder zeide: „Gij behoeft niet naar beneden terug te gaan, want gij wordt met haar getrouwd“. Daarop weende hij, omdat hij reeds eene vrouw had, en terstond daarop werd hij getrouwd.

Toen hij getrouwd was, deelde hij aan zijne moeder mede: „Ik ga naar beneden, mijn huis bezoeken“. Toen ging hij weer naar beneden. Daarna zeide hij tot zijne vrouw: „Ik ga morgen weer naar boven“. De Prinses nu zeide: „Ik ga met u op“. De Prins zeide: „Blijf gij maar beneden, mijn weg is slecht“. Doch de Prinses luisterde niet naar hem en zij beiden gingen naar boven. Op hunnen weg waren veel Satans, en wezens die in het vuur schreeuwden. Aan den eenen kant van den weg was een meer, en aan den anderen kant van het meer was het vol met slijk. De Prins nu overlegde, hoe hij bij zijne moeder komende, zou antwoorden, want hij had daar eene andere echtgenoot en vreesde, dat zijne moeder het zou vragen. Zijne moeder was nl. eene slachtster, d. w. z. eene moordenaarster: haren dolk leide zij geen enkelen dag uit de hand. Ten einde raad, zeide de Prins: „Als gij daar boven zijt gekomen, volg dan de manieren eener slavin na en wanneer er geroepen wordt: „Donan Sampakang!“, zoo antwoord snel: „Mevrouw!“ De Prinses weende hevig, en haar sarong met gouden versierselen was ingescheurd aan den rand. Zij weende maar steeds, doch de Prins zeide: „Hadt gij naar mij geluisterd, dan zou dit niet geschied zijn“.

Toen hij boven gekomen was, zeide zijne moeder: „Gansalangi!“ Hij zeide: „Mevrouw!“ „Wie is daar beneden bij u?“ Hij antwoordde: „Het is mijne slavin.“ Doch zijne moeder wreef hem aan, dat het niet zijne slavin was, doch zijne vrouw en zij zeide: „Als dat eene slavin is, dan is zij voornaam!“ Want de uiteinden van 't haar der Prinses waren van goud. De Koningin riep: „Donan Sampakang!“ Zij antwoordde: „Mevrouw!“ „Zijt gij niet de vrouw van Gansalangi?“ „Neen Mevrouw, antwoordde zij, ik ben zijne slavin.“ Doch den dolk leide zij niet neder, om er de Prinses mede te slachten. Toen strooide de Koningin gierst uit, op het erf van 't huis en de Prinses weende nog harder. Zij uitte den tooverwensch: „Indien ik waarlijk een Koningsdochter ben, dan mogen deze uitgestrooide dingen alle in hun vat komen.“ En het geschiedde naar haar woord; daarop bracht zij het aan de Koningin. De Koningin gaf haar weder een wit kleed, om het te wasschen,

dat het rood werd. Toen uitte de Prins den tooverwensch : „Indien ik waarlijk een Koningszoon ben, mogen de gezellinnen van Donan Sampakang nederdalen, om haar te helpen.“ Toen kwamen er Widadari's het wasschen en het werd rood. Zij gaven het aan de Prinses en deze wenschte toen: „Wanneer ik waarlijk eene Koningsdochter ben, dan worde ik neergelaten in mijn huis.“ De Prins wenschte dit ook, en zij leefden gelukkig met elkaar.

XXXV. AANTEKENINGEN.

Sile, zie Aant. op XVII, bl. 11 hierboven. — tuarin iakang e is minder gewoon voor „op één na de oudste“, meestal zegt men tuhu u iakang, of t: u kaiakaneng e. Doch op één na de jongste heet tuhang u katuariang e, terwijl alleen de middelste van drie tałoara wordt genoemd. — kuałune is meer gewoon, dan het regelmatige kauałune. — nipapadułiang. De stam padułi (męp. of mam.) bet. „zich bemoeien met“, en is hier dus niet zoo juist gebruikt, als 'teenige regels verder voorkomende piara (mam.) „zorgen voor.“ — uta „haren“ en tołe „staart“, die het uiterste einde van twee tegenovergestelde kanten aangeven, worden van elk stuk eener rivier het stroomopwaartsche en 't stroomafwaartsche gedeelte genoemd. Van de geheele rivier is 't natuurlijk de bovenloop en de benedenloop. — męłua „de kleeren uittrekken, zich ontkleeden“, is hier gebruikt voor: „zijne uitwendige gedaante afleggen, zich ontmaskeren“. — ijásę is 't Holl. „jas“; de bijvoeging van sęmparesę „één stel“ maakt duidelijk, dat er een geheel pak kleeren is bedoeld. — kasenâng „spiegel“, komt waarschijnlijk van den stam sena (vgl. hena en senang, en Bis. sanag, Tag-sinag, O. Jav. sęnő, N. Jav. sunu, Mal. sinar) „glans, schijn“, en dan is de bet. „dat, waarin weerschenen wordt“, waarvan een vollediger vorm zou zijn ikękasenâng. In een verband zooals hier kan het ook „glas“ beteekenen. — su dunia kawing, enz., zie boven, bl. 104. — Donan Sampakang; het eerste deel van dezen eigennaam is het Spaansche Doña, met de genitief-partikel

n; Sampakang is de Mal. bloemennaam tjěmpaka. Gansa-
 langi is waarschl. eene Mal. samenstelling uit Skr. hangsa,
 Day. gasa, Sawu gaha, Sang. gewl. ansa „gans” en langit,
 op zijn Sangireesch gespeld. — Ratu r. Wokin Langi; wanneer
 twee zelfst. n. w. een derde in den genitief regeeren, komt
 het genitief-teeken meestal slechts achter het laatste. — ta
 ligha kinasilo „niet spoedig gezien”, beteekent hier „niet
 spoedig weergezien”; daarnaar is ook vertaald. — manjeng ai
 dient om iets, dat men reeds bevolen heeft, terug te nemen; ook
 maningke abe. Zonder volgend w. w. kan men zeggen: manjen
 tala, maningke tala; woordelijk beteekenen deze vormen dus:
 „al is het ook dat niet, al is ’t ook zonder, het kon ook zonder,
 het behoeft niet.” — kinasuêng u timbangeng-e „overvallen
 door het ten einde zijn zijner overlegging.” — manědā; van
 den stam sědā, „ondergaan, van de zon”. Uit de verwante talen
 en uit den Sang. vorm sědapeng „het Westen”, blijkt dat een
 p aan ’t eind is afgefallen. Zie bl. 33. De stam dap, dēp bet.
 waarschijnlijk „ingaan, binnengaan” en hieruit is zoowel de over-
 drachtelijke bet. van manědā „niemand iets aanwrijven” te ver-
 klaren, als die van ’t Jav. surup „ingaan, ondergaan” naast
 sěrěp „kennis, bekendheid met.” — buan uta; eene veel voor-
 komende haarziekte op Sangir is het splijten der haren aan het
 uiterste einde, waarbij het binnenste der gespleten haren als wit
 verschijnt. Dit witte noemt men buan uta. Het is waarschijnlijk
 aldus genoemd, doordat het gelijkt op de wijze waarop de zaden
 der bamboe (buan buŋo) aan de bloeiwijze zitten.

XXXVI.

BIO PIA KASILI ARENG-E I PALAKA.

Pia anā u Ratu i sire sio, uaŋun katau wawine kēbi, kasione kai ese, kŋ Kasili areng-e i Palaka. Tangú Ratu e kai namintun ahus-e ese e. Kuteu Sangiang katuariang e kai sŋsangi; uté manga tuhang-e namaringangken sie nanile; tangú éndaie nasongo, manga tuhang-e nētongkaen urang bou sinile e, woue' nighelli su tuarin sire e. Kai rariŋ ene tawe mēnda, mēngkai sŋsangi sŋsangi. Tangú pinakiwaŋgken manga tuhang-e, mēnsang kai apa makasangi. Simimbang i sie, u kai mapulu kumiŋa aten Palaka, mahuanene e: Angkūng u manga tuhang-e u: "Kēdi bue, pakadēmmasēko, r. abe pēbēbera kerene i kau, kai pelli." Arēgan pira ello rariŋ bawine ene man magēlle kumiŋa aten Palaka. Tangú sarang nahēbi, uté Sangiang ene taraje nawī su pintun mahuanene r. nēbawāe piŋ, kŋ nitēka-e su sēba-e, pinanga-lakeng aten Palaka, woue' kinina-e. Kai nananoi, watu u iamang-e tawe namintun sie, u kawe namintun mahuanene, i Palaka, kai pakapiang u Ratu e, watu u Kasili kēta sēmbau. Boue' Sangiang ene wuhē nēnda. Sarāeng naello, kuteu manga wawinene waŋine taraj nēniata su raŋung u pintu. Sēngkakēlla e kai sen nate i Palaka, ute wawinene waŋine nēmpēgungguŋete r. Ratu r. Woki sarang mahungkie, tangú Ratu e kai nakipukul' u tamborē u kumui Bēbato, pēdēdorongang tēgu woi sire ene, mēnsang kai ilēbing suapa rariŋ ene. Tangú kai kētau Hukung sēmbau nakatēgu u rariŋ ene abe pakilēbing su ēntana, kai pakikoate haki, boue' itōnda soŋong laudē. Kerene tēgun Hukung ene, arawe Bēbato waŋine taweu nakatēgu. Tangú Ratu e nakiwaŋ si sire, mēnsang i sai makataking si sie su haki, isuhudē soŋong laudē. Tangú i sire taweu lai nakaaku. Tangú piāe rariŋ kibongang sēmbau éndaie narangeng, d. nēgelli u tabe. Tangú kētau Ratu e simimbang, arawe manga Wēbato e ute taweu nēmpēsimbang. Sarang nakasilo si sie, tangú i sire Wēbato kai nanokol' i sie r. nēbera u:

"Pamehóe! pësulée, binatang! apa ana u asu! bou apa i kau ëng?" Tangú Ratu e nakiwałóe si sire ene, angkûng: "Unúe i kamene kai manokol' i sie, pírua, mënsang kai pia hal' i tataghuang." Boue' Ratu nëbera, angkûng-e: "Endaje rangeng". Boue' nakiwałóe, Ratu e, sarang i sie sen maiang: "I kau kai apa hal-u ëndaj nirangeng sini?" Darió e nëberóe, angkûng: "Kai wotonge, ute ia ëllang-u rałaki ini, Tuang, kai makiwałó su Mawun batangëng u mënsang ia e wotonge tumaking Ahus'i Tuang itonda." Tangú Ratu e remben tanakasimbang darió ene, u kai ren nëbera manga Wëbatone, angkûng: "Ene, këlóe manga Wëbato! i kamene manokolë sie, kai i sie ëndaj nakapëndangbe tatałentu su Ahusëku, haki i sie mapuluwe tumaking." Tangú Ratu e wuhúe nëbera su rarió ene, angkûng: "Ho, i kau, ungkë, dakó sasae taking mawunu r. sałamatë si kau sumenggó." Angkûng u rarió u: "Tarimakase, Tuang!"

Tangú i sie simakée haki ene r. nësambóe wawerane: "Haki itonda e, lanton banua kaweho, tondóe sołong marau, kawehon takasasílo." Tangú i rëduan Kasili nate e semben takinarekenang karëngu-e, mënsang kai sen pira wułang su haki e. Tangú marëngu marëngu e rarió ene nakasilo wuan uai malaka sëmbadu, ilëlom-bon ļua. Tangú niala-e, uai ene, woue' niwëka, pinangalakeng batune, woue' watune nıkakëhudë, boue' nipëha su mohong u Kasili e. Ené kimanoa e. Saų nangëhudë batune, kų nipëha su ļesë u Kasili e, nëtaming ļesë ene. Tangú saų nangëhudë batune rarió ene, kų nipëha su mohong-e saų; tangú nakaweræ, Kasili ene r. nëbiahë.

Sarang nëbiahë, tangú nakiwałóe Kasili ene: "Kai apa kinoa u sia, haki u nakapëbiahë sia?" Tangú rarió ene nëbëkée u roken bou katataing u i 'dua tinonda, sen takinarekenang su wułang-e su ļaudë, boue' nakaëba uai malaka sëmbaų, boue' pinangalakeng batune, kinëhudë, boue' nipëha su ļesë-e r. su mohong-e, haki u i sie nakawera, r. nëbiahë. Tangú Kasili ene nëgahaghóe: "Kereu ia mamben tēnga-tēngadë ahus'u Ratu, ahus'u Woki tēnga-tēngadë, ute haki ini kasuļeko kapia sołong dułung e."

Marëngu u apa weran bio, tangú sakaeng e napëllóe su moad' u sasi (su mawawon sasi), kuteu sēngkakëlla apeng kai sen lühēm-birang sara, pinanárae Kasili ene, watu kai nate. Tangú sarang kai nikasiłon taumata wou rułunge, kuteu kai nıhabarë su Ratu, u radë kai pia tau taatag-e, tutuļi su apeng. Tangú Ratu e ënsae nakirolóh' u taumata apamëntungke si rëdua ene. Kiraling i sire, i rëdua kai manga tau wou soa wałine.

Arawe Ratu d. Woki, ute semben tawę gahı u Ratu r. Woki; u pětatikilang i rēdua kate su manga ałung u wałe, su rēllahę, su wowon awun dapuhang, d. manga pakeang i rēdua mēngkai ghęde, d. kotorę, semben takapulun dēdua mēndenę arau manga-weng u pakeang bałine, u sen susan naung, batı ahus' i rēdua kai nate. Kų sen lain mětětumpaten badang i rēdua ren biahę.

Tangú sarang i sire nasandigę si rēdua ene, tangú i rēdua pinęberang u tau rarołoh' u Ratu, angkųng-e: „I kami kai ęnsae u apalęhapusę si rua, u kai taumata węgan adatę d. ta atorang-e, u kai timułi su` apeng ini, maninbe apeng ini kai pia lałone, ipędęndało ahus'u Ratu su haki e.“ Tangú Kasili ęndaı su haki nęberę angkųng: „Maeng i kamene ene kai rarołoh' u Ratu, tangú Ratu ene kai iamangku, kų dakę taraj pałı u, kuteu radę e kai Kasili Ahus'i Tuang, naun nate kų tinonda su haki, pałı lai u kute kai nębiahę sen.“ Tangú rarołohę i sire pira ene tarajewue, kų nęhabarewen tatanatan Kasili ene su Ratu e. Bęue' sarang Ratu ene kinahabareng u Ahus-e kai radę saı nasułe su wanua r. saı nębiahę, ute iamang-e Ratu, r. ninang-e Woki, r. manga wawinene, r. manga ghaghurang-e wałine, ęnsae nanęn-somahę si rēdua ene, r. kasangie. Tangú sarang i sire sen nęmpęsombang, tangú i sire mangkate nęmpęlałuasę d. mangkate nęmpędaręngu, sęngga dumęngu pipi-e 'sęngga dumęngu tēmbo-e, r. manga takiah-e, su manga limane, su wadang-e wałine, r. su manga laed-e.

Bęue' i sire mangkate taraj sołong bałe, r. rarię ene tawe niaparaleng, u kai matatingkułu. Sarang i sire napęłlo su wałe, tangú Ratu e nęberae su rarię dingang u Kasili ene: „Kai kinoa u kereapa, haki ahusęku nębiahę?“ Tangú rarię ene nębę-kęen katataing-e i rēdua su laudę, kereuwe niwęken darię ene su Kasili ene, sarang Kasili nębiahę, d. nakawera, mirating nakiwało lai si sie. Sarang i sire ene wou nędarudato kerene, tangú i sie nęberae su rarię ene, angkųng-e: „Inje, Asọ, sarang i kau kai nakapębiahę ahusęku, ute ahusęku wawineku Sangiang sęmbay, tuhang u Sangiang tuari wou nanęka si Pałaka e, takų ighęłli pakipękawinge si kau, r. sarang Datu wou nębera su rarię e, tangú Ratu e nakipukuł'u tamborę kimui Wębato, u makipębę-buisę batı kai męsałimbang pitu ęllo pitu hębi lumuasen ahus-e saı nasułe su wanua, r. saı nębiahę. Tangú su sęngkarięłone i sire nęmpęsałimbangke. Enę su sałimbang ene, tangú Ratu e nakikomolen manga ghaghurang u rarię ene, u seng apid' u ipępa-

pangëntud' i rëdua ene, r. iapëbanua sen. Ku su nalang ene, kai saimbang u lu'luas'u ahus-e, r. saimbang u papangëntud' u kawing. Tangú i sire hëdo nangëdo nësaimbang e u natimu pitu ëllo, pitu hëbi, arawe rario nāun timaking Kasili e, tangú nakakawingkewe Sangiang ahus'u Ratu, piā ahus-e i Pałaka nate, ku tinonda woue' nitakinang-e, r. nawanua sarang i rëdua nēkałiaesë bou wowon dunia u katewe sen nate.

Nahëpusë.

XXXVI. VERTALING.

Verhaal van Prins Pałaka.

Er waren eens negen Koningskinderen, acht daarvan waren meisjes, de negende was een jongen, een Prins, genaamd Pałaka. De Koning nu zette zijn zoon in het vrouwenverblijf. De jongste Prinses nu weende maar steeds; toen wekten hare oudere zusters haar op om te gaan visschen; en toen zij thuisgekomen waren, bakten hare zusters de garnalen, die zij gevischt hadden, op de kolen en gaven die aan hun zusje. Doch het kind werd niet stil, het weende maar steeds door. Toen vroegen hare zusters haar, wat haar deed huilen. Zij antwoordde, dat zij de lever van haren broeder Pałaka wilde eten. Hare zusters zeiden: „Zwijg toch, houd u nu stil, en voer niet zulke taal, dat mag niet!“ Eenige dagen lang vroeg dat meisje maar om de lever van Pałaka te eten. En toen het nacht was geworden, klom de Prinses op in het vertrek haars broeders, en nam een mes mee en stak dat in zijne borst, en nam er de lever van Pałaka uit; daarna at zij die op. Zij was jaloersch, omdat haar vader niet háár in 't prinsessen-verblijf had opgesloten, maar haren broeder Pałaka, die vertroeteld werd door den Koning, omdat hij maar de eenige Prins was. Toen eerst hield die Prinses op met huilen. Toen het dag was geworden, gingen zijne andere zusters kijken in het vrouwenvertrek. Zij vonden dat Pałaka reeds gestorven was, en toen hieven al zijne zusters eene weeklacht aan, met den Koning en de Koningin. Toen zij weenden, liet de Koning de trom slaan, om de Rijks grooten op te roepen, ten einde raad

van hen te vragen, waar dat kind moest begraven worden. En slechts één Hukung gaf den raad, dat kind niet te begraven in den grond, maar een vlot te maken en het naar zee te brengen. Aldus was de raad van dien Hukung; doch de andere Rijksgrooten konden geen raad geven. Toen vroeg de Koning hun, wie hem wilde vergezellen, op 't vlot dat in zee zou geduwd worden; doch niemand van hen kon het op zich nemen. Toen kwam daar een jongen, die Engelsche ziekte had, naar boven, en sprak den groot uit. En slechts de Koning antwoordde, doch van de Rijksgrooten antwoordde er niemand. Toen zij hem zagen, joegen de Rijksgrooten hem weg en zeiden: „Ga weg! ga terug, beest! hondekind van een wezen! van waar kom jij, hè?” Toen vroeg de Koning hun: „Waarom jaagt gij dat arme kind weg, misschien heeft hij eene aangelegenheid.” Daarop zeide de Koning: „Kom maar boven.” Toen hij reeds zat vroeg de Koning: „Wat is het voor eene gelegenheid: die gij hier voorbrengt?” De jongen zeide: „Het zij geoorloofd, dat ik, uw geringe slaaf, Heer, mijnen Heer vraag, of ik mijns Heeren Zoon, die verbannen wordt, mag vergezellen.” De Koning nu kon dien jongen nog niet antwoorden, want hij moest nog eerst tot zijne Rijksgrooten zeggen: „Daar, ziet nu Rijksgrooten, gij wildet hem weggagen, maar hij gevoelt wel liefde tot mijnen zoon, zoodat hij hem wel wil vergezellen.” Toen eerst sprak de Koning tot dien jongen: „Goed, mijn jongen, ga gij uwen heer vergezellen, en zegen op uwe reis!” De jongen zeide: „Dank u, Heer!”

Toen stapte hij op dat vlot, en zong een lied, zeggende: „Vlot dat wordt afgeduwd, kustvaartuig, verwijder u, ga vooruit naar de verte, verwijder u naar hetgeen niet meer te zien is.” Het was niet meer te berekenen, hoeveel maanden hij en de gestorven Prins reeds op dat vlot waren. En na langen, langen tijd zag dat kind eene vrucht van de mangga malaka, die door de golven werd heen-en-weer geworpen. Hij nam die mangga, opende ze en nam de pit er uit, schraapte vervolgens de pit af, en drukte het uit in den mond van den Prins, en toen begon die zich te bewegen. Weder schraapte hij de pit af en drukte het uit in de wonde des Prinsen, en die wonde sloot zich. En weder schraapte die jongen de pit af, en drukte het weder uit in zijnen mond, toen kon de Prins spreken en werd hij levend.

Toen hij levend was geworden vroeg hij: „Wat heb je aan mij gedaan, dat ik er levend door ben geworden?” Toen vertelde die jongen hem, dat zij sedert het geval van hunne verbanning een

onberekenbaar aantal maanden op zee waren geweest en dat hij toen een mangga malaka gevonden had, en daarop de pit daarvan genomen had, haar had afgeschraapt en uitgedrukt in zijne wonde en in zijnen mond, zoodat hij had kunnen spreken en levend was geworden. Toen sprak de Prins een tooverwensch uit: „Wanneer ik waarlijk de zoon eens Konings en eener Koningin ben, dan keere dit vlot weder terug naar land.”

Wat zou het wel lang duren met de woorden van een sprookje: het vaartuig kwam terecht op een zandbank in zee (een ondiepe plaats in zee), en daar zagen zij, dat het strand wit was van de sara's, waarmede over den Prins werd gerouwd, omdat hij gestorven was. En toen zij gezien waren door de menschen aan den wal, werd er aan den Koning gebodschapt, dat daar oneerbiedige menschen waren, die op het strand aanstuurden. Toen zond de Koning lieden uit om hen beiden in het blok te sluiten. Zij meenden, dat zij lieden uit eene andere stad waren.

De Koning en de Koningin nu hadden al niet meer het voorkomen van Koning en Koningin, want hunne slaappleats was maar hier en daar: in de kraal onder 't hnis, op 't erf, op de asch van de stookplaats, en hunne kleederen waren gescheurd en vuil; zij hadden geen lust meer om te baden of andere kleederen aan te trekken, want zij waren bekommerd van harte, omdat hun zoon gestorven was, en zij doodden ook maar zich zelf, terwijl zij nog leefden.

En toen zij reeds dicht bij hen beiden waren, zeiden de gezanten des Konings tot hen: „Wij zijn hier gekomen, om u te binden, omdat gij menschen zijt zonder manieren en oneerbiedig, want gij hebt naar dit strand koers gezet, hoewel dit strand rouwteekenen heeft, waarmee gerouwd wordt over den zoon des Konings op het vlot.” Toen zeide de Prins op 't vlot: „Wanneer gij de boden des Konings zijt, nu, de Koning is mijn vader; gaat daarom heen en boodschapt, zeggende dat die daar beneden de Prins, Mijnheer's zoon is, die dood was en weggebracht werd op een vlot, en zegt ook dat hij weder levend is geworden.” Toen gingen die ettelijke boden op, en vertelden de boodschap van den Prins aan den Koning. Daarop, toen de Koning het bericht ontving dat het zijn zoon was, daar beneden, die weder teruggekeerd was in het land, en weder levend was geworden, toen gingen de Koning, zijn vader, en de Koningin, zijne moeder, ook zijne zusters en andere bloedverwanten naar beneden hun tegemoet, al weenende. En toen zij elkander ontmoetten, waren zij zeer verheugd en kusten elkander zeer: de een

kuste zijn wang, de ander kuste zijn hoofd en zijne armen, zijne handen, zijn overig lichaam en zijne voeten.

Daarop gingen zij naar huis; en dien jongen wilde men niet laten loopen; hij werd n.l. op den rug gedragen. Toen zij in huis gekomen waren, zeide de Koning tot den jongen, den gezelschap van den Prins: "Hoe hebt gij het wel gedaan, dat mijn zoon weder leeft?" Toen verhaalde die jongen de toedracht der zaak op zee, zooals de jongen 't aan den Prins verteld had, toen de Prins levend was geworden en had kunnen spreken, zoodat hij hem ook daarnaar vroeg.

Nadat zij beraadslaagd hadden, zeide hij tot dien jongen: "Aangezien gij, Jonker, mijn zoon hebt levend gemaakt, geef ik u mijne dochter, en wel de Prinses die voorafgaat aan de jongste, die Palaka gestoken heeft, om met haar te trouwen." En toen de Koning gesproken had tot den jongen, liet de Koning de trommen slaan, om de Rijksgrooten op te roepen, ten einde hun te verzoeken etenswaren voor hem bijéén te brengen; want hij wilde een feest geven dat zeven dagen en zeven nachten zou duren, om daarmee vreugde daárover te bedrijven, dat zijn zoon weder naar het land was teruggekeerd en weder levend was geworden. En des anderen daags begonnen zij feest te vieren. Op dat feest nu liet de Koning de verwanten van den jongen verzamelen, want het was meteen om hem en zijne bruid te trouwen en te vestigen. Dat feest was dus het feest van de vreugde over zijn zoon en het feest van het voltrekken van 't huwelijk. En zij hielden eerst op met feestvieren, toen zeven dagen en zeven nachten vervuld waren. Doch de jongen, die den Prins had vergezeld, werd de echtgenoot der Prinses, de dochter des Konings, wiens zoon Palaka gestorven was geweest en weggebracht en door hem vergezeld was. En zij leefden samen totdat zij van elkander gingen van de aarde, omdat zij gestorven waren.

Einde.

XXXVI. AANTEKENINGEN.

Paḷaka is het Holl. „plak“, het bekende gewezen tuchtmiddel op de scholen. — lanto of lanton banua is Sasah. van hakj. Van het vlot wordt hier gezegd, dat het zich van het land af beweegt, doch dit geeft geene opheldering omtrent de eigenlijke beteekenis van lanto, die duister blijft. — i dua of i ědua hoort men wel eens voor i rědua. — kutęn wordt wel eens gebruikt om de woorden, die men een ander opdraagt te zeggen, in te leiden. Het kan dan door „zeggende“ worden vertaald. — makapĕbĕbuisĕ; van de vertaling van dit woord ben ik niet geheel zeker. Zij past intusschen goed in den samenhang. De naam Buisang, misschien wel de Minahassische naam Nabuisang, is wellicht van denzelfden stam.

Het slot van dit verhaal komt overeen met dat van N°. XXVIII.

XXXVII.

BION SURUDANI.

Tangú kai piã anã u Ratu r. Woki, kũ mau sãmbau, areng-e i Wenon Sangiang. Tangú, saraeng dariõ ene sen naguwa, kutẽu kai piã Kasilin Pũng-u-łangĩ, nakiẽntud' u tałimbuku. Tangú saraeng Datu iamang u Sangiang e nakaringihẽ u kai piã Kasilin Pũng-u-łangĩ mapulu mẽtunangang anã-e, utẽ i sie nẽparentãe manga ẽllang-e niapẽndiahin bałene e mapia-pia.

Nahẽdõe sarang sio hẽbi suratẽ ene rimẽta, tangú saraeng natimu su kẽdone, i sire manga Wẽbato nẽtatẽgũe; kutẽu angkũu u Mihinu sãmbau e u: «Mapia ren makiwałõ si Wawũ, mẽsang kereapãe.» Tangú Sangiang e nẽberãe, u i sie tawe madiri, kaiso i sie mapulu wue, kaĩ tãngu i sie kai piã toneng-e. Enẽ Wẽbato e nakiwałõe mẽsang kai toneng apa? Tangú Sangiang e naułĩ bue, u i sie kai mẽtẽtoneng u Ratun Intang, d. Ratun Bułang d. Hekã «Salebar Bumi.»

Saraeng Kasili e nakaringihẽ ene, i sie nẽberãe: «Sarang ini mapułõ-łima su ẽlone sen mamundałẽ, mẽbatũ toneng u Sangiang e.» Su soa ene tangú kai piã tau kasiang, areng-e i Surudani. Sarang i sie nakaringihẽ u Kasili e sumenggo, utẽ i sie nakoãe sołong anun Kasili e, kũ nẽbisara u i sie mapulu sumenggo dingang i Asõ. Tangú, saraeng Kasili e nakaringihẽ u taumata kasiang ene kai sumenggo dingang-e, ute i sie narẽtingke r. nẽberãe si sie: «I kau e mẽtumpate su ļaudẽ, iã ta mamaringang i kau!» Kai tala, taumata kasiang e mẽngkai mapulu sumenggo dingang. Su pamamundałẽ e, ute tau kasiang e simakẽe su sakaeng, d. niław e sinasã-e, ute wõu ene i sire namundałẽ. Saraeng sen su ļaudẽ, tate makasilo wanua, ute wõu ene sẽngkianu nakatingarãe wanua, tangú i sire ene nariadĩe limuasẽ, u i sire mangẽnã u kai sen banua piã Datun Bułang, d. Ratun Intang, d. Hekã «Salebar Bumi.»

Saraeng sen nawałango, Kasili e timumpãe, ute saraeng Datun

banua ene nakasil e, i sie himëkosë, batu u wuhüe nësombang. Datu ene nakiwałöe Kasili e, mënsang kai sołong apa; "ëndaung ia maghurangke, kai wuhüe nakasilo si Asö." Angkûng u Kasili e: "Mamben têngadë kerene, i kami kai mëdëdeä Datun Intang, d. Ratun Bułang, d. Hekä "Salebar Bumi." Tangú Ratun banua ene kai simimbang: "Lingung bëkene i kami kai ta nakadingihë." Saraeng i sire nakaringihë baweran kerene, ute nasusäe naung i sire, kü mëngkai małigha i sire nësau namundałë.

Saraeng i sire sen su ļaudë, ute nakatingaräe wanua. Kasanggide wanua ene, i sire sen kałuase; enë małigha nawuna su soa ene. Saraeng sen nawałango, ute timumpäe këbi-këbi, këtä u taumata kasiang e natana su sakaeng e. Saraeng Kasili e r. patikü taumata wałine timumpa, sêngkianu pia apa małenda, simëbang böu simbul'u sakaeng. Saraeng kinasilon tau kasiang e, mëngkatewe ligha nialae, kü nitataho su papodë u baniang-e.

Saraeng Datun banua ene nakasilöe Kasili e, nakiwałöe, mënsang kai pandung apa; tangú i sire naułiewe u kai mëdëdeä Datun Bułang, Datun Intang d. Hekä "Salebar Bumi". Ute Ratun banua ene nëdeäewe, kü namukäe wantał-e, kai tađie, u kai sen simake su sakaeng, kü taumata kasiang nakahombang. Arawe su wanua ene kai ļawo-ļawo bułang d. intang e, arawe su Ratu e sen tađie. Saraeng Kasili e nakaringihë, nasusäe r. i sie madiri mëbałi sołong banuane, puhineng i sie sen mamea ta nakahombang toneng u Sangiang e.

Saraeng i sie sen mapulu mëtumpate, ute taumata rałai e nëberae: "Mapia i kite mapule." Tangú i sire napuleewe sołong banuan sire. Kutëu masandigen banuan sire, ute Kasili e nësaewe mëtumpate, watu u tate nakahombang toneng u Sangiang e. I Surudani nëberae: "I kau abe pëkoä dałaki su watangeng; apan 'dëdeakeng-u e, si siä këbi." Saraeng Kasili e nakaringihë kerene, i sie limuasë, kü böu tempo ene Kasili e nanëta nahiborë naung-e, wou masusa. Saraeng masanggid' u wanuan Sangiang e, Kasili e kai nangondołë i Surudani su ļaudë. Arawe tëmbo u heka e kai kabawawa si sie. Saraeng njdarëmme, kai pia Manu timella böu petone, nakoä sołong monane, r. nanemo ulid' i Surudani, woue' Manu e rimoro su palalaheng, d. nëpantung, kü papantung-e kai kereini: "Beta Burunglah dititahkanlah makan gai Surudani; Surudani mati dipulo Intan, tagal kain "Salebar Bumi." Saraeng taumata e nakaringihë kerene, i sire nëbera: "Këdiko, pakarëmmasë, mënsang kai Manu apa, wëdi u

nëbera." Angkûng u Kasili e u: "Nahimang Manu Dudurang, Kajiawon Tana-Lawo, Manu mëbëbalon pëlli, mëtëtułang papatene." Kai Manu e tawe nahimang, mëngkai nëbera.

Ené sen nawałango su wanuan sire. Uté sarang nasongo, małigha namëllöen këdone ipëpapangëntudë. Bque' nangukahe wułaeng d. intang, d. Heka "Salebar Bumi" e. Kuteu saraeng namilae heka e, kuteu tẽmbö-e kai tadie. Saraeng Sangiang e nakaringihë, isie nadiriwue, watu u heka e tawë tẽmbö-e. Bøu ene Manu e rimẽntawewë małigha kapia, r. nëpantungkewe: "Beta Burunglah dititahkan makan gai Surudani; Surudani mati di pulo Intan, tagal kain "Salebar Bumi." Kasili e kai nananoi ku namate si sia."

Tangú saraeng Datu r. Sangiang e nakaringihë kere', mëngkatewe nëparenta pinakisame d. pinakipotö Kasili e, arawe Manu ëndaj e nakoł kawing u Sangiang e. Manu ene ute kai homan Surudani, ku ghahı-e małënggihë, nangëlembon kałimona. Saraeng i rëdua wou pinëkawing, ute nëłalahikingke mapia, ku marëngü-dëngu mëngkate, ringang iamang-e.

O kawing u Sangiang e kai simenggo, ute saraeng i Surudani sen tadie, ute Sangiang e kai nasaki, ku Boki e natakuë u anı-e kai masakı. Tangú Ratu iamang e nangomölen manga Wëbato, r. nakitëgrüë mënsang kai apa nakasaki. Angkûng u Mihinu: "Mënsang aramanung kai masusa, u kawing-e kai tadie." Sarang Sangiang e nakaringihë, i sie nasakıe nangëlembon kalëmona, hakjewen nakapate Sangiang e.

XXXVII. VERTALING.

Verhaal van Surudani.

Er was eens een kind van een Koning en eene Koningin en het was slechts 'teenige; haar naam was Benon-Sangiang. En toen het kind groot was geworden, liet een Prins van den Gezichteinder een brief van huwelijksaanzoek om haar brengen. En toen de Koning, de vader der Prinses, hoorde dat een Prins van den

Gezichteinder zich met zijne dochter wilde verloven, beval hij zijne slaven zijn huis goed in orde te brengen.

Toen men gewacht had totdat er negen dagen waren verloop en sedert die brief was aangekomen, toen de termijn vervuld was, kwamen de Rijksgrooten bijeen om te raadplegen; toen zeide een Mihinu: „Het zou goed zijn aan de Jonkvrouw te vragen, hoe zij wil“. De Prinses zeide dat zij niet ongenegen was, maar integendeel wel wilde, doch dat zij een wensch had. Toen vroegen de Rijksgrooten welken wensch. De Prinses zeide dat zij wenschte: den Koning der Edelgesteenten, den Koning van het Goud en het kleed „Wereldbreed“.

Toen de Prins dit had gehoord, zeide hij: „Heden, over vijftien dagen gaan wij onder zeil, den wensch der Prinses opvolgen“. Nu was er in die stad een arm man, genaamd Surudani. Toen hij gehoord had, dat de Prins op reis zou gaan, begaf hij zich tot den Prins, en sprak er over, dat hij met den Jonker wilde meereizen. En toen de Prins gehoord had, dat die arme man met hem op reis wilde gaan, werd hij vies van hem en zeide tot hem: „Gij zult u zelven op zee dooden, ik neem u niet mede“. Maar neen, de arme man wilde toch mee op reis. Bij 't vertrek steeg de arme man aan boord en bracht zijn teerkost mee en daarop gingen zij op reis. Toen zij reeds op zee waren, zagen zij geen land, en daarna ontwaarden zij plotseling land, en toen werden zij verheugd, want zij dachten dat het reeds het land was waar de Koning van het Goud en de Koning der Edelgesteenten en het stuk goed „Wereldbreed“ waren.

Toen zij voor anker lagen, ging de Prins aan wal, en toen de Koning van dat land hem zag, schrok hij, omdat zij voor 't eerst elkaar ontmoetten. Die Koning vroeg den Prins waarheen hij ging: „Ik word nu reeds oud, toch zie ik nu voor het eerst den Jonker.“ De Prins zeide: „'t Is waar wat gij zegt; wij zijn aan 't zoeken naar den Koning der Edelsteenen en den Koning van het Goud en het stuk goed „Wereldbreed“. „Toen antwoordde de Koning van dat land: „Zelfs het gerucht er van hebben wij niet gehoord“. Toen zij deze woorden hoorden, werd hun hart bekommerd en gingen zij maar weer spoedig op reis.

Toen zij op zee waren, zagen zij land. Terwijl zij dat land naderden, verheugden zij zich reeds en spoedig gingen zij naar die stad. Toen zij voor anker lagen, sprongen allen uit, slechts de arme man bleef op het schip. Nadat de Prins en alle andere men-

schen waren afgesprongen, was er plotseling iets blinkends, dat binnenkwam door een lek der schuit. Toen de arme man het zag, greep hij het snel en stak het in den zak van zijn jas.

Toen de Koning van dat land den Prins zag, vroeg hij wat hij wenschte: toen vertelden zij, dat zij den Koning van 't Goud, den Koning der Edelsteen en het kleed „Wereldbreed“ aan 't zoeken waren. Toen zocht de Koning van dat land er naar en maakte zijne kist open, doch zij waren er niet, want zij waren al naar het schip gegaan en de arme man had ze gevonden. In dat land nu waren goud en edelgesteenten zeer overvloedig, doch hetgeen van den Koning was, was er niet meer. Toen de Prins dit hoorde was hij bedroefd en wilde niet naar zijn land terugkeeren, omdat hij beschaamd was, dat hij den wensch der Prinses niet had kunnen vinden.

Toen hij zich zelven reeds wilde dooden, zeide de arme man: „'t Zou goed zijn, als wij terugkeerden“. Toen keerden zij terug naar hun land. En terwijl zij hun land naderden, wilde de Prins weder zich zelven dooden, omdat hij den wensch der Prinses niet had kunnen vinden. Surudani zeide: „Doe u zelven geen kwaad; al wat door u gezocht wordt, heb ik“. Toen de Prins dit hoorde, verblijdde hij zich en sinds dien tijd begon de Prins getroost te worden in zijn hart, na bekommerd te zijn geweest. Toen hij het land der Prinses naderde, wierp de Prins Surudani in zee. Doch 't hoofdeind van 't stuk goed had deze bij zich. Toen hij werd weggegoorpen, kwam daar een Vogel aanvliegen van den achtersteven naar den voorsteven en pikte den worm van Surudani op, daarop ging de Vogel op den mast zitten, en zong een lied, en zijn lied was aldus: „Ik ben de Vogel wien bevolen is den worm van Surudani op te eten; Surudani is gestorven op 't eiland der Edelsteen, om het stuk goed „Wereldbreed“. Toen de menschen dit hoorden, zeiden zij: „Zwijg, houd u stil, wat of dat voor een Vogel is, dien wij daar hoorden spreken“. De Prins zeide: „Wat luistert gij naar den Vogel Dudurang, den Kajiawo van het vaste land, die het ongeoorloofde verkondigt, die zijnen dood verdraagt“. Doch de Vogel luisterde niet, hij sprak maar door.

Daarop lagen zij spoedig voor anker in hun land. Toen zij aangekomen waren, werd de dag van het huwelijk spoedig bepaald. Toen hij alsdan het goud en de edelsteen en het stuk „Wereldbreed“ ontpakte en het stuk goed openvouwde, ontbrak het hoofdeind. Toen de Prinses dit hoorde, weigerde zij, omdat het stuk goed

geen hoofdeind had. Daarop kwam de Vogel snel weder aan en zong weder: „Ik ben de Vogel wien bevolen is den worm van Surudani op te eten; Surudani is gestorven op het Edelsteen-eiland, om het stuk goed „Wereldbreed“. De Prins was jaloersch en heeft mij gedood.”

Toen de Koning en de Prinses dit hoorden, bevalen zij dat de Prins zou gegrepen en geslacht worden, doch die Vogel werd de gemaal der Prinses. Die Vogel was het masker van Surudani, en zijn gelaat was schooner geworden dan te voren. Toen zij gehuwd waren, leefden zij aangenaam met elkaar, en zeer langen tijd waren zij bij hunnen vader.

Daar ondernam de gemaal der Prinses eene zeereis, en toen Surudani er niet meer was, werd de Prinses ziek en de Koningin werd bezorgd, omdat zij ziek was. De Koning, haar vader nu, verzamelde de Rijksgrooten en vroeg hun inzicht omtrent 't geen haar had ziek gemaakt. De Mihinu zeide: „Mischien is zij wel bedroefd omdat haar gemaal er niet is“. Toen de Prinses 't hoorde, werd zij nog erger ziek dan te voren, zoodat de Prinses er door stierf.

XXXVII. AANTEKENINGEN.

Taḷimbuku; zie boven, bl. 22. — mětunangang is gevormd van 't Mal. tunangan; het Sang. equivalent is mĕkaghiang. Kaghiang „verloofde“ komt waarschijnlijk van den stam hiang, waarvan nog mahiang „bij elkaar zitten, in de eerste plaats om door geesten bezeten te worden“; een andere vorm is iang, waarvan maiang „zitten“, of kaiang, kumaiang, id. Een zeer gebruikelijke (niet deftige) vorm van huwelijksaanzoek is, dat de jonge man 's nachts onder het huis zijner geliefde gaat zitten, met den rug tegen een der palen geleund, en zoo den dag afwacht (mětĕngka ěllo). Is men hem niet genegen, bv. om redenen van stand, dan wordt hij soms ruw weggejaagd. — sio hĕbi. De getallen 3, 4 en 9 komen bij de Sangireezen telkens als zeer gebruikelijk voor. Een feest bv. mag niet korter dan 3 dagen duren: een schitterend feest duurt 9

dagen. Men vindt in de sprookjes ook telkens gesproken van 9 stel kleederen (vgl. N^o. XVIIIa en b, N°. XXVIII, enz.). Negen, drie en zeven zijn voornamen en gelukkige getallen. — mihinu; deze wordt hier onder de Rijks grooten gerekend, terwijl zijn ambt, toen het nog op Sangir bestond, het minst geziene was. Zie B. T. L. V. 1893, bl. 347. — Datun Intang, D. Buḷaeng; hiermede wordt de grootste en schoonste edelsteen, en het grootste en schoonste stuk goud aangeduid. — simbulë is hier met „lek” vertaald, doch het bet. eigenl. „het gat waardoor het water opborrelt, met het opborrelende water er bij.” — baniang is het Mol. Mal. banian, een jasje, van voren gesloten, van wit of ook gebloemd katoen. — Hoewel daḷaki, zijn verlengde vorm daḷakisë, en het verkorte daḷai eigenlijk alle drie hetzelfde beteekenen, verstaat de Manganitoerees onder taumata raḷai meer bepaald „een geringe man” (ana of asaḷ, u raḷai „van slavenafkomst”) en bedoelt hij met t. raḷakisë in sommige gevallen een mensch die haveloos, onaangenaam, leelijk (bijv. misvormd door een ziekte) er uitziet, terwijl die vorm ook gebruikt wordt voor „slecht”, evenals het oorspronkelijke daḷaki. De vorm daḷai wordt in de andere dialecten het meest gebruikt. Het thaus voor „arm” gebruikelijke kasiang is het Mal. kasihan. — tēmbo u heka noemen de Sangireezen dat einde van een stuk goed, waar ’t fabrieksmerk op staat, of soms ook een enkele streep van gouddraad over de breedte er door heen loopt; tēmbo u kahiwu is de kapala sarong, dat gedeelte van genoemd kleedingstuk, dat onveranderd de lange gelijkbeenige driehoeken moet vertoonen, die met de basis tegen elkander, door eene streep gescheiden, staan. Een kain, een gebloemde of gedrukte sarong zonder „hoofd” wordt op Sangir niet als een sarong erkend, en geen rechtgeaarde Sangireesche vrouw zou haar willen dragen, evenmin als eene ongenaaide sarong. Het hoofd komt bij ’t omdoen links te zitten, echter voor de grootste helft naar achteren. — ulid’i Surudani; een worm is hier de gedaante, waaronder S.s ziel wordt voorgesteld, die door ’t oppikken in den Vogel is gevaren. Over deze voorstelling van de ziel, zie verder Wilken’s Animisme, bl. 15. Voor het nu volgende deel van ’t verhaal vergelijkte men de overeenkomstige passage van N°. XXI, a en b.

XXXVIII.

BIO PIA KASILI I SIRE SIO.

Tangú kai piä Datu r. Woki, piä anä i rēdua esē Kasili, i sire sio. Tangú i sire ene sen naghaghuwā, ute i sire mēngkatewe nēmpēgaghighilē mamundaļē soļong banua waļine, kų i sire ene kai mēmpēdagang. Kutēu, saraeng i sire sen nawuna su wanua 'pēdaganeng e, ute i sire kai nēmpēkaļaesē nasidaļeng u raļeng-e. Katuariang e rimaļeng su raļeng sēmbua, kutēu i sie kai naka-hombang batu ghēguwā. Kutēu i sie kai nakaringihē piä mēpa-pantung d. mēdarendang su raļung u watu ene. I sie mēngkai mēpēpahimang, d. rūdaringihē. Ute i sie nakaringihē sēngkatau nēbera wawerane: "Badiri, kaju mati!" Mase nēsau nēbera: "Kaluwarlah, tjabang sapulo-dua!" Mase nēsau nēbera: "Kaluwarlah, sēgala rupa makanan, dēngan sēgala bau-bau manis!" Mase nēsau nēbera: "Kaluwarlah, Tuan Putri, dēngan gundik sapulo-dua!" Ute raringihang, i sire mēngkai mēpēpilisirē. Ute nēberae i sire patikų ene: "Pē-tjahlah, batu ini!" Ute watu ene nabēkāe, mase i sire nēmpēsēbangke, ute Kasili ene nēkumbunē. Ute simúē Kasili ene, arawe i sire ene kai nēmpēdaļeng. Ute Kasili e simúē su raļung u watu, r. nētakōe apa 'ndaī sēmpēdi. I sie timalangke, ute mēngkatewe nēsau nawuna su apeng tatuļiang i sire sēngkatuhang.

Tangú i sire uaļu nēsombangken tuarin sire daī ene, arawe i sire ene kawe masjambak' u ambak-e. Ute i sire mēngkatewe nēsau nēmpēsakaeng kapia, Saraeng i sire sēngkasakaenge, ute tuarin sire ene nangukahē naļang-e r. nēberāe kerēwe waweran sire kina-ringihē e. Ute patikų ene nariadiwe kerēwe naun i sie mēpēpahimang. Arawe saraeng i sie bōu napasilon ene su manga tuhang e, ute i sie kai nēbera: "Ia kai mētikų." Ute i sire nēberae: "Pētikųe."

Arawe saraeng i sie sēngkatikųe, ute i sire mēngkatewe niļaondol' i sire uaļu e. Saraeng i sie sen napuko, ute i sie limēndje, watu

i sie sen su raŋlung u sasi e. Arawe i sire uaŋu e semben nēmpē-balang maiha, ute i sie sēngkianu niēllū u kinā pauhē. Ute kinā ene nangētuden i tataghuang su ruŋunge, haki u manga tuhang-e kinakalimonāng-e. Ute i sie niētudewen kinā e su apeng u wanuan sire. Tangú i sie mēngkatewe nēdea baŋen amang-e rēduan ninang-e.

Sarəng i sie sen nēsombang i ninang-e rēduan amang-e, ute iamang-e nakiwaŋoe: „Suapae manga tuhang-u?“ I sie simimbangke: „Ia tawe nēsakaeng dingang i sire, ia kai nīlaondol' i sire su laudē, kŋ ia kai nīlaēllū u kinā pauhē, d. nitatondane su ruŋunge.“ Sarəng nakaringihē, i rēdua mēngkatewe rimēngŋ d. simangŋ. Kutēn sēngkianu manga tuhang dai dŋdaŋeng, ute Kasili tuarine e nēkumbunīe. I rēdua nakiwaŋoe: „Suapa tuarin kamene?“ Sinimbang i sire: „I kami wēga wue, i sie kai namuŋe si kami; i kami e mēdēdea si sie, kai i sie tawe nikareŋ.“ Ute Kasili iakang e mēngkatewe nangukahē nalang u Kasili tuari e, r. nēberae: „Sēbangke, lelang e mapuŋo-dua!“ Ute tawe simēbang. Arawe Kasili tuari e tawe simēbang, kai mēpēpahimang. Ute nēsau nēbera: „Sēbangke, kalawŋu ghahŋ u rarotong d. raluru mawēngi!“ Ute simēbangke wŋu kalu ene, apa mawuhŋ tasuŋung-e, haki wale ene nawuhŋ-buhŋ. Ute Kasili tuari e ŋighae simēbang, d. nangahoe nalang-e, u i sie nataku, madirin nalang-e tētareng, d. nēbera: „Ia angkedung kai nate, pangakaŋeng nalangku.“ Ute Kasili i sire uaŋu e nēngkameae, r. nēngkatakue, wŋu ene i sire mēngkatewe nēmpēdaŋeng, kŋ dimaŋeng soŋong banua marau. Arawe Kasili tuari e mēngkatewe nangaŋa nalang-e r. nēbera: „Sēbangke, lelang e mapuŋo-dua!“ Ute simēbangke. Mase nēsau nēbera: „Sēbangke, sēbangke, kalawŋu ghahŋ u kŋng!“ Tangú simēbangke, kŋ daŋurune mēngkate mawēngi. Bŋue' nēsau nēbera: „Sēbangke, Sangiang d. ghunde mapuŋo-dua!“ Ute patiku ene simēbangke kēbi. Tangú i sire ene nanēmpugen taumata ŋawŋ, r. nēpilisirē. Arawe i sire uaŋu e sēndimaŋeng su wanua marau, r. wŋu ene i sire sen niwŋen gaghurang i sire. Arawe Kasili tuari e namiarae si ninang-e rēduan amang-e. Kŋ apan kaŋaello i sire mēngkatewe mahibor' u barang ene e.

XXXVIII. VERTALING.

Verhaal van Negen Prinsen.

Er was eens een Koning en eene Koningin, die hadden tot zonen negen Prinsen. En zij waren groot geworden en toen spraken zij af om op reis te gaan naar een ander land, en daar wilden zij handel gaan drijven. En toen zij geland waren in het land waar zij zouden handelen, gingen zij uit elkaar, een ieder zijns weegs gaande. De jongste nu ging een zekeren weg en trof een grooten steen aan. En hij hoorde lieden die pantun's en dandang's zongen, binnen in dien steen. Hij gluurde en luisterde af. En hij hoorde iemand de spreuk opzeggen: „Ga rechtop staan, dood stuk hout!“ Vervolgens zeide hij weer: „Komt er uit, twaalf takken!“ Daarop zeide hij weer: „Komt er uit, allerlei soorten van spijzen en zoete geuren!“ Daarop zeide hij weder: „Kom er uit, Mevrouw de Prinses, met twaalf hofjuffers!“ En naar hij hoorde, maakten zij voortdurend plezier. Daarop zeiden zij allen: „Deze steen moge splijten!“ Toen spleet die steen, en zij gingen er uit. De Prins nu verborg zich. Toen kwam de Prins uit zijn schuilhoek; doch zij gingen weg. En de Prins ging binnen in den steen en stal dat ding, dat een stuk hout leek. Hij vluchtte voort en kwam weder aan op het strand, waar hij en zijne broeders geland waren.

Toen ontmoetten zij hun jongsten broeder daar; zij hadden echter elk hun eigen werk verricht. Daarop gingen zij weder scheep. Terwijl zij aan 't varen waren, pakte de jongste broeder zijn speelgoed uit en sprak de tooverspreuk na, die hij van hen gehoord had. En alles geschiedde, zooals hij 't gehoord had, toen hij het afgluurde. Doch toen hij het aan zijne oudere broeders getoond had, zeide hij: „Ik ga slapen.“ Zij zeiden: „Ga maar slapen.“

Maar terwijl hij in slaap was, werd hij in zee geworpen door de acht. Toen hij ontwaakte, verschrok hij, omdat hij reeds in zee lag. Doch de acht roeiden sterk en hij werd plotseling opgeslikt door een walvisch. Die visch nu bracht hem naar wal, zoodat hij zijne broeders voorkwam, want hij werd door den visch naar het strand van hun land gebracht. En terstond zocht hij het huis van zijn vader en zijne moeder op.

Toen hij zijne moeder en zijnen vader ontmoette, vroeg zijn vader: „Waar zijn toch uwe broeders?“ Hij antwoordde: „Ik heb niet met hen gevaren, ik ben door hen in zee geworpen en ben door een walvisch opgeslokt, en door hem aan wal gebracht.“ Toen zij beiden dat hoorden, kusten zij hem, en weenden. En daar kwamen plotseling zijne broeders aan, en de jongste Prins verborg zich toen. De beide ouders vraagden: „Waar is uw jongste broeder?“ Zij antwoordden: „Dat weten wij niet: hij heeft ons vergeten; wij hebben hem gezocht, doch hij was niet te vinden.“ Toen pakte de oudste Prins daarop het speelgoed van den jongsten Prins uit en zeide: „Komt er nu uit, twaalf takken!“ Doch zij kwamen er niet uit. De jongste Prins echter kwam niet voor den dag, doch gluurde af. En wederom zeide hij: „Komt uit, allerlei soorten van goederen en welriekende geuren!“ Toen kwamen er uit dat stuk hout zeer stinkende dingen, zoodat het huis zeer stonk. Toen kwam de jongste Prins vlug voor den dag en nam hem snel zijn speelgoed uit de handen, want hij vreesde dat zijn speelgoed zou fijn gehakt worden en zeide: „Ik heb bijna het leven verloren, toen gij mij mijn speelgoed wildet ontvreemden.“ De acht Prinsen schaamden zich toen en werden bevreesd, en gingen henen en trokken naar een vergelegen land. Daarop echter nam de jongste Prins zijn speelgoed en zeide: „Komt er nu uit, twaalf takken!“ en zij kwamen er uit. Daarop zeide hij weder: „Komt er uit, komt er uit, allerlei soort van spijze!“ Toen kwamen zij er dan ook uit en hun geur was zeer liefelijk. Daarop hernam hij: „Komt er uit, Prinses en twaalf hofjuffers!“ En zij allen kwamen er uit. Toen verzamelden zij veel volks en maakten plezier. Doch de acht waren gegaan naar een ver land, en daarna vergaten zij hunne ouders. Doch de jongste Prins verzorgde zijne moeder en zijn vader. En iederen dag hadden zij vermaak van dat voorwerp.

XXXVIII. AANTEKENINGEN.

Kaſiaesë is met 't invoegsel al, welks l gemouilleerd is, geordmd van den stam kaesë (mang.) „strooien, sproeien, stuiven“,

waarschl. ook samenhangende met kaehě (mang.) „vegen“ (Pak. kais). — mępantung is van 't Mal. pantun afgeleid en mędendang van het Maleische dëndang. In 't Mal. beteekent dit „wiegeliedje, slaapdeuntje“ (Sang. bawowo), doch de Sangireezen verstaan er onder: een Ambonsch of Menadosch liedje, overeenkomende met hunne laëlle's, zie boven, bl. 28. — badi-ri, enz. De tooverspreuken zijn hier in Mol. Maleisch gesteld, om ze gewichtiger te maken. Aan het eind van 't verhaal worden ze in 't Sangireesch uitgesproken. Sapulo-dua is in 't Mol. Mal. de gewone vorm, dua bëlas hoort men niet. — pilisířě is 't Holl. „plezier“, op Menado zegt men pëlsir. — apa 'ndai sęmpędi. Uit het gebruik van het hulptelwoord pędi (bl. 236) blijkt dat het bedoelde ding (apa) den vorm van een stok had. Het was dus de kaju mati waaruit alles voortkwam. — ambakę, 't Holl. „ambacht“, heeft in 't Sang. gewoonlijk de bet. van „werk, bezigheid, zaak“, bv. ią tawę ambakęku „ik doe niets“.

Ondolę (mang.) is „laten vallen“, het is hier dus niet geheel op zijn plaats: beter zou zijn bahung (mam.) su sası „in zee werpen.“ — De kina pauhě is een soort van kleinen walvisch, misschien wel dezelfde, die om zijn opspuiten van 't water sęsępu wordt genoemd. Bij pauhě, vgl. Mal. paus, Mak. Bug. pausų. Tag. paol. — lëndi wordt op Taboekean gezegd voor Mang. hękosę. — mahiborę bet. wel gewoonlijk „ vertroost worden“, doch heeft ook wel, zooals bv. hier, de bet. van „genoegen hebben van.“

XXXIX.

BIO PIA TAUMATA PIA ANA-E, ARENG-E I SEMBĚKA.

Dario areng-e i Sěmběka e, sarang narěnta su dunia e rario ene, limane man sěmběka, wisī-e man sěmběka, matane sěmběka, irung-e sěmběka, kěbiwe hangin badang-e kaiso man pēsěmběka. Sarəng kəkətěllange, tangú i sie kimakurungke wadang-e. Sěng-kakělane man kětau pēsěmběka, tangú i sie měngkatewe něbera si ninang-e, kŭng u rario e u: "Ia koateko pakeangku sion paresě." Kŭng i ninang-e: "Kai sołong apa?" Kŭng u rario e: "Ia kai ren dumałeng mēsəłimáe u wadangu."

Boue' i ninang-e měngkatewe někoə. Sarang nasuen koə e, i sie měngkatewe rimałeng: maěllo, mahěbi, měbułang, mětaung i sie měngkatewe ruđałeng. Kutəu sěngkianu piaə taumata něbera; kŭng u tau e u: "Kai sołong apa, Sěmběka?" Někakawíłə tamai, ramahi, kai tawə taumata; limałingarəe tarai, kutəu kai pia tau maghurang su kotə u akelě. Tangú i Sěmběka naulje: "Ia kai ruđałeng mēsəsəłimáe u wadangu." Kŭng u tau maghurang ëndaj e u: "I kau rakə bawa anun Imang."

I sie měngkatewe tanae. Sěngkahombang-e, kŭkaiang. Ləpasě nakasilo, měngkatewe nakiwałə: "Kai kerea', Sěmběka?" Kŭng i Sěmběka: "Ia, Tuang, kai ruđałeng mēsəsəłimáe u wadangu; u roken sěngkatěntung i ninangku su dunia matualagě e, kakakoə u wadangu e mang kerei'." Kŭng u Imang e u: "Dakə tarai dasi anun Mawu Panditə." I Sěmběka měngkatewe natarai. Sěngkahombang-e, Panditə e kŭkaiang. Sarang nakasilo, měngkatewe nakiwałə: "I kau kai mađałengke wəu apa, Sěmběka?" Kŭng i Sěmběka: "Ia kai sołong anun Tuang, den makitimun badangu." Boue' Panditə e měngkawe nělekesě bantał-e, wəue' nangałə sěmběka, wəue' nęgělli si Sěmběka, wəue' wuhje natimu. Boue' tima-natəe, Panditə e si Sěmběka: "Mageng narěnta, pəhabarě si amang-u rėduan ninang-u: "Pakakuatě mědohang, pakakuatě mēba-

heaun taumata wajine, pakakuatē mangane: patiku man pakasuen koa e si ninang-u rēdua."

Boue' i sie mēngkate nēsule. Sēngkarēntane i ninang-e rēdua tawe nakakiraja, u kai i Sēmbēka, anā i rēdua. Kūng i Sēmbēka: "Ia e kai i Sēmbēka, anā i rua." Kūng i ninang-e: "Kai kerea' i kau nakoā kerene, wadang-u kawe natimu." Kūng i Sēmbēka: "Kai pia Mawu Pandita nēgēllī tatimu wadangu, r. timanata pakihabarē si rua, i rua pakakuatē mēdohong, pakakuatē mangane, pakakuatē mēbaheaun anā u taumata wajine. Kūng u Mawu Pandita e u ia, hakju wadangu tanatimu, watu kai ualīn mohong i rua masampuhē, marohang, maane, mawaheau, ku ene kai hukumang u Mawu si rua.

XXXIX. VERTALING.

Verhaal van Menschen, die een kind hadden,
"de Halve" genaamd.

Toen het kind genaamd "de Halve" ter wereld kwam, had dat kind maar ééne hand, één been, één oog, een halven neus, ook van alle inwendige organen zijns lichaams had hij maar één. Toen hij reeds groot werd, keek hij op zijn lichaam neder. Ziende dat alles slechts half was, sprak hij tot zijne moeder en het kind zeide: "Maak mij negen stel kleederen." Zijne moeder zeide: "Waar gaat gij heen?" Het kind zeide: "Ik ga op weg, om mijn lichaam eens tot een geheel te maken."

Daarop maakte zijne moeder ze voor hem. Toen zij gereed waren, ging hij maar op weg; dagen en nachten, maanden en jaren ging hij maar door. En plotseling was er iemand die sprak: de man zeide: "Waar gaat gij heen, Halve?" Hij keek links en rechts, doch er was niemand; naar boven kijkende zag hij een oud man, in den top van een arenpalm. Toen zeide de Halve: "Ik ga om mijn lichaam heel te maken." De oude man zeide: "Ga dan daarheen naar den Mohammedaanschen Voorganger."

Daarop ging hij er heen. Hij vond hem zittende. Zoodra hij hem zag, vroeg hij: „Hoe is het, Halve?“ De Halve zeide: „Heer, ik ben op reis, om mijn lichaam heel te maken, want sinds ik door mijne moeder in de lichte wereld ben gebracht, is de bouw van mijn lichaam zooals gij hier ziet.“ De Imam zeide: „Ga op tot Mijnheer den Christelijken Voorganger.“ De Halve ging er dan heen. Hij vond den Pandita zittende. Toen deze hem zag, vroeg hij: „Vanwaar komt gij daar aan, Halve?“ De Halve zeide: „Ik kom tot Mijnheer, hem verzoekende om mijn lichaam volledig te maken.“ Daarop deed de Pandita zijne kist open, nam eene andere helft en gaf die aan den Halve, toen eerst was hij volledig. Daarop gaf de Pandita aan den Halve de opdracht: „Wanneer gij zijt aangekomen, zoo zeg uwen vader en uwe moeder: „Scheld maar flink, spot maar flink met andere menschen, vervloek geducht; dit alles moet maar goed door uwe ouders gedaan worden.“

Daarop keerde hij weder terug. Toen hij aankwam, herkenden zijne ouders hem niet als hun kind den Halve. De Halve zeide: „Ik ben de Halve, uw kind.“ Zijne moeder zeide: „Hoe zijt gij zoo geworden, dat uw lichaam volledig is geworden?“ De Halve zeide: „Een Heer Pandita heeft mij eene andere helft voor mijn lichaam gegeven en mij opgedragen tot u te zeggen, dat gij ijverig moest schelden, ijverig moest vloeken en kinderen van andere menschen flink moest bespotten. Mijnheer de Pandita zeide, dat de reden van het half zijn van mijn lichaam was, dat het ter vergelding was voor uwen kwaadsprekenden, scheldenden, vloekenden en [spottenden mond, en dat het een oordeel des Heeren over u was.“

XXXIX. AANTEKENINGEN.

Běka (zie bl. 24, 234) wordt niet alleen gebruikt voor „helft“, maar ook voor één of twee dingen, die gewoonlijk paarsgewijze voorkomen enz., zooals hier, van de gepaarde leden van 't lichaam. — hangi wordt voor „milt“ gebruikt, vgl. 't Sund. angen „maag“. Doch het wordt ook wel met lumbaha „long“ verward en zelfs

wel eens voor „nier“ gebruikt, waarvoor geen woord in 't Sang. bestaat. De bet. is hier „inwendig orgaan“; wellicht heeft 't woord dus oorspr. geen bepaald inwendig deel van 't lichaam aangeduid. — kakurung (kum.) wadang-e, eig. „zich buigen over zijn lichaam, om het nauwkeurig te bezien.“ — sion paresë, vgl. ook boven, bl. 152 en 153, zoodat het wel 't geijkte getal bij dergelijke gelegenheden schijnt te zijn. — saḷimaë is eig. „bijeenzoecken, met moeite bijeenbrengen, zich verschaffen“. De woordel. bet. van mësāḷimaë u wadangu is: „ik zal mij lichaam aanschaffen.“ — imang is zoowel het Mal. Ar. imâm, als imân. Van dit laatste komt mangimang „gelooven“, terwijl van den stam himang komt: mahimang „gelooven, gehoorzamen.“ Dit is zeker slechts een geaspireerde uitspraak van imang. — pakakuatë mēdohang, enz. Dergelijke ironische zinnen worden door de Sangireezen dikwijls gebruikt, om iemand zijne verkeerdheden met de slechte gevolgen er van onder 't oog te brengen.

BION NABI MOHAMA RĚDUAN TAU KASIANG.

Tangú su ěntana 'pěběbanuáng i Nabi Mohama, kai pią taumata kasiang, kų bałen tau kasiang ene rių dala, arawe wałen Mohama e rių dade. Tangú i Mohama kai rimoloh' u ralohon bałene nia-panoma, kų sarąeng bų nanoma, manga ralohon bałene, uté i Mohama e rimolohě nakitongka u kina, mēmeha areng-e. Kutęu rarułun kina ene kai kinaimbun tau kasiang e. Ené tau kasiang e: męngkate makikasiang u rarułun kina ěndaį, angkųng-e: "İroe kasiang! ia makadeąko ļai uté; kai 'pěkapuraneng bue; ia ěndaung kai kasiang, kų tawę makarea apa ipangala kina."

Ené waweran tau kasiang e kai kinaringih' u murit' i Mohama, kutęu waweran tau kasiang e kai nihabar 'u muritě ene si Mohama. Ené sarąeng i Mohama nakaringihě, tangú nępęđę r. nęberae: "Dakoko, tarafken sęngkatau pęhabar 'u i sie takų ikalákę su Ratu e, watų u kai nębera kerene." Misikinang e uté nęberae: "Pęhabarę si Tuang Mohama, kamagengbe i sie mangalakę u ia dima-łungkasiang u rarułun kina ene, ute kate pęhabar' u i sie paka-sęhų bue męgęguta si sią." Tangú i Mohama e rimolohen murit-e nębera u: "Dakọ pęhabarę si Misikinang u tęllu hębi i sie kate ręnta su wałe-ławọ, u i kandua męgęguta."

Su katęllu hębine rimęntae Misikinang e. Kutęu i Mohama e sęngkakęlla e sen ene, małęđo su Misikinang e. Saręta u naręnta, i Mohama męngkatewe namoka. Bawoka e kereini: "İa kai naki-tęmpug' i kamene, manga Wębato, lembone kate i Tuang Datu, u ia kai mębębawa si Misikinang, u kai nananoin pędararotongang i kami tahęllang." Dingangu nębera, i Mohama: "İ sie nębaheau ļai." Ené Misikinang e simimbang: "İa kai makiwało si kamene, manga Mawu Wębato, męsang ia botonge ren sumimbang, arau ituhų ia kai taumata ļimembon daļai, bų kaławọ riadikang su dunia, ia męsang kai ihukungke." Ute Kapitang-bisara e nęberae: "İ kami e kai rimęnta męhukung u ruan kamonáng, męđeą u

rumaringihě bisaran duan kamonâng, kŭ tangú i kau e kěnnangko simbang: kere su waweran Tuang Mohama, uade i kau kawē nēbaheau?" Ute Misikinang e simimbahě: "Ia, kaławou Mawu! mamben madiri mangaku kere su waweran Tuang Mohama, uade ia kawē nēbaheau Tuang Mohama, kaiso ia kai taumata kasiang, kŭ sarəng ia kai nakaimbu rarulun kinā, ute ia kai rimaľung-kasiang, kŭ daľungkasiangku e: "Iroē, rarulun kinā bēđi e, kasiang! kŭ maning si siā piabe kapulu mēndotong, kai tangu 'pēkapuraneng bue, ia kawē tau kasiang, kŭ tawē apa ipēdeā apan ikapulu; tangú ini e kate takŭ ipakiwaľo si kamene, manga Mawu Wēbato, mēnsang daľungkasiang kerene: ute mēnsang iwaľui wawaheau, e manga Mawu Wēbato r. kasēlaheng-e kate i Tuang Datu?"

Ené manga Wēbato r. Ratu e tawē makaputus 'u perkara ēndai e, u su raľung u timbangeng kawē i Mohama iapakasaľa, watŭ u kawē nēhodatē, kaí i sire ene kai matakŭ mapakasaľan Mohama, watŭ u i sie kai nangēlembo wou Ratu e kakawasane. Sarəng Misikinang e nakaēnna, u i sire kai matakŭ mapakasaľan Mohama, tangú Misikinang e nēberae: "Mapia ia masaľa, kaławou Mawu! watŭ u ia kai taumata raľakŭ d. kasiang, arawē i Tuang Mohama kai kawasa, hakiben ikatakŭ i kiteľ tahamawu." Kaí su tempo ene Wēbato e tawē makaputusē perkara ene, kŭ i sire nēbera u: "Diqello i rua kate pakalukadē dumēnta." Boue' manga Wēbato e remben nēmpēkaľiaesē.

Su sēngkariqelone rimēntae wue Misikinang e r. i Mohama. Marēngu su raľung u sahēllo ene i sire mēngkai mētētimbang, kaí sarəng masanggide mawawēllo, i sire man tamakatimbang. Ené kai piā dariq mēkēkinikirē su wanua ēndai, su rēllah' u waľe-ławo, nēbera u: "Ia Bēbatoko ľai; ľingung perkara ēndai kakadodo e tawē makahukung!" Ute sarəng Bēbato e nakaringihě baweran dariq ene, ute nipakisame rariq ene, niapararisi su taľoaran manga tēmbonang e, woue' niapanēgŭe, kŭ kamageng dariq ene tamakatēgŭ, ute 'potokang, puhineng tawē nakatulung sēngapa. Ute Wēbato e nangoroe i sie iapanēgŭ, tangú i sie nanēgŭe: "Kere su tēguku, kaławou Mawu! i Wawŭ Misikinang e mamben daľeng u masaľa, masaľan ľamaľ duanbēka, kŭ i Wawŭ Misikinang ēndai kawē nēsaľan daruľune, ute i Tuang Datu e panēbo u ruan katau apēbawa ľamaľ, kŭ kamageng marēnta su anun Mohama ruan bēka e. tēde su ghatin Mohama, kŭ kamageng katatēde, i Tuang Mohama e apananda u kasenāng, kŭ kamageng sen nakasilo kēngkaune, ute ľamaľ ēndai e saŭ suľe si Misikinang; sēmbaľia i Tuang Misi-

kinang e katewe apamaeh' u kěngkaune, watu u i Tuang Mohama e kai nēbawa si Tuang Misikinang e, kai nawohang u rarulune, ku kerene endai ipamaehē e malain kěngkaune, rokawen endai kawē nawohang u rarulune."

XL. VERTALING.

Verhaal van den Profeet Mohammed en eene Arme Vrouw.

In het land waar de Profeet Mohammed woonde was eens eene arme vrouw en het huis dier arme vrouw stond meer landwaarts, doch Mohammed's huis stond meer naar de zee heen. Mohammed nu liet zijne huisgenooten eens visschen en toen zijne huisgenooten gevischt hadden, liet Mohammed een visch bakken, mēmeha genaamd. En de lucht van dien visch werd door de arme vrouw geroken. Toen slaakte de arme vrouw voortdurend eene verzuchting om den geur van dien visch, en zeide: "Ach, ik arme, kon ik er ook maar een krijgen; doch wat zal ik er aan doen; ik ben arm en kan niets krijgen om visch mee te vangen."

De woorden der arme vrouw nu werden gehoord door een leerling van Mohammed, en de woorden der arme vrouw werden door den leerling aan Mohammed verteld. Toen nu Mohammed ze hoorde, werd hij toornig en zeide: "Laat iemand naar haar toegaan en haar vertellen, dat zij door mij zal worden aangeklaagd bij den Koning, omdat zij aldus gesproken heeft." De arme Vrouw echter zeide: "Zeg aan Mijnheer Mohammed, dat wanneer hij mij zal aanklagen, omdat ik eene verzuchting heb geslaakt bij den geur van dien visch, zeg dan maar, dat hij dan ook werkelijk met mij moet gaan procederen." Daarop zond Mohammed zijnen leerling en zeide: "Ga aan de arme Vrouw vertellen, dat zij over drie dagen aan 't Paleis kome, want wij zullen gaan procederen."

Den derden dag kwam dan ook de arme Vrouw. Mohammed zag zij reeds daar, wachtende op de arme Vrouw. Zoodra zij kwam, sprak Mohammed zijne aanklacht uit. De aanklacht was als

volgt: „Ik heb u verzocht bijeen te komen, Rijks grooten, wier meerdere Mijnheer de Koning is, omdat ik de arme Vrouw daag, want zij is jaloersch op de bezittingen waarvan ik en mijne slaven leven.” Ook zeide Mohammed „Zij heeft ook gespot.” Daarop antwoordde de arme Vrouw: „Ik vraag u, Heeren Rijks grooten, of ik mag antwoorden, of dat ik, in aanmerking genomen dat ik de geringste ben van alle schepselen op aarde, veroordeeld zal worden.” Toen zeide de Woordvoerder: „Wij zijn gekomen om de beide partijen te oordeelen, om de woorden der beide partijen te hooren en daarom, gelief te antwoorden: hebt gij, volgens de woorden van Heer Mohammed, gespot?” Toen antwoordde de arme Vrouw: „Ik, mijne Heeren, ontken stellig dat het is zooals Heer Mohammed gezegd heeft; hij zegt, dat ik met Heer Mohammed gespot heb, doch ik ben een arm mensch, en toen ik den geur van visch rook, heb ik eene verzuchting geslaakt en mijne verzuchting was: Ach, die geur van visch, ik arme, doch al heb ik ook lust om er van te genieten, wat kan ik er aan doen! en nu vraag ik u, Heeren Rijks grooten, of deze verzuchting veranderd wordt in spottennij, Heeren Rijks grooten, wier voornaamste is Mijnheer de Koning?”

Doch de Rijks grooten en de Koning konden die zaak niet beslissen, want in hunne overweging was wel, dat Mohammed moest beboet worden, omdat hij gelasterd had, doch zij vreesden Mohammed te beboeten, omdat hij meer dan de Koning was in macht. En toen de arme Vrouw begreep, dat zij bevreesd waren Mohammed te beboeten, zeide de arme Vrouw: „Het beste is, dat ik beboet word, Heeren, omdat ik een gering en arm mensch ben, doch Heer Mohammed is machtig, zoodat mijne Heeren en ik hem moeten vreezen.” Op dat tijdstip echter konden de Rijks grooten die zaak niet uitmaken, en zij zeiden: „Morgen moet gijlieden maar vroeg komen.” Daarna verstrooiden de Rijks grooten zich.

Den volgenden dag kwamen dan ook de arme Vrouw en Mohammed. Lang op dien dag zaten zij nog te overleggen, doch tot kort voor den avond konden zij 't nog niet uitmaken. Nu was daar een jongen aan 't knikkeren op dat stuk land, op het erf van het paleis, en die zeide: „Als ik maar eens Raadsheer mocht zijn; zelfs zulk een kleine zaak kunnen zij niet beslissen!...” En toen de Rijks grooten het woord van dien jongen hoorden, lieten zij dien jongen vatten en staan in het midden der hoofden, en bevalen hem raad te geven, en wanneer die jongen geen raad kon

geven, dan zou hij geslacht worden, omdat hij nergens toe geholpen had. De Rijksgrooten nu bevalen hem raad te geven, en hij gaf den raad: „Als het gaat naar mijnen raad, mijne Heeren, dan ligt het voor de hand, dat de arme Vrouw moet veroordeeld worden, en wel tot betaling van twee borden; en nu de arme -Vrouw misdaan heeft door den reuk, zoo benoeme Mijnheer de Koning twee lieden, om de borden te brengen, en wanneer zij bij Mohammed gekomen zijn, moeten de twee borden voor 't gezicht van Mohammed gehouden worden, en terwijl ze opgehouden worden, moet Heer Mohammed een spiegel er vóór houden, en wanneer hij hunne spiegelbeelden heeft gezien, dan moeten die twee borden weder aan de arme Vrouw teruggebracht worden; als de arme Vrouw maar met de schijngedaante betaald heeft, omdat Heer Mohammed de arme Vrouw heeft gedaagd, omdat zij over den reuk geroepen heeft; en zoo moet dat waarmede betaald wordt ook slechts schijn zijn, overeenkomstig daarmee, dat zij geroepen heeft over den reuk.“

XL. AANTEKENINGEN.

Mēmeha is van den stam meha „bruin“; het Dano mea, Saw. meha, Mal. merah beteekenen „rood“. De mēmeha of momeha genaamde visch, is geelrood van kleur en zeer tranig, zoodat de lucht die zij bij 't bakken verspreidt, op grooten afstand te ruiken is. — makikasiang „het woord kasiang uiten“; zie over deze bet. van maki, boven, bl. 111. — dumaḷungkasiang of dumaḷěmpasiang. Over deze vormen, zie bl. 263. — misikinang is gevormd van 't Ar. Mal. miskin. Hier is het, volkomen terecht, syn. met kasiang, dus in de bet. „arm“ gebruikt. Doch het Sangireesche spraakgebruik beperkt de bet. tot die van „ongelukkig geboren, blind, kreupel, lam, enz. geboren.“ Dergelijke ongelukkigen worden op Sangir vereerd als helderziende, en met geschenken begiftigd, wanneer men van hen de toekomst wil weten; men maakt dan zelfs lange pelgrimstochten, om bij hen te komen. — kapitang bisara; hiermede is waarschijnlijk

dezelfde ambtenaar bedoeld, die op Java djaksa heet: een inlandsch beambte die als openbaar aanklager optreedt. — perkara, met opene e, is de uitspraak van 't Skr. Mal. pĕrkara op Sangir. — kamonâng "partij; groep", misschien oorspr. "de gezamenlijke bemanning van één schip (mona)" en vervolgens algemeener gebruikt. — bale lawo; het vorstelijk huis wordt door het volk gebouwd en is ook gedeeltelijk tevens raadhuis. De voorgalerij wordt voor de openbare rechtspraak gebruikt. — mamben daleng masala "zij is wel degelijk op den weg van schuldig te zijn, 't gaat er heen, dat zij", enz. In het spraakgebruik beteekent deze uitdrukking: "het kan niet anders of, 't moet wel zoo zijn, dat."

(Wordt vervolgd.)